

פ ר ו ט ו ק ו ל
ישיבה מ"ז / של"ב של הממשלה
ט"ו בסיון התשל"ב - 28.5.72

נכחו השרים:

ג. מאיר - יו"ר, א. אבן, י. אלון (מאמצע סעיף 619), י. אלמוגי, י. בורג, ח. בר-לב, ח. גבתי, י. גלילי (מאמצע סעיף 619), מ. דיין (עד אמצע סעיף 622), ז. ורהפטיג, מ. חזני, פ. ספיר, נ. פלד, ש. פרס, מ. קול, י.ש. שפירא, ז. שרף (עד סוף סעיף 622).

נעדרו השרים: ש. הלל (בחו"ל), ו. שם-טוב (בחו"ל).

מ. ארנון - מזכיר הממשלה
סא"ל א. בראון - לשכת שר הבטחון (מאמצע סעיף 619 עד אמצע סעיף 622)
תא"ל גזית - מתאם הפעולה בשטחים (מאמצע סעיף 619 עד סוף סעיף 622)
א. גפני - משרד האוצר (מאמצע סעיף 623)
ש. דיניץ - המנהל הכללי, משרד ראש הממשלה (מסעיף 618 עד אמצע סעיף 619)
תא"ל י. ליאור - מזכיר צבאי לראש הממשלה (מאמצע סעיף 621 עד אמצע סעיף 622)
ע. סיון - לשכת שר המשפטים (מסעיף 618 עד סוף סעיף 620)

סדר היום:

618. נוהל הצגת שאילתות
619. שאלות
620. שכר הפרקליטים שקבעה ועדת החקירה בעניין "נתיבי נפט"
621. סקירה מדינית
622. חברון
623. המצב הכספי של האוניברסיטאות
624. סכסוך העבודה בתעשיית השימורים
625. חופשת ראש הממשלה
626. נסיעות שרים
627. בחירת שני חברי ועדת הבחירות למועצת הרבנות הראשית

618. נוהל הצגת שאילותראש הממשלה ג. מאיר:

אני מבקשת להודיע איזה דבר: כאשר שר מודיע ברדיו שישאל שאילתה, אני מודיעה שלא אתן לו לשאול. אני יודעת שזה יפגע ודאי בפופולריות של שרים או של מפלגותיהם, אבל אין אני מוכנה לקבל הודעות ברדיו לפני יום ראשון ששר פלוני ישאל שאילתה בישיבת הממשלה באיזה נושא. זהו דבר מביש, ואין אני מוכנה להתייחס לכך. הממשלה אינה מקום כדי לפאר שרים אישית, או את המפלגות שלהם. אם יש להם שאילתה לעניין, יבואו ביום ראשון לישיבת הממשלה וישאלו את השאילתה. אם שמעתי במוצאי שבת או אפילו כבר ביום חמישי שתישאל שאילתה כזאת בממשלה, אני מוכנה להתייחס לזאת. אני מוכנה לתת לשרים האלה לשאול את השאילתה. היא נשאלה כבר ברדיו, יענה להם הרדיו.

619. שאלותשר הפנים י. בורג:

שואל אני שאילתה לא לשם עקיצה, אלא מתוך צער

לתדמית הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

את מי אתה שואל?

שר הפנים י. בורג:

את ראש הממשלה.

השאלתה היא: מה חושבת ראש הממשלה לעשות נגד התופעה של "מלחמת ההתשה" בין השגרירות בווינגטון לבין משרד החוץ כאן? היו התבטאויות מסוג זה או אחר, וכרגע לא חשוב אפילו הדיוק במסירת הדברים או אי הדיוק - למרות שזה מעניין, אבל אין זה חשוב למהות עצם השאלתה, על בירורים מצד ועד העובדים, על הדלפות, על הצעות לנוסחאות פשרה שנתקבלו או לא נתקבלו, עם הזמנות או הצעות שנשלחו או לא נשלחו.

אני חושב שבמדינה מסודרת זה אינו יכול להיות.

אני שואל את השאלתה מפני שאני דואג לתדמיתה של הממשלה, ולא מפני שאני רוצה לזרוע פלפל על פצעים. אני חושב שבעניין זה מוכרחה ראש הממשלה לומר את דברה במקום שהיא צריכה לומר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

המקום הזה צריכה להיות הממשלה?

שר הפנים י. בורג:

לא.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם כן, למה אתה שואל את השאלה בממשלה?

שר הפנים י. בורג:

מפני שאני חושב שכולנו מעוניינים בכך שהדבר ייעשה. אין אני שר המודיע מקודם על שאלה בממשלה וגם לא לאחריה.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לשאול את שר החוץ באותו העניין, אבל בצורה אחרת. קראתי בעתון שהשגריר רבין הודיע שאין לו ויכוח עם העובדים ועם ועד העובדים, אלא שהוא חולק על מדיניות משרד החוץ.

אני רוצה ראשית כל לדעת: על איזו מדיניות של משרד החוץ חולק השגריר רבין. שנית: האם ישנה מדיניות נפרדת למשרד החוץ ולממשלה? אם אין הבדל בין מדיניות הממשלה ובין המדיניות של שר החוץ, והשגריר רבין חולק על מדיניות הממשלה, הרי יש מכאן איזה מסקנות מרחיקות לכת. אני רוצה לדעת: מה העניין ועל מה המחלוקת?

ראש הממשלה ג. מאיר:

לפי דעתי עניינים בין שגרירים ובין משרד החוץ זהו עניין של משרד החוץ, וכן זמן ששר החוץ - והוא הדין בעניין דומה ביחס לשר אחר - אינו מעלה את השאלה בממשלה, איני חושבת שיש מקום לדיון בעניין זה במליאת הממשלה.

שר התיירות מ. קול:

אבל נאמר שהוא חולק על מדיניות משרד החוץ. אין זה עניין פנימי, והשגריר נתמנה על-ידי הממשלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זו הפעם הראשונה ששואלים בממשלה על יחסים בין המשרד ובין עובדיו. עם כל הכבוד לשגריר - והשגריר הוא עובד משרד החוץ - כאשר שר החוץ ירצה להעלות את השאלה הזאת בממשלה, הוא יעלה אותה. אני חושבת שאם נדון בכך פה, זה לא יהיה לעניין, מפני שזהו עניין של המשרד, עניין בין השר ובין עובדיו.

שר החוץ א. אבן:

איני מעלה את העניין לגופו, אבל רצוי שתימצא דרך להזכיר לכל עובדי המדינה את המצב החוקי, התקנוני בעניין זה. אני רוצה לציין כי כל שגריר וכל נציג שלנו בחוץ לארץ הוא עובד המדינה. אם איני טועה, אין עובד המדינה רשאי למתוח ביקורת פומבית על מדיניות הממשלה או על פעולת הנהלת משרדו, או על המדיניות הנקוטה בידי משרדו. הוא רשאי להביא למשרדו שלא בפומבי את הצעותיו ואת השגותיו. אם השכלתי היא מדויקת, אני קובע שזהו המצב ותצא תזכורת בנדון ממשרדי לכל העובדים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

התזכורת תצא ממך?

שר החוץ א. אבן:

כן, אבל הואיל ויש כאן ביטוי מסויים למצב מסויים, אני חושב שהכלל הזה טעון חיזוק ברחבי הממשלה כולה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כל זמן שהממשלה לא שינתה את התקשי"ר, התקשי"ר קיים ולא צריך לחזק אותו, וודאי שלא צריך להחליש אותו. כל שר יודע את התקשי"ר, וכל שר יכול לפעול עם עובדיו על-פי התקשי"ר - במקרה זה ובכל מקרה אחר. אני מתארת לי שיש לפעמים במשרדים שעובד איננו מקיים את התקשי"ר, זהו עניין השר. אין אני מזלזלת בחשיבות של העניין הזה, אבל נדמה לי למיותר שהממשלה תגיד את זאת. היא אינה צריכה להגיד את זאת. התקשי"ר קיים, והוא קיים לגבי כל אחד ואחד.

620. שכר הפרקליטים שקבעה ועדת החקירה בעניין "נתיבי נפט"שר המשפטים י. ש. שפירא:

הנושא, שאני צריך לדבר עליו, הוא הנושא של החלטת ועדת החקירה בראשותו של השופט ד"ר ויתקון ביחס לקביעת שכר הטירחה לעורכי הדין שהופיעו לפני הועדה.

כידוע קבעה הועדה סכומים שונים: לשתי קבוצות של עורכי-דין קבעה שכר טירחה של 128,000 ל"י, ולקבוצה אחרת קבעה שכר טירחה של 95,000 ל"י, ובסך הכל זה מצטרף לסכום של 425,000 ל"י.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

ושכר חברי הועדה?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

היו כידוע שלושה חברים בועדה. יושב-ראש הועדה היה השופט ד"ר ויתקון, שאיננו מקבל שום תשלום בעד ישיבותיו בועדה, מפני שהוא שופט של בית המשפט העליון. לשני חברי הועדה האחרים לא קבעה הועדה שכר טירחה, כי אם מנהל בתי המשפט קבע להם שכר טירחה של 100 ל"י ליום ישיבה. ועל זה לא קראתי ערעור בעתונות, אם כי היו פה ושם התבטאויות על חשבון חבר הועדה זורע. באמת זה אינו רלבנטי וזה אינו חשוב.

הדבר המעניין הוא, שהועדה קבעה את שכר הטירחה לעורכי-הדין על יסוד קריטריונים שמשרד המשפטים הביא בפני הועדה, או שיותר נכון לומר שהמנהל הכללי של משרד המשפטים הביא בפני הועדה את הקריטריונים, האומרים כיצד אנחנו נוהגים לשלם לעורכי-דין פרטים המייצגים עובדי מדינה במשפטים פליליים במקרים שאנחנו חושבים, כי לפי הכללים שקבענו צריכה המדינה לשלם את הוצאות עורכי-הדין.

ופה אני חייב להיכנס קצת להיסטוריה, כדי שהדברים יהיו ברורים יותר. מראשית הקמת המדינה עמדנו בפני הבעיה: מה הדין כאשר עובד המדינה בעבודתו, במילוי תפקידו, עושה מעשה שבגללו מאשימים אותו בעבירה פלילית? ברור לגמרי שהאיש הזה צריך להתגונן. לא יתכן שיופיע כנגדו קטגור מבלי שיהיה לו סנגור. כיוון שהוא נאשם עקב מילוי תפקידו, חשב תמיד משרד המשפטים מראשית היותו, שההגנה הזאת צריכה להינתן על-ידי משרד המשפטים בגבולות מסויימים. לא נקבעו בעניין זה כללים מדוייקים. המקרים גם לא היו מרובים במשך השנים. היו אמנם מקרים, אבל גם בשנים האחרונות זה לא הגיע ליותר מאשר 18-20 מקרים לשנה. אם כי אין לי מספרים מדוייקים, אבל אני יכול לומר שבדרך כלל

הוצאות הממשלה בסעיף זה היו מגיעות ל-100,000 ל"י לשנה בערך.

כמו שקורה בהרבה דברים שאינם כל כך תדירים ובאים באופן ספורדי, מגיע מומנט שאתה צריך באיזה אופן שהוא לקבוע לך איזשהו קו פעולה. אנחנו קבענו לעצמנו קו פעולה כזה, שבמקרה שעובד המדינה נאשם בעבירה עקב עבודתו, וזוהי עבירה שאין עמה קלון ואין עמה זדון, תשתתף הממשלה בהוצאות הגנתו, בין אם הוא יוצא זכאי ובין אם הוא יוצא חייב. אני משתמש במכון במלה "תשתתף", מפני שאין אנחנו משלמים בדיוק כמה שזה עולה לנאשם, אלא לפי כל מיני חישובים הנראים לנו.

וכדי להדגים את הדברים שנראים אבסטרקטיים, אזכיר מקרה עצוב ומעציב, שתי פלוגות, אחת של צה"ל ואחת של משמר הגבול, נתקלו אחת בשניה בלילה, וכל אחת חשבה שהשניה היא קבוצת מחבלים, וירו אחת בשניה ונפל חייל ונפל איש משמר הגבול. כמובן שבמקרה זה הואשמו האנשים בפלילים בהריגת אדם ברשלנות. האנשים העמידו לעצמם סניגורים, ואנחנו השתתפנו בהוצאות הסניגוריה.

מאידך גיסא קבענו לנו כלל, שאם עובד המדינה נאשם בעבירה שיש עמה קלון או שהוא נאשם במעשה זדון, הרי השתתפות הממשלה בהוצאות הגנתו תהיה תלויה בתוצאות המשפט. אם הוא ייצא זכאי - תשתתף הממשלה בהוצאותיו; אם ייצא חייב - לא תשתתף הממשלה בהוצאותיו. כמובן שפרינציפ עיקרי בהגנתו של אדם, שהוא בוחר לו את עורך-הדין הרצוי לו. אין אנחנו מתערבים במהותו של עורך-הדין שהוא בחר לעצמו - גם מתוך העקרון שכל אדם זכאי לבחור לעצמו סניגור כרצונו. וגם בסופו של דבר, משרד המשפטים הוא המקטרג עליו, וזה יהיה מוזר שמשרד המשפטים יגיד לו: קח לך סניגור פלוני ולא אותו הסניגור שבחרת לך.

הסכומים בדרך כלל לא היו בולטים, והצטרפו למשהו הדומה ל-100,000 ל"י לשנה. המקרים הבולטים היו, קודם כל משפט מלחי, שיצא כידוע זכאי. הוצאותיו, שכר הטירחה שהוא שילם לסניגורים, לפי החשבון שהוא הגיש, הגיעו

לסכום של 117,000 ל"י. ישנה החלטת הממשלה מיוני 1969, שקביעת ההשתתפות בהוצאות כאלה מסורה לי. אישרתי לו כסכום של השתתפות בהוצאותיו 78,000 ל"י.

המקרה השני שבו הגיע סכום ההוצאות לסכום נכבד, היה משפט רוהן שהצית את מסגד אל אקצה, היינו של האוסטרלי המטורף. בית המשפט מינה לו את הסניגור. שמחנו מאוד שמינו לו סניגור בעל עמדה מכובדת במקצוע עריכת הדין. היינו מאוד מעוניינים שבמשפט אל אקצה שנתפרסם בכל העולם ושהתנהל, לא כמו במשפטים אחרים, לאור הזרקור של הטלוויזיה, יהיה עורך-דין בעל עמדה מכובדת. שמחנו שמינו את עורך-הדין טוניק, כסניגור במשפט זה. עוד לפני זה נקבע מהו הקריטריון, איך בכל זאת אפשר להגיע לאיזשהו סכום ביחס לשכר הטירחה.

בדרך כלל כשעובד מדינה כזה מגיש בקשה לשר המשפטים שיקבע את השתתפות הממשלה בהוצאות הגנתו, אני מבקש את המנכ"ל של המשרד, לפעמים יחד עם מנהל בתי המשפט - זה תלוי באופי העניין - לבדוק את הבקשה, לברר את העובדות ולהביא המלצה לפני.

באותו משפט רוהן נקבע סכום של 40,000 ל"י לשכר הטירחה לסניגור ולהוצאות. איך הם הגיעו לזה? זה בעצם לפי קריטריון. נקבע שבעד יום עבודה, יותר מדויק בעד יום הופעה במשפט, הרי אם עורך-דין מופיע לבדו, שכרו ליום עבודה של חמש וחצי שעות - מפני שבתי המשפט יושבים משעה 8.30 בבוקר עד שתיים בצהריים - הוא 35- ל"י. אם הוא מופיע עם עוזרים, הרי משלמים לו ולעוזריו ביחד סכום של 600 ל"י, היינו 350 ל"י פלוס 250 ל"י. במשפט כידוע - ואם זה אינו ידוע, מן הראוי שזה יהיה ידוע - עורך-דין איננו נכנס לבית המשפט מבלי לעשות עבודת הכנה. לפעמים עבודת ההכנה היא לאין ערוך גדולה יותר מאשר הזמן שבו המשפט מתנהל. באותן הארצות ששם אינם מרבים כל כך בדיבור, מספר ימי ההכנה הוא באופן פרופורציונלי גדול עוד יותר לעומת ימי ההופעה בבית המשפט מאשר אצלנו. במשפט רוהן היו ימי ההכנה בערך כפליים ממספר ימי ההופעה, כך שאם ימי ההופעה בפועל ממש בבית המשפט היו 21, הרי אלה שעשו את החשבון חישבו את זה ל-23 יום, כי היו ימים שבהם ישב בית המשפט יותר מאשר חמש וחצי שעות ליום, ונקבעו 40

ימי הכנה. וכל זה, 23 יום פלוס 40 יום, כפול על 600 ל"י ליום, הצטרף למשהו של 37,000 ל"י, ופלוס ההוצאות זה הצטרף לסכום של 40,000 ל"י.

היסוד הזה של 250+350 ל"י ליום, המהווה יחד סכום של 600 ל"י, הועלה בסוף דצמבר 1970 על-פי חישובים של 425 ל"י+275 ל"י, כלומר 700 ל"י ליום. אלה היו הקריטריונים שנקבעו על-ידי חברי, ואני קיבלתי זאת.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

מה גרם להעלאה?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

להעלאה גרמה העובדה שהמחירים שקבעו עורכי-דין פרטיים בשוק עלו באופן ניכר.

ואני צריך לומר, ולא כל כך במאמר מוסגר, שייראו הסכומים האלה גדולים כאשר ייראו - והם באמת גדולים מדי - אין ספק בדבר שלמעשה עורכי-הדין מקבלים על עצמם ללמד סניגוריה על אנשים בשוק הפרטי, מקבלים סכומים גדולים יותר באופן ניכר.

יש מקצוע מיוחד בשטח החיים המשפטיים שלנו, שאגב אורחא ממלא את זמנו של בית המשפט עד שאיננו יכול לעשות את עבודתו בפלילים ובדברים אחרים - וזהו העניין של נזיקין. הולך אדם לתומו ברחוב או על הכביש, ועלה עליו אבטומוביל ושובר לו את רגליו, והאיש תובע פיצוייו. ברוב מכריע של המקרים האלה אין לאנשים הנפגעים כסף לשלם לעורכי-דין, וקיים דבר שלא היה קיים בימי המנדט ואיננו יכול להיות קיים באנגליה, שאיש כזה הולך לעורכי-דין ועושה אתו הסכם, שעורך-הדין ייכנס לעניין, יטפל בדבר, יגמור את העניין בדרכי שלום עם

חברת הביטוח וישלם לו מכסימום של 10%-15% מהסכום שהוא מקבל. אם זה הולך לבית המשפט, ישלם לו 20%-30%. ויש משא ומתן עם חברות הביטוח, והדברים מגיעים לסכומים גדולים. אני יודע את זאת גם בלאו הכי, אבל בעיקר מתוך משא ומתן עם חברות הביטוח בקשר לחוק הלאמת הביטוח של נזיקין. קיבלתי אינפורמציה גדולה מאוד שתביעה על 200 אלף ל"י, 250 אלף ל"י או 300 אלף ל"י אלה הם מעשים בכל יום. כך שעורך-דין המקבל על עצמו משפט כזה, ואם הוא זוכה בו, יוצא לו לאין ערוך סכום גדול יותר מאשר כל סכום שאנחנו יכולים לחשוב עליו. זהו המצב במקצוע.

עכשיו אני חוזר לעניין שאנחנו מדברים עליו. כאשר הודיעה ועדת החקירה ליועץ המשפטי לממשלה שהם רוצים להתאסף יחד עם עורכי-הדין של הצדדים ועם היועץ המשפטי לממשלה כדי לקבוע שכר טירחה לעורכי-הדין שהופיעו בפני הועדה, מינה היועץ המשפטי את מר צבי טרלו, שהוא המנכ"ל של המשרד, ומינה אותו דווקא מפני שהוא מטפל בעניין קביעת שכר טירחתם של עורכי-הדין הפרטיים המופיעים בשם עובדי המדינה הנאשמים בפלילים. מר טרלו ביקש מהיועץ המשפטי הנחיות כיצד להציג את העניין בפני הועדה. היועץ המשפטי נתן לו הוראה, על דעתי, להביא בפני הועדה את הקריטריונים שעליהם דיברתי. הועדה שמעה את מר טרלו, עשתה את החישוב כפי שעשתה אותו והגיעה לסכום שאליו הגיעה.

הסכומים האלה היכו בתדהמה את הכל. אני וחברי במשרד המשפטים היינו פחות נדהמים מאשר אחרים - ולא מפני שאנחנו חושבים כי אלה הם סכומים המתקבלים על הדעת. בפירוש לא. אלא שאנחנו יודעים מה נעשה בשטח זה, בשטח של תשלום שכר טירחה לעורכי-דין על-ידי הסקטור הממשלתי, על-ידי הסקטור הציבורי ועל-ידי הסקטור הפרטי.

אני יכול לומר שזה כבר זמן ניכר ששוחחתי בנושא זה עם שר האוצר, או ששנינו שוחחנו אחד עם השני ביחס לשכר הטירחה המשתלם על-ידי חברות ממשלתיות לעורכי-הדין ולרואי החשבון. היינו בדעה שצריך להיכנס לעובי הקורה באמת אחרי שתיגמר עבודת ועדת חקירה זו. אנחנו לא קבענו זאת בזה הלשון, אבל זה היה תוכן הדברים כפי שהבינתי אותם. אני אומר זאת בנוכחותו של שר

האוצר. אם הרגשתו היתה אחרת, ודאי יגיד זאת. אני צריך לומר שהסכומים הגדולים, הגדולים מאוד של שכר טירחה המשתלמים לרואי חשבונות ולעורכי-דין, אינם מיוחדים לחברות הממשלתיות. זה בכלל קיים בשוק. אני כבר דיברתי על משפטי נזיקין, על מה שנהוג בשטח זה בחברות הממשלתיות, בחברות ההסתדרותיות ובחברות ציבוריות אחרות.

יושב פה חבר טוב שלי, שלפני כשנה ואולי קצת יותר בא אלי ואמר: מה עלי לעשות? פלוני עורך-הדין מבקש מחברה פלמונית 250 אלף ל"י.

השר י. גלילי:

ואתה אמרת "צריך לשלם"?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לא אמרתי כך.

השר י. גלילי:

אני בטוח בזאת.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אבל אין לי ספק בדבר שמה שקרה פה במקרה זה, הריני חושב כי הועדה לא העריכה את המצב נכונה, אם מותר להתייחס אליה בביקורת. ואני חושב שמותר להתייחס אליה בביקורת. ישנם דברים שבהם הכמות הופכת לאיכות. 700 ל"י ליום לעשרה ימים זהו דבר אחד, אבל כאשר אתה מכפיל את זה על אחת וחצי ועל שניים ורבע ימי הכנה ואחרי כן אתה עושה את החשבון ל-40 יום, 50 יום או שישים יום, הרי זה נהפך למשהו גרוטסקי. הייתי אומר "גרוטסקי" אלמלא זה היה קצת

מכאיב כפי שזה מכאיב.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

טראגי-גרוטסקי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני צריך לומר לחבר הכנסת פלד: כל אחד בוחר לו את סגנונו. יש אנשים האוהבים להשתמש במלה "טראגי". אני אינני אוהב להשתמש במלה "טראגי".

כאשר דיברתי על זה עם ראש הממשלה - אם מותר לי לצטט את עצמי משיחה פרטית עם ראש הממשלה - אמרתי: כאשר אני לוקח מונית לנסוע מהבית שלי בטלביה אליה הביתה ומשלם בעד נסיעה כזו 3 ל"י או שלוש וחצי ל"י - ניחא; אבל אם לפי החשבון הזה אצטרך לשלם בעד נסיעה לתל-אביב, הרי זה קצת יותר מדי.

הועדה עשתה לפי דעתי בעניין זה טעות. ישנה ראשית כל שאלה, וצר לי מאוד שאני צריך לתת תשובות שליליות על דברים שהייתי מאוד רוצה לתת עליהם תשובות חיוביות וששומעי היו עוד יותר רוצים לשמוע תשובות חיוביות. לפי דעתי, ולא רק לפי דעתי, אלא גם לפי דעת חברי במשרד ובעיקר של היועץ המשפטי שהתייעצנו אתו, ולפי דעת יתר חברי שדיברתי אתם, החלטת הועדה היא סופית. באופן תיאורטי אפשר ללכת לבג"צ. הממשלה יכולה לפנות לבג"צ נגד הועדה ונגד עורכי-הדין האלה, אבל שנינו היינו בדעה שלא זו בלבד שאין לזה סיכוי, אלא שאנחנו נצא משם בבושת פנים גדולה, מפני שהדבר נמצא בדיסקרציה של הועדה, ואי אפשר לומר שהועדה חרגה מהדיסקרציה שלה.

שאלנו את עצמנו: אולי אנחנו יכולים ללכת לוועדה? היו אצלי על כל פנים חבר אחד של הוועדה, והוא איננו שופט, והוא די אומלל בעניין זה. הכוונה היא לאברהם קליר. הוא אמר שבעצם לא שילם מעולם שכר טירחה כזה, והדבר הזה נראה לו מוזר. אולם אולי מוטב שאקרא את המכתב שכתב לי, כדי שלא אמצא שאני מצטט אותו לא באופן מדויק.

והנה המכתב שהביא לי ב-25 במאי:

"בישיבה האחרונה של ועדת החקירה שמונתה לחקור בעניין "נתיבי נפט" ביום 21.5.72 על-מנת לדון בקביעת גובה שכר טירחת עורכי-הדין שהופיעו בפני הוועדה, הופיע בפנינו מנכ"ל משרדך מר טרלו ואמר לנו את הקריטריונים שעל-פיהם נהג בעבר משרדך במקרים דומים.

סכומים אלה נראו לי מוגזמים ובלתי מציאותיים, אולם מאחר ואני רחוק מנושא זה בחיי היום-יום, קיבלתי את דברי מר טרלו כעובדה שאין להרהר אחריה.

מתוך העתונות אני למד שאף ד"ר רוטנשטרייך, מי שהיה בעבר במשך זמן רב נשיא לשכת עורכי-הדין, ומר יצחק טוניק, הנשיא הנוכחי של הלשכה, חושבים שהסכומים שנפסקו על-ידי הוועדה לפי הנחיותיו של מר טרלו הינם מוגזמים ואינם תואמים את שכר הטירחה המקובל בציבור עורכי-הדין במדינה.

לאור האמור לעיל אבקשך לפרסם בציבור את ההנחיות הקיימות במשרדך בקשר לתשלום שכר טירחת עורכי-הדין, שאינם עובדי המדינה, בהופעה בפני ועדות חקירה ובתי משפט."

את זאת עשיתי עוד לפני שהוא בא אלי. מסרתי לוועדת הכספים של הכנסת כל מה שהיה לי להגיד בעניין זה וגם מסרתי את הדברים לעתונות.

ומר קליר ממשיך במכתבו:

"אם אין הנחיות כאלה, או שההנחיות הקיימות אינן תואמות את אלה שנמסרו לוועדה על-ידי מנכ"ל משרדך, אבקשך לגרום לכך שאף עובדה זו תפורסם בציבור, וכי תכונס שוב הוועדה על-מנת לדון מחדש בגובה שכר טירחת עורכי-הדין שהופיעו בפניה, לפי מיטב הבנתם ושיפוטם וללא כל הנחיות ממשרדך.

למותר לציין שאני עומד בלב שלם מאחורי מסקנות הרוב של ועדת החקירה, ולא סטיתי מדעתי למרות הסערה הציבורית שבאה בעקבות פרסומן.

אודה לך על תשובתך המהירה בנדון."

כאמור, כאשר היה מר אברהם קליר אצלי, מסרתי לו את הודעתי בוועדת הכספים של הכנסת, שנמסרה על-ידי באותו בוקר.

שאלנו את עצמנו: האם אנחנו יכולים להופיע בפני הוועדה ולבקש שהיא תדון בעניין זה מחדש? דעתו של היועץ המשפטי היא: אני נוהג תמיד בעניין חוות דעת משפטיות לסמוך על דעתו של היועץ המשפטי, אם כי אני בעצמי מבין משהו בשטח זה - וכן גם דעתי, שאין הוועדה מוסמכת לשוב ולדון בעניין. אפילו אם הוועדה תיקח על עצמה ותדון בעניין זה מחדש - שלא כחוק לפי דעתנו - יוכלו הלקוחות של עורכי-הדין או עורכי-הדין עצמם ללכת לבג"צ, ואין ספק שהם יזכו שם. ואילו הוועדה היתה עושה כך, היתה פועלת בניגוד לחוק. צר לי מאוד לומר זאת, אבל ככה המצב. אפשר לכתוב בעתונים מה שרוצים ביחס להחלטת הוועדה, אבל מה אוכל לעשות? חוק הוא חוק. אם אתה חושב ששפירא איננו צודק, לך ותשאל לעורך-דין אחר, או למשפטן אחר. לי אין מה לומר לממשלה מחוץ למה שאמרתי לוועדת הכספים של הכנסת ומחוץ לצד האופרטיבי.

הצרה של שכר הטירח לבעלי מקצועות חופשיים במדינה, של אלה שאינם בשירות המדינה, היא צרה המכבדה מאוד לא רק על הצד הכספי, אלא אולי בעיקר על הצד המוסרי, ואני אומר מיד במה אני חושב היא הפגיעה המוסרית. הפגיעה המוסרית היא בזאת שישנם עובדי מדינה שכשרונותיהם אינם נופלים מכשרונותיהם של אלה שמקבלים את הסכומים הגדולים האלה, והם חיים בהרגשה של מפח נפשי ותסכול בלתי פוסקים. אינני חייב לחלק ציונים וגם אינני מסוגל לחלק ציונים, אבל אין לי ספק בדבר. אני מכיר את עובדי המדינה האלה ואני גם מכיר את עורכי-הדין מן הצד שכנגד. בסופו של דבר אותו שמרון היה פרקליט המדינה בזמן שאני הייתי היועץ המשפטי לממשלה וגם לאחר מכן. הוא יצא מהתפקיד בגלל תאונה שקרתה לו - תאונה בפועל ממש בכביש. הוא גרם למותו של אדם ויצא מבית המשפט בקנס של 100 ל"י. אבל שר המשפטים דאז - אני לא הייתי כבר במשרד - חשב שאין שמרון יכול להמשיך בתפקידו. אני כתבתי אז לשר המשפטים, למר רוזן, שלפי דעתי יהיה זה עוול אם יסלקו את שמרון מהפרקליטות בגלל עבירה מסוג זה שאין עמה לא קלון ולא זדון, אבל כך החליט שר המשפטים דאז.

אני אומר שהמצב הנוכחי מכניס דמורליזציה מוחלטת, וזה לא רק כך בין עורכי-הדין, זה גם בין רואי החשבונות וגם בין רופאים וגם בין אדריכלים.

נכון הדבר שגם ההכנסה תורם לזה הרבה מאוד, אבל הכל משלמים מס הכנסה. האמת היא שסוג אנשים זה, במידה שהוא מוסר אינפורמציה נכונה לשלטונות המס - אלה בין משלמי המס האינדיבידואליים הגבוהים ביותר במדינה. אם תשאלו את נציב מס ההכנסה "מיהם האינדיבידואלים המשלמים את מס ההכנסה הגבוה ביותר בארץ?" אסור לו להגיד לכם את השמות, אבל יגיד את הסוגים. אני שאלתי אותו, ולא רק עכשיו, והוא אמר לי: מספר עורכי-דין, מספר רואי חשבון, מספר רופאים ומספר אדריכלים, כלומר הם מרגישים אישית בתשלום, בו בזמן שבשביל בעל בית חרושת המפעל משלם אחוזים, והוא משלם הרבה פחות מזה. הוא מקבל מהמפעל שלו משכורת והוא נחשב כאילו שכיר. זוהי בכלל מוסיקה אחרת.

אבל אני אינני חושב שאנחנו יכולים להסתפק בציון עובדה ולעבור על זה לסדר היום.

מוטב שתיבחר ועדת שרים מצומצמת. אני מוכן להיות חבר הועדה, גם מפני שאני שייך לעניין וגם מפני שאני חושב שהדבר הזה צריך להיעשות. הועדה תשב עם לשכת עורכי-הדין ועם רואי החשבונות. היא תעשה ראשית כל סדר בחברות הממשלתיות. זה מוכרח להיפסק, ויפה שעה אחת קודם.

חברי ועדת השרים לענייני כלכלה יזכרו שלפני שנתיים ביקשתי שנחליט - וההצעה נתקבלה ואנחנו מבצעים עכשיו את ההחלטה - לפזר קצת את עבודת עורכי-הדין העובדים בשביל הממשלה בין מספר אנשים גדול יותר. ביקשתי מהשופט אולשן שהוא יהיה יושב ראש הועדה הזאת. הוא מזמן לזמן נענה לבקשותינו למלא כל מיני תפקידים כאלה. כשיקשתי ממנו לעמוד בראש ועדה כזו, אמר: לא, בשום אופן לא. והוא הוסיף: כל זמן שתימשך ה"מודה" - הוא השתמש בביטוי לאין ערוך חריף יותר - שעורכי-דין חברי כנסת מופיעים בחברות ממשלתיות ובעסקים ממשלתיים והם הלקוחות - אין אני מוכן להיות שותף בכל העסק הזה. יש לנו בעניין זה דעה חריפה.

אני צריך לומר שלפני ארבע שנים הצעתי ועדה והקימותי אותה שתחווה לי דעה ביחד לשני דברים: (א) הופעת חברי כנסת כעורכי-דין בחברות ממשלתיות; (ב) ייצוג מוסדות ממשלה וחברות ממשלתיות על-ידי עורכי-דין שהם חברי הכנסת. הועדה החליטה פה אחד שאיני צודק, ומפטירין כדאשתקד. הדבר הזה נמשך שנתיים לפני ועדת הכנסת, וועדת הכנסת עדיין דנה בזאת. מתחלפים יושבי ראש הועדה, אבל הנושא איננו מתחלף.

אם אנחנו נצליח להביא שינוי בחברות הממשלתיות ואם יהיה לנו הכוח להשפיע על החברות ההסתדרותיות ואם אנחנו נצליח להוריד קצת את הסטנדרטים של השכר שמקבלים עורכי-הדין אז הצלחנו; אבל אם הצלחתנו תהיה רק

בזאת שעורכי-הדין המגינים על עובדי מדינה הנמצאים בצרה, שהמדינה תשתתף בהוצאות הגנתם, אם נוריד רק את הסטנדרטים האלה, אז לא זו בלבד שלא עשינו ולא כלום, אני חושב שפגענו אז פגיעה קשה בעובדים.

אני יודע עכשיו מקרה אחד שאדם שהיה שגריר מעמידים אותו בפני בית-דין משמעתי בעד מעשים שהוא עשה, או כך טוענים שהוא עשה. אולי לא עשה. מה עשה עובד המדינה, השגריר הזה? הוא הלך ולקח לו עורך-דין מצויין, שהוא מצויין ביכולתו, אבל גם מצויין במחירים שהוא לוקח.

אם אנחנו נצליח להוריד את הסכומים הגדולים, העצומים, שאנחנו משלמים לבעלי מקצועות חופשיים פרטיים מתוך קופת המדינה - ניאח; אבל אם זה יהיה רק על חשבון העובד המסכן, שהוא נפל בפח ושהוא יצא זכאי, אבל הוא צריך למכור את הבית שלו כדי לשלם את הוצאות עורך-הדין, אני חושב שזה יהיה לא הוגן. על כל פנים, אני לא אשמח לתוצאה כזו.

עצתי הממשית היא שאנחנו נטיל על ועדת שרים שתטפל בבעיה כולה ושתבוא בדברים במידת הצורך עם לשכת עורכי-הדין ועם הסתדרות רואי החשבונות ועם הסתדרות הרופאים ואולי עם בעלי מקצועות חופשיים אחרים, כדי להוריד את המתח הבלתי מציאותי הקיים בשטח זה.

נסיוני במשך שנים לימד אותי שהמדינה היחידה שבה עורכי-הדין מקבלים שכר גבוה יותר מאשר בארץ, זוהי ארצות הברית. זה לא באנגליה וגם לא במדינות שהיו פעם שייכות לאימפריה הבריטית. באמריקה זה מריח עם סכומים עצומים, ואולי הגורם העיקרי לכך הוא בזה שהצד הספקולטיבי מותר באמריקה, שעורך-דין יכול לקבל עליו משפט, ששכרו תלוי בתוצאות המשפט. הצליח במשפט - הוא מתעשר; לא הצליח - הוא לא הפסיד, הוא רק הפסיד את עבודתו. זה פיס יותר מדי יקר. בארץ היה איסור על עבודה ספקולטיבית, כלומר על עבודה ששכרה תלוי בתוצאות המשפט. זה היה אסור בימי המנדט. זה היה אסור במשך השנים הראשונות לקיום המדינה. אולם, עם הקמת לשכת עורכי-הדין, בשנת 1951, בוטל האיסור הזה, בוטלה

ההגבלה הזאת.

היתה עוד הוראה מכובדת בחוק המנדטורי, שאם לקוח גמר עם עורך-דין על שכר טירחה יקר וגם אם חתם חוזה, יכול הלקוח לבוא לבית המשפט ולטעון שזהו שכר גבוה מדי ובית המשפט יקבע את השכר. זה נובע מדבר פשוט מאוד: הלקוח הוא אדם פשוט ונתון בצרה, עורך-הדין הוא אדם משכיל ויודע מה לכתוב ואיננו נתון בצרה. שתי ההגבלות האלה ביחס לשכר הטירחה של עורכי-הדין היו חשובות, אם לא היה איסור מוחלט על קבלת עבודה ושכר לפי התוצאות, אבל צריך היה לגלות את הדבר לבית המשפט לפני התחלת המשפט. ועורך-הדין לא הרגיש טוב בשעת הנהלת המשפט כאשר השופט ידע שהוא בעצם "שותף" לעורך-הדין.

נדמה לי שהבהרתי היטב מהן הצעותי ואני מבקש

לקבל אותן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לשאול את שר המשפטים. אמנם הוא נגד בנקודה זו, אבל בכל זאת אני רוצה לשאול אותו. אני מקבלת את זה שקשה יהיה לשנות כל זמן שעורכי-הדין בשוק הפרטי, ובעיקר בשוק הציבורי - בחברות ממשלתיות, בחברות ציבוריות ובחברות הסתדרותיות - מקבלים סכומים גבוהים כאלה. רק לפני ימים אחדים, בעקבות מה שועדת ויתקון החליטה, נמסר לי על עורך-דין שקיבל בעד עריכת חוזה ציבורי 225,000 ל"י. אני רוצה בכל זאת לשאול: אני בהחלט חושבת שהכרחי כי עובד המדינה יקבל אפשרות להגן על עצמו, אבל האם באמת עובד המדינה מוכרח ללכת ולקחת על חשבון המדינה אחד משנים עשר עורכי-הדין הגדולים? אם הוא רוצה לקחת אחד מהם, ההפרש יהיה על חשבוננו. אם הוא רוצה שהמדינה תישא בהוצאות הגנתו, יסתפק בעורך-דין שהמדינה יכולה להעמיד לרשותו. הנה, בועדת ויתקון הופיעו שמגר ובך. הם עבדו בכל זאת על-פי המשכורת של עובדי המדינה ולא על-פי מה שקיבלו עורכי-הדין שהופיעו בועדה. מסכימה אני שועדה שצריכה להיבחר לפי הצעת שר המשפטים צריכה לעבוד בקצב, אבל זה בכל זאת ייקח זמן עד שהועדה תגמור את

עבודתה. האם זה לא יהיה נכון להטיל על הועדה לבדוק גם את הקריטריונים לגבי ההוצאות המוצאות על הגנת עובדי המדינה? זאת אומרת שאם המדינה תגיד, להגנה על עובדי המדינה אני משלמת כך וכך, היא לא תשלם יותר. ואם הקריטריון הוא עכשיו לעורכי-הדין של 700 ל"י ליום, יכולה המדינה להגיד: אני איני יכולה לשלם 700 ל"י ליום למטרה זו וזו, אני יכולה לשלם רק סכום זה וזה, ואז עובד המדינה ישקול אם להסתפק בזאת, ואם הוא רוצה דווקא באחד ה"כוכבים", הוא יצטרך להוסיף משלו. אם אין לו, יבחר בעורך-דין מוסמך שיסכים ללכת להגן עליו על-פי שכר טירחה אחר.

אני חושבת שנכון היה להוסיף לכל ההצעות שהצעת גם בדיקת הקריטריונים לקביעת הוצאות עורכי-הדין להגנה על עובדי המדינה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני בהחלט בעד זה, גברתי ראש הממשלה. בדרך כלל הרעיון הוא כולו נכון. למעשה, כל מה שאנחנו משלמים זוהי השתתפות בהוצאות, אולי זוהי השתתפות מוגזמת, אבל כדי להוכיח שזוהי רק השתתפות, הרי המקרה של מרדכי פרידמן יוכיח. מה שהועדה קבעה לעורך-דין של פרידמן אלה הם רק 40% מהסכום שעורך-הדין הזה קיבל.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם אני אסתכן ואעמוד למשפט ואהיה אז עדיין עובדת מדינה (השר ז. שרף: את עובדת ציבור), אם אדע שהוצאות ההגנה הן על חשבוני, לא אלך לעורך-דין זה וזה. כל הכבוד לאותו עורך-דין, אבל אין אני יכולה לשלם את שכר הטירחה שלו. בדיוק כמו שאני רוצה הרבה דברים ואין אני יכולה להשיג אותם, כי אין הם באפשרותי, ואז מה לעשות? אני בוחרת THE NEXT BEST.

שר הסעד מ. חזני :

לך יתנו הנחה.

השר לקליטת העליה נ. פלד :

אני רוצה לשאול שאלה את שר המשפטים. עד כמה שפורסם בעתונות, נדמה לי שאם עומד למשפט אדם שאין לו סניגור או שאין בכוחו להזמין סניגור, יש איזשהם קריטריונים של העמדת סניגור לאיש כזה על חשבון המדינה. מהם הקריטריונים?

שר השיכון ז. שרף :

אין אני מפקפק אף לרגע שאם שר המשפטים אמר שהוא וחבריו עיינו בסוגיה הזאת ומצאו שהחלטה של ועדת החקירה היא סופית ואינה ניתנת לשינוי על ידם ולא על-ידי גוף אחר ואין מקום לשינוי על-ידי בג"צ, זוהי הערכה של מומחים; אבל אולי נשמע מהם הסעיפים הנותנים לוועדה את הסמכות הזאת.

שר התיירות מ. קול :

לא שמעתי את הנימוקים של שר המשפטים מדוע הוא חושב שאסור לממשלה לפנות אל ועדת ויתקון ולבקש אותה לדון בעניין מחדש. אני מבין שאסור לממשלה להחליט נגד ועדת ויתקון. ועדת ויתקון כועדת חקירה היא סוברנית. אבל אני מציע שהממשלה תקבל החלטה שלאור התגובות והסערה בציבור, היא פונה לוועדת החקירה שועדת החקירה עצמה תבדוק ותבחן את העניין מחדש. הועדה עצמה היא סוברנית. כפי שהיא פסקה כך, היא יכולה גם לפסוק אחרת. מותר לי לבקש שהממשלה תחליט לפנות בפניה כזו. כיוון ששר המשפטים אמר שזאת תהיה פעולה לא חוקית, אני רוצה לשמוע מדוע זה יהיה לא חוקי אם הועדה עצמה תחליט שהיא תדון בעניין מחדש. כמו כן אני מציע שתהיה פניה לעורכי-הדין, שלאור ההשלכות בשטח

השכר הם עצמם יוותרו על השכר הגבוה הזה.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

רם כספי תרם משכרו 50,000 ל"י.

שר התיירות מ. קול:

איני מדבר על תרומות. אם הממשלה רוצה לתת תרומה לאוניברסיטת תל-אביב, היא תתן, ולא מר כספי.

אני כמובן תומך בהצעתו של שר המשפטים בקשר לבחירת ועדה שתבחן את השכר בחברות הממשלתיות. לשכת עורכי-הדין תשותף בבדיקה זו.

כל הכבוד לשופט ויתקון, אבל יצאה מפיו פליטת פה מאוד לא מוצלחת, בזה שאמר שזה היה "פסטיבל" ובעד פסטיבל צריך לשלם. כאשר קראתי זאת, חשבתי שצריך לפתוח את הפסטיבל הזה בפתיחה הטראגית של ברהמס. זה מתאים לפתיחה של הפסטיבל הזה. אני מקווה שימצא את הדרך כיצד לתקן את הרושם הקשה הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

על זה צריכה הממשלה לקבל החלטה?

שר התיירות מ. קול:

לא. זאת אמרתי כהערה.

אני מציע שתהיה החלטה שהממשלה תביע את צערה על ההחלטה בעניין שכר הטירחה לעורכי-הדין שנתקבלה בוועדת ויתקון, החלטה הנוגדת את כל העקרונות המקובלים; שנית, יש לפנות לוועדה לדון מחדש בעניין, ושלישית לפנות לעורכי-הדין שיוותרו מעצמם על הסכומים הגבוהים האלה; רביעית, אני תומך בהצעת שר המשפטים בעניין הוועדה לבדיקת שכר הטירחה של עורכי-הדין בחברות הממשלתיות.

שר הסעד מ. חזני:

העניין הזה היכה בתדהמה את הציבור, וזה אמור על כל חוג שאדם הזדמן אליו, לרבות הציבור בבתי הכנסת. זה היכה את הציבור ביתר תדהמה מאשר עצם העניין של "נתיבי נפט", שכתוצאה ממנו הופיע העניין הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש לציבור זכרון קצר.

שר הסעד מ. חזני:

פועלי השימורים יהיה להם זכרון ארוך, וכן גם

עובדי הדואר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני יודעת שזה מאוד פופולרי להשתמש בעובדי השימורים. אולי יסביר לי השר חזני מה כאן סמיכות הפרשיות.

שר הסעד מ. חזני:

אני אסביר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני יודעת שזה פופולרי. כל הרוצה לזכות במחיאות כפים, צריך להזכיר את עובדי השימורים.

שר הסעד מ. חזני:

בבית הכנסת אין מוחאים כפים, אבל אלה הן התגובות מכל החוגים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

עכשיו היתה זאת התגובה שלך.

שר הסעד מ. חזני:

אני חוזר על התגובות שאני שומע בימים האחרונים בכל חוג ובכל שכבה. אני מדבר גם על התגובה בבתי הכנסת ששם אין מחפשים פופולריות ושם אין מוחאים כפים, וזה יותר מכל העניין עצמו שישנה שחיתות או חשד של שחיתות ומגיבים איך שמגיבים. ואם ישנו איזשהו סדק בתחום החוקי המאפשר להחזיר את העניין לועדה, הייתי תומך בהצעה כזו, כי מבחינה ציבורית זו יכולה להיות תגובה נכונה.

מהן ההשלכות של הדבר הזה?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

האם יש פה ויכוח, או ישנה שאלה?

שר הסעד מ. חזני:

ישנו ויכוח ויש גם שאלות.

אני שואל: האם יש סדק כלשהו בתחום החוקי המאפשר להחזיר את העניין לועדה שתבדוק אותו מחדש? אם ישנו סדק כזה, אני ממליץ לעשות זאת. אם אין כל אפשרות כזאת, זה רע מאוד. איני יודע אם הבעיה תיפתר על-ידי כך שיפנו לעורכי-הדין שיחזירו את הסכומים הגבוהים.

מהן ההשלכות של הדבר הזה? ההשלכה הראשונה היא לגבי אותם עובדי המדינה שאנחנו רוצים לתת להם הגנה, או לגבי אותם המסכנים שאנחנו רוצים לתת להם סעד משפטי ונותנים להם. להם לא נותנים לבחור לעצמם פרקליט, אלא המדינה או משרד המשפטים מעמידים להם פרקליט, ששכר הטירחה שלו נמוך יותר. גם עובד המדינה, שלפי דברי שר המשפטים רשאי לבחור לעצמו פרקליט, גם עובד מדינה בדרגה נמוכה שייכשל, יחסרו לו האמצעים לבחור בפרקליט כרצונו לעומת הלויתנים שיוכלו לעשות זאת. לעובד המדינה בדרגה הנמוכה חסרות לו גם ההשגות האלה. מי שיש לו השגות כאלה, בוחר לו אחד מטובי עורכי-הדין והמדינה משלמת את שכר הטירחה שלו. זה מחייב איזשהו הסדר. התשובה היא במה שאמר שר המשפטים ובמה שאמרה ראש הממשלה. ברור כי כאשר חברות ממשלתיות וציבוריות אחרות משלמות מחירים כאלה, זה משפיע ואי אפשר היה להוריד בהרבה את שכר הטירחה.

אולם, אני חושב שעד לקביעת קריטריונים על-ידי ועדה, צריך לקבוע תקרה שלמעלה ממנה אין חברה ממשלתית או ציבורית משלמת. מה תהיה התוצאה? שרק חלק יילך לאותם 10-12 המכובדים. דרך אגב, אין רואים עדיין את התוצאות מאותה המשימה של פיזור ההזמנות של משרדי הממשלה בין חוג גדול של

עורכי-דין ושל רואי חשבונות, ששר המשפטים דיבר על אודותיה ושהתחיל לטפל בה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

רואים ורואים תוצאות.

שר הסעד מ. חזני:

צריך להרחיב את המעגל של אותם עורכי-דין ורואי חשבונות, וצריך לקבוע תקרה שאותה אסור לחברה ממשלתית לעבור. התוצאה תהיה או שהלוינים המכובדים יואילו בטובתם להסתגל לתעריף נמוך יותר, או שיבואו גם עורכי-דין אחרים. הכנת חוזה אינה תורה מן השמים. גם עורך-דין שאינו נמנה על אותה האליטה של 10-12 משפחות יכול לעשות זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

התכוונתי לעשר פירמות, שהן כוללות כמובן הרבה

יותר אנשים.

שר הסעד מ. חזני:

גם מי שאינו נמנה על עשר הפירמות יכול להכין חוזה. כל אחד יודע כמה משלמות חברות ממשלתיות בעד הכנת חוזה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הלוואי וכל אחד היה יודע.

שר הסעד מ. חזני:

יכינו גם אחרים חוזים. אין זו תורה בשמים. לפני שיכינו קריטריונים, יש לקבוע מיד תקרה שאסור לחברה ממשלתית לעבור עליה. או שגם הגדולים יסתגלו למחירים אלה, או שיבואו אחרים ויעשו את המלאכה הזאת.

מה ההשלכה הנוספת לעניין זה מלבד זו שאמרתי? ההשלכה היא לגבי אלה שאנחנו רוצים לעשות להם צדק. הפקיד הנמוך אין לו השגות להזמין עורכי-דין כאלה.

ועוד: מי יישאר אחרי כל זה בתנאים אלה בשירות המדינה כרואה חשבון או משפטן?

שר הפנים י. בורג:

וגם אדריכלים.

שר הסעד מ. חזני:

כלום הפרקליטים, השופטים ורואי החשבונות העובדים בשירות המדינה אינם יודעים מההכנסות הגדולות האלה. חלק אולי אינו יודע. אבל אם הם יודעים, זה מכניס נעימה מיוחדת בקשר לרמת החיים. ואם אשתו לא ידעה עד עכשיו, עכשיו היא כבר יודעת, והיא תטען: מדוע יסתפק בעלה בשכר ברוטו של 1,500 ל"י או 2,000 ל"י לחודש? יתחילו ללחוץ שבעלה ישתדל להשיג יותר, כיוון שבעלה של השכנה משיג יותר. כאשר דבר כזה מתפרסם, יש לזה תוצאה שלילית גם על פועלי הדואר וכיוצא באלה. אבל לא רק פועלי דואר. אני קצת מעורה יותר בחיים ולא עלה על דעתי שאנשים מגיעים לשכר טירחה בסדר גודל כזה. פועל הדואר באמת אינו יודע, ועכשיו כאשר הוא יודע, יהיה קשוח יותר ובצדק. זאת היא אחת ההשלכות ואי אפשר להתעלם ממנה.

אני שואל עורך-דין מכר זה או אחר: היתכן שיקבלו סכומים כאלה? הוא אומר: זהו סכום ברוטו. אבל מה נשאר לי נטו? אנו נלחמים תמיד נגד המגמה להתייחס לשכר נטו. הסבר כזה מצד עורך-דין או מצד מי שמזמין אצל עורך-דין מסוג כזה איזו עבודה ומשלם לו שכר כזה והוא אומר: "אבל נטו נשאר לו פחות מאשר 30%", נותנת פתח לכל עובד בשכר במדינה לטעון טענה כזו: איני רוצה לדעת על שכר ברוטו, אני רוצה לדעת על שכר נטו.

כל זה מחייב פעולה לאלתר, היינו לקבוע מיד תקרה שאותה אסור לעבור לא בחברה ממשלתית ואז ודאי גם חברות ציבוריות והסתדרויות תלכנה בכיוון זה. וכן ינהגו גם כאשר יזמינו הגנה משפטית. צריך להיות איזשהו שוויון בין הפקיד הבכיר העומד למשפט ובין הפקיד הנמוך שאין לו השגות כאלה. גם זה יוצר איזה פער ועיוות.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כמה הערות לעניין, וקודם כל איזה דברי הקדמה. אני משפטן ועורך-דין כל ימי חיי מאז שגדלתי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כך נדמה לי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יקר לי מאוד המקצוע הזה, ואני חפץ ביקרו. ודווקא מפני שאני חפץ ביקרו, מעיר אני את הערותי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אתה חפץ ביקרו, אבל שלא יעלה ביקרו.

שר החוץ א. אבן:

אינך חפץ ביקרו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

נדמה לי שבעניין זה עשתה ועדת החקירה עוול למקצוע של עורכי-הדין.

אני מעז לחלוק על הקביעה של שר המשפטים, שציטט פה גם את היועץ המשפטי, שהחלטה זו של הועדה זוהי החלטה סופית ושאינן לערער עליה.

סעיף 27 סעיף ג' אינו ברור כל כך. חסרות לי פה תקנות ביצוע. לפי סעיף 31 שר המשפטים הוא הממונה על ביצוע החוק ויכול היה להתקין תקנות ביצוע. יכול להיות שאפשר היה לכתוב משהו בקשר להחלטה על תשלומים. איני יודע אם הביטוי "שהוא זכאי לקבל בנוסף על הוצאותיו הסבירות שכר בסכום שתקבע הועדה" נקרא שההחלטה היא סופית. אמנם אין כל אינסטנציה שבפניה אפשר לערער על החלטת הועדה, אבל אין זאת אומרת שהועדה לא תוכל לשבת עוד הפעם ועוד הפעם, אם אוצר המדינה יאמר שאיננו יכול לשלם סכומים כאלה. אין החוק אומר שזוהי החלטה פסוקה, שאסורה ביחס אליה פניה.

אם כי איני יודע, אבל נדמה לי שועדת החקירה חרגה מסמכותה בקביעת שכר גבוה לעורך-הדין של ד"ר ניב. לפי סעיף 27 ג' יכולה ועדת חקירה לקבוע שכר טירחה לעורך-דין בהתאם לסעיף 17, שבו נאמר: "ועדת חקירה

רשאית להטיל על עורך-דין שאינו בשירות המדינה לסייע לה בכל עניין שתמצא לנכון, ובכלל זה חקירת העדים המעידים בפני הועדה". עד כמה שקראתי, הופיע עורך-הדין של ד"ר ניב כמתנדב, וועדת החקירה לא הטילה עליו כל תפקיד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש גם סעיף 15.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

סעיף 15 אינו נוגע לד"ר ניב. הוא לא היה אשם ולא היה חשד נגדו. הוא פעל כפי שפעל ובא עורך-דין ואמר: אני רוצה לעזור לאדם מתלונן.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

הוא גם נאבק על הצדק.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

לא קראתי שום החלטה שהועדה החליטה להטיל איזה תפקיד על עורך-הדין של ד"ר ניב. כל העניין הזה שבא עורך-דין ומודיע שהוא מתנדב להגן על אדם הבא להודיע שיש לו חשדות על מעילה שהיתה בחברה ופוסקים לעורך-דין כזה שכר טירחה של 128 אלף ל"י, זהו עוול משווע. אני מבין שכל אזור במדינה רשאי לבוא ולהודיע למשטרה, ליועץ המשפטי או לתביעה הכללית שהוא חושד שפה ושם נעשתה מעילה; הרי החובה היא על התביעה לטפל בדבר ולברר את כל העניינים, אבל אין מוטלת שום חובה על האזור הזה להופיע בפני בית המשפט עם צוות של עורכי-דין שיעזרו לו בדבר. הוא צריך להודיע למוסד ממשלתי מה שהוא יודע, ואחרי כן גבריאלי כך ואחרים יבואו לחקור. איזה מקום יש פה לשלם סכומים פנטסטיים לאיזה עורך-דין

שיעזור למתלונן? כל מה שאפשר לברר בעניין זה, זהו עניין של התביעה. ואם ועדת החקירה הלכה בדרך שהלכה, הרי היתה בזה משום חריגה גדולה מאוד מסמכותה ומכל הגיון של עשיית צדק. מצד אחד יש בזה משום הטלת דופי חמור מאוד ביועץ המשפטי ובתביעה, כלומר שהם אינם נאמנים על ביקורת של מעילות, וצריך לתת לאיזה עורך-דין פרטי לעסוק בכך. זוהי הטלת דופי במדינה. כל העניין הזה של החקירה יוצא כאילו "דופקים" פה את מישור, איני יודע אם את התביעה, או את הממשלה, או את המדינה בכללה. אם ועדת החקירה עשתה זאת וקבעה בשביל עורך-דין זה שכר, הרי זוהי ללא כל ספק חריגה מסמכותה. זוהי דעתי, עד שלא יסבירו לי שאני טועה. אם הועדה חרגה מסמכותה, יכול שר האוצר, או יכולה הממשלה לומר: אין אני מאשרת את ההחלטה הזאת, ואני מבקשת מועדת החקירה לדון עוד פעם בעניין. אני חושב כי החלטה זו של הממשלה תהיה לגיטימית, כי הממשלה גם דנה במסקנות של ועדת החקירה. ביחס לנקודה זו הייתי אפילו מסתכן בבג"צים.

עוד הערה ביחס לגובה התשלומים. כל מדינה מחויבת לדאוג גם לנאשם. לפעמים מבחנה של חברה, מבחן רמתה התרבותית, המוסרית ומעמד הצדק במדינה, הוא על-פי זה - איך המדינה נוהגת ביחס לחלש, ביחס לנאשם החלש יותר, מאשר ביחס לחזק. על אחת כמה וכמה שהיא צריכה לדאוג לעובדי המדינה שלא יהיו הפקר. אבל אין שום חובה על המדינה לתת לאדם כל מה שהוא רוצה. ישנה קופת חולים בארץ. האם יכול חולה לבחור לו על חשבון קופת חולים ועל חשבון המדינה את הרופא הטוב ביותר? ב-99% צריכים החולים ללכת לרופא שבחרים בשבילם, אם כי לפעמים המנתח הטוב ביותר קובע את גורל הבריאות של החולה. במקרים בודדים רוצים חולים לנסוע לחוץ לארץ כדי להתרפא שם, והרופאים פה מתקוממים נגד זה. הם אומרים: יש בארץ די רופאים טובים ואפשר לחסוך רבבות לירות.

ודאי צריך לתת לאדם עורך-דין טוב. הייתי פעם עורך-דין טוב, ואני יודע איזה שכר קיבלתי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מתי יכולת להיות עורך-דין טוב?

שר הדתות ז. ורהפטיג:

המדינה משלמת לפי סטנדרט. אני יודע מקרים של סעד שעורכי-דין צעירים מטפלים בהם, גם במקרים שאנשים צפויים לשנות מאסר, ועורכי-דין אלה מסתפקים בשכר סטנדרט של המדינה. עצם העניין שמרגילים את הציבור לרוץ תמיד אחרי עורך-הדין המפורסם, אין חתירה גדולה מזו תחת הצדק במדינה, כי בציבור מתקבל הרושם: אם תצליח להשיג אותו עורך-דין - תצא זכאי, ואם לא תצליח להשיג אותו - תצא חייב. ואז נוצר יחס כזה בציבור, שאין צדק במדינה.

השר י. גלילי:

מייחסים זאת לקשרים יותר מאשר לכושר של

עורך-הדין.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

בארצות הברית יש שכר גבוה יותר לעורכי-הדין. שם מתאמצים עורכי-דין צעירים להוכיח שגם עורך-דין צעיר שאין לו קשר לא לרפובליקנים ולא לדמוקרטים יכול להצליח. לפעמים הם הולכים להופיע בפני בתי המשפט ללא שכר ועל-ידי כך הם מעמידים את המקצוע על רמה. אולם, כפי שעומד העניין פה, הרי זה הלעג הגדול ביותר לצדק במדינה.

אחד הפגמים הגדולים ביותר אצלנו, זהו המונופול של מספר עורכי-דין. בעיקר במוסדות ממשלה, יש אצלנו מונופול של עורכי-דין. עוד כאשר הייתי חבר כנסת טענתי כי עורכי-דין שהם חברי כנסת ומופיעים במשרדי

הממשלה, חותרים תחת המקצוע. הם מופיעים בשם משרדי הממשלה, חותמים על חוזים גדולים ביותר, ומקבלים תמורת זה סכומים פנטסטיים - רבע מליון ל"י בעד חוזה. הם גם מפרקים וכוונסי נכסים, ואומרים לי אנשי נכסים כי כאשר העניין מגיע אל כונס נכסים, הוא הורס את המפעל.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הוא מפרק את המפעל.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

כוונסי הנכסים מקבלים 600 אלף או 750 אלף בעד עבודה של כמה חודשים, כפי שהיה ב"אוטוקרס". יכולים להיות עורכי-דין שהינם ישרים, גם אם אינם מהמפורסמים בארץ. תפזרו את העבודה בין עורכי-הדין, כדי שלא יהיה מונופול בשטח זה.

רבותי, אני מכיר כמה וכמה מעורכי-הדין בעלי השם, ובעלי השם דורשים סכומי כסף גדולים, אחרת לא יסכימו לייצג איש. אך היכן נאמר כי חובה על המדינה לשלם למוטי פרידמן עבור עורך-הדין הטוב ביותר, אם הוא רוצה בו? ילמד מוטי פרידמן לסמוך על ועדת החקירה ובית המשפט שיוציאו "כנגד צדקו", גם אם לא יהיה לו עורך-הדין הכי מבריק. בארה"ב יודעים כי גם כאשר אדם מואשם ברצח ואכן רצח, אם יש לו את עורך-הדין הטוב ביותר, בעזרת חבר המושבעים ניתן יהיה להוציאו זכאי; אך האם גם אצלנו יהיה דבר כזה? זה עניין של הרס הצדק.

אני חושב שה"קייס" הזה הוא "קייס" שצריך ללכת אתו אפילו עד בית המשפט העליון, ואפילו בבג"צים. צריך שאפילו בית המשפט העליון יתערב בכך, אם אפשר להטיל את התשלום על הצד עצמו.

על כן אני מציע: א. שהממשלה תחליט לא לאשר את המלצת ועדת החקירה, ותבקש משר האוצר לא לשלם (או אולי גם זה מיותר, כי החלטת הממשלה מספקת); ב. הממשלה מבקשת מועדת החקירה לדון עוד פעם בעניין גובה השכר, והאם מגיע שכר טירחה לעורך-הדין שאינו של צד נאשם; ג. להטיל על הועדה הקיימת לעניין זה לבדוק גם את שכר עורכי-הדין וחברי הכנסת. כשם שישנו חוק האוסר על חברי כנסת לעסוק בעבודות חוץ, יכול להיות שצריך להרחיב את המסגרת הזו. אותה ועדת שרים צריכה לדון גם בכך וגם בעניין כונסי הנכסים ומפרקי הנכסים, ועליהם להשיב על השאלה כיצד לפזר את העבודה וכיצד לשים גג לשכר ולקבוע גג סטנדרטי.

השר י. גלילי:

איני רוצה להפליג בנושא, אם כי אני חושב שזהו נושא מסעיר מאוד, ואיני מעלה על הדעת שהממשלה בישיבתה הראשונה לאחר החלטת הועדה בעניין גובה שכר הטירחה לא תגלה דעתה ששכר הטירחה שקצבה הועדה חורג מכל מסגרת הולמת את המשק ואת החברה בישראל. ללא כל ספק יש לנו סמכות לגלות דעתנו. לא רק שיש לנו סמכות, אלא מוטלת עלינו חובה לגלות דעתנו, כי אני משוכנע שהמסקנה הזו של ועדת החקירה הזו היא מקור לשחיתות חברתית בישראל. אלה מושגים שהולמים חברה הוללת של ימי פומפיי האחרונים. זה חורג מכל מושג סביר שאני מסוגל לחשוב עליו כחבר ממשלה של מדינת ישראל בתקופה זו.

חבר אחד (ואין זה שר המשפטים) הביא אתמול לידיעתי הגדרה לטינית משפטית, שמחמתה איננו מוסמכים להחזיר את הנושא לוועדה. אמרתי לו כי לפי הגדרה אחרת, אף היא לטינית, איננו רשאים שלא לערער על החלטת הועדה: זהו "כזיונתום כבירתום" שממשלת ישראל אינה יכולה לעמוד בו.

איני מכיר חבר ממשלה שאינו שותף לי בהגדרות אלה, כולל שר המשפטים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

נכון.

השר י. גלילי:

שמעתי שכאר הופיע שר המשפטים לפני ועדת הכספים של הכנסת, הוא אמר שאם הועדה תחליט מה שתחליט, אולי זה יעזור לממשלה לשנות את המצב. איני רוצה להפליג עתה במשמעויות הציבוריות-חינוכיות, אלא להציע הצעה:

א. אני מציע שהממשלה תגלה דעתה כי גובה שכר הטירחה שועדת ויתקון פסקה לעורכי-הדין בפניה חורג מכל מסגרת ההולמת את המשק והחברה בישראל (זהו כמעט ציטוט של מה שהוחלט פה אחד בוועדת הכספים של הכנסת); ב. הממשלה מחליטה שהתשלום יעוכב עד להחלטה חדשה של הממשלה; ג. שר המשפטים יביא לאישור הממשלה את הקריטריונים לתשלום הוצאות הגנה לעובדי ציבור המובאים לפלילים בשל אשמה הקשורה במילוי תפקידם, בהתחשב בהחלטת הממשלה מיום זה וזה; ד. ועדת השרים תבחן את המצב בכל הנוגע לתקבולים הניתנים לעורכי-דין, רואי חשבון ואחרים, מחברות ממשלתיות, הסתדרותיות וציבוריות, עבור שירותיהם, ותביא המלצותיה לאישור הממשלה; ה. ראש הממשלה, על דעת הממשלה, תפנה אל ועדת החקירה לבחון מחדש את החלטתה על גובה שכר הטירחה לפרקליטים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מציעה לך להוציא מהצעתך את "החברות

ההסתדרותיות".

השר י. גלילי:

ייאמר רק: "חברות ציבוריות".

ראש הממשלה ג. מאיר:

הממשלה יכולה להחליט על חברותיה. עוד זה חסר לנו, להחליט על חברות הסתדרותיות.

שר הפנים י. בורג:

לאחר ההצעות האלה ולאחר הויכוח שהתנהל כאן, אין הרבה מה להוסיף. אומר רק, כי כמו במחלה, גם כאן יש מומנט קריטי, בו מוחלט אם הפציינט יוכל להבריא או לא. אני חושב שבמקרה זה יש לנו עניין המוכיח את הסכיופרניה של החברה שלנו. קיימים אצלנו שני מישורים: מישור אחד של מקבלי שכר, משכורת במתכונת מצומצמת, מישור שני של אנשים חיים במושגים אחרים לגמרי. התעוררו אצלי מחשבות שונות, כאשר ראיתי את מידת הרחמים בדו"ח של ועדת ויתקון, אך עתה נראה לי כי הנושא הזה לא יוכל לרדת בקלות מעל השולחן.

אני מסכים להצעותיו של גלילי. אין צורך בגנרל דה בטה ובהתבטאויות נוספות, אך אני רוצה לשאול את שר המשפטים: מתי, בעצם, פוסקת ועדה מלהתקיים? האם כאשר קבעה את דעתה ואת גובה השכר? האם אין זה הרגע בו שבקה חיים לכל חי? ב. אם פסקה את השכר בגובה הזה, האם יהיה בכך משהו הדומה לבזיון בית-הדין, אם המדינה לא תשלם כפי שפסקה? אני שואל זאת בגלל העצות שנשמעו כאן. אני מתנגד להצעתו של השר קול, שהממשלה תפנה אל עורכי-הדין בבקשה לא לקחת את שכר הטירחה. איננו חיים בתקופת הועד הפועל הציוני, עם פניות ליהודים רחמנים. איני רוצה שעורך-דין כספי יוותר על כספי. אנו ממשלה המביעה את דעתה והולכת עפ"י החוק. אם רוצים לערוך מגבית, אפשר לעשות זאת בנפרד, אך אין לערבב את שתי הפרשיות.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

אני תומך בהצעות של השר גלילי. באשר לסעיף האחרון שלו, אני מציע שהממשלה תפנה אל ועדת ויתקון, בין אם היא קיימת ובין אם לא. אם שבקה חיים, אפשר לבקשה להתכנס ליום אחד נוסף ולדון בכך.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

לפי הרגשתי קיים זעזוע בציבור, והציפייה להחלטת הממשלה היא רבה. אנשים רבים, בקיבוצים ובמקומות אחרים, אמרו לי כי הפעם כאילו הועלה המסך מעל משהו שהציבור הרחב לא שיער לעצמו כי הוא קיים במדינת ישראל. עתה הובהר כי יכולה להיות קביעה ממשלתית של שכר 700 ל"י ליום עבודה של 5.5 שעות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אין זה כך.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

כך זה באופן יחסי.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אם יום העבודה הוא מעל ל-5.5 שעות, השכר הוא 1,050 ל"י. אני פשוט מצטט דברים שנאמרו לי מצדדים שונים.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יום עבודה של 5.5 הוא כבר יום עבודה ארוך.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

לכן יש השלכה על גישתן של שכבות רחבות של עובדים שאינם משתכרים בחודש את מה שאלה השתכרו ביום, לפי החישוב הזה. אסור לנו להתעלם מכך. זהו דבר שמבחינה מוסרית קשה יהיה לנו לעמוד בו. השר גלילי נתן בדבריו ביטוי להרגשה זו, ואני חושב שהממשלה אינה יכולה - ויהיה המצב הפורמלי כאשר יהיה - להתעלם ממלוא הכובד המוסרי של ההכרעה שאנו עומדים לפניה בנושא זה.

לכן אני בא להציע את ההצעות הבאות:

א. אני תומך בהצעה שהממשלה לא תאשר את גובה התשלום שנקבע, ותפנה אל ועדת ויתקון, שתדון בנושא מחדש; ב. כפי שהציעה ראש הממשלה, אני חושב שבעניין של קביעת שכר עורכי-דין במקרים מעין אלה, אסור להשאיר את הקביעה לבחירתו של האדם הנוגע בדבר. לא במקרה שאלתי את שר המשפטים מהם הקריטריונים לתשלום דמי הגנה לאדם שאין לו האמצעים למנות לעצמו עורך-דין. אני יודע שישנם מקרים בהם אדם זקוק להגנה משפטית, ואז קיימת נורמה של סכומי כסף העומדים לרשות האדם הקטן הזקוק להגנה. כאן מדובר באנשים בעלי מעמד, אז גם להם צריך לקבוע תקרה, ואם אינם יכולים לעמוד בה, שיעשו זאת על חשבונם; ג. צריך להרחיב את הטיפול בנושא זה גם ביחס לרואי חשבון. צריך ליצור מצב בו לא תוכלנה להיות במדינה הכנסות מסוג זה, כפי שועדת ויתקון הביאה את הדברים לידי ביטוי.

שר החוץ א. אבן:

כל אחד מאתנו יכול להעיר כי הנושא מסעיר. על כל פנים, בכל מעמד שהייתי בו מאז פרץ הויכוח הזה - בקיבוץ אחד ובפרלמנט נוער אחד - זו היתה שיחת היום, על חשבון כל נושא אחר. אני סבור בהקשר, כי לא ברור לכלל הציבור כי ההחלטה לקבוע שיעור תשלומים כזה, היא החלטה של גורם שאין לממשלה שליטה עליו. לאמור, הממשלה לא רק שלא יזמה זאת, אלא גם אינה מוסמכת לשנות את המצב. העובדות ברורות, אך אי אפשר לומר שהשתקפות העובדות בציבור ידועה. ישנם רמזים לכך שהממשלה ומשרד המשפטים אחראים למעשה של אישור המצב הקיים, או החמת היכולת לשנותו. מבחינה הסברתית, התייחסות לנקודה הזו היא חיונית. מאחר שהממשלה אינה אחראית למספרים האלה, היא חייבת להביע דעתה שהתשלום מופרז, והיא תבחן את הקריטריונים גם לגבי אלה התובעים הגנה בהיותם מובאים לפלילים, וגם במעמדים של ועדות חקירה, כי ההגיון מחייב שהממשלה זכאית לקבוע איזושהי תקרה, ומי שרוצה להמריא מעליה, ימריא על חשבון. אחרת, הממשלה מוותרת אפילו על ריבונותה התקציבית, על-ידי כך שגורם אחד קובע את חובותיה התקציביות. לפי החוק יכול איזשהו גוף להוציא מליונים, והממשלה תהיה כפופה לכך. כל כך, אני סבור שעיקרי הצעתו של גלילי צריכים להתקבל, פרט לעניין עיכוב התשלומים. מדבריו של שר המשפטים הבינתיבי כי התקווה היחידה שיש לממשלה להגשים את זכויותיה ולערער על מהלך לא תקין, היא ע"י פניה לבג"צ. קשה לי להניח שאפשר גם לפנות לבג"צ וגם לא לשלם על דעת עצמו. אולי אנו קורבנות לשרירותיות של החוק, אך אני מציע שנשמע חוות דעת משפטית, מהן זכויותיה של הממשלה, לאו דווקא בעניין ועדת ויתקון, אלא בעניין הכתוב בחוק, לפיו הממשלה חייבת לקבל את דין קביעת השיעורים ע"י הועדה.

אני רוצה לקבוע את עמדתי בנושא זה רק לאחר

שמיעת חוות הדעת.

השר י. גלילי:

קריאת ביניים לשר החוץ: לא הצעתי שהממשלה תחליט כי אינה משלמת, אלא שהתשלום לא ייצא לפועל בטרם דיון והחלטה בממשלה. יש בכך אלמנט של עיכוב תשלום ולא אלמנט של החלטה סופית, כי אין משלמים.

שר הבטחון מ. דיין:

איני שלם עם כמה דברים שנאמרו פה. אין לי הצעה מגובשת ולא אציע כל הצעה, אך יש כאן נקודה אחת של רקע, שאני רוצה להתייחס אליה. כל מי מחברי הממשלה ומזכיר ההסתדרות היוצאים כעת בטענות חוצצות על התשלומים האלה, אילו רצו לדעת, יכלו והיו צריכים לדעת בתוקף תפקידם את גובה התשלומים שמשלמים לעורכי-דין. דברים אלה חלים גם על ההסתדרות. הם לא התגלו ע"י ועדת החקירה הזו.

שר הסעד מ. חזני:

מאיפה אתה או אני יכולנו לדעת?

שר הבטחון מ. דיין:

אני אומר: מי שרצה, יכול היה לדעת זאת. אני חייב לדעת כמה משרד הבטחון משלם, אם הוא משלם סכומים כאלה. כל מי שגובה תשלומים למס הכנסה, יודע זאת.

שר השיכון ז. שרף:

למס הכנסה אסור למסור אינפורמציה.

שר הבטחון מ. דיין:

מי מבקש ממנו למסור אינפורמציה? אסור למסור אינפורמציה אישית בפומבי, אך את הקריטריונים כל אחד יכול לדעת, ולא מעניין אותי אם זה שולם לפלוני, או לאלמוני. צריך היה לדעת כי בארץ נהוגים תשלומים

כאלה וכאלה, שגלילי אומר עליהם כי הם נוהג של ימי פומפיי האחרונים. המצב הזה נמשך שנים, ולא כל אחד ידע על כך, על אף שכל אחד יכול היה לדעת על כך. במשרדים רבים, ובמשרד הבטחון בתוכם, צריך היה לדעת שאם זה קנה המידה, עפ"י זה משלמים. מכל מקום, אני ידעתי שפלוני מקבל כך וכך, ואיני יחיד בדורי ששמוע על סכומים אלה.

בהצעת ההחלטות, או בהצעות ההחלטות, ישנו דבר משונה. בא שר המשפטים ואומר שועדת החקירה אינה יכולה לחזור ולדון בכך, ובכל זאת הממשלה, השומעת את הודעת שר המשפטים כאן, מחליטה לקרוא לוועדה לחזור ולדון בכך. איני שר המשפטים ואיני יכול להתעלם ממה שהוא אמר כאן, כי הועדה קבעה את גובה התשלומים על יסוד קריטריונים שקיבלה ממשרד המשפטים, ומשרד המשפטים ייצג אותנו. אפשר לדעת על מי אתם כועסים? לדעתי נציג עצמנו באור מגוחך. כל שר מייצג את הממשלה, אך לא ויתקון ולא זרו קבעו את הקריטריונים האלה. באנו אנו, ע"י נציגנו המוסמך ביותר, ואמרנו כי אלה הקריטריונים, אז עכשיו נלך לבג"צ ומישהו מעורכי-הדין שצריכים לקבל את הכסף, יאמר: על יסוד מה אתם טוענים עתה אחרת?

כאשר התעוררה שאלת הקמתה של ועדת חקירה, מתוך דברי שר המשפטים, הבנתי כי אין הוא חושב שזוהי הדרך הטוב ביותר. אז אמרתי: כיצד אני יכול להצביע בעד הקמתה של ועדת חקירה, כאשר שר המשפטים עצמו אינו סבור כי זוהי הדרך הנכונה? עכשיו אומר שר המשפטים כי ועדת החקירה אינה יכולה לדון בכך שנית. שר הדתות חושב אחרת. אני בטוח כי גם עכשיו הוא עורך-דין מצויין, אך הוא אינו שר המשפטים, ואיני בעד זה שנקרא לוועדת החקירה כאשר שר המשפטים אומר שאין לה תוקף לכך.

אני פונה אל שר המשפטים, שיבוא להציע לנו כיצד לעשות את הרביזיה. כאשר הוא אומר כי אין לו אפשרות לפנות אל ועדת ויתקון, אתם יכולים להחליט אחרת, אך אז נעמיד עצמנו במצב מגוחך מבחינה זו. איני חושב שצריך להשאיר את הסכומים האלה, גם לא במקרה הזה, אך אם אנו רוצים שיכבדו אותנו, אנו צריכים לכבד את עצמנו, ולדעת כי השכר הזה נקבע בתוקף העובדה שהמצב הזה נמשך

שנים, וחברות הסתדרותיות וממשלתיות משלמות סכומים כאלה. קראתי בעתון שבנק ישראל שילם לקירשנר 600 אלף, או 1.2 מליון ל"י. עדיין אין זה מאוחר לעשות את הרביזיה, הזו, אך צריך לעשותה בצורה מכובדת. אנו קבענו את הקריטריונים האלה ולא ויתקון. הוא רק עשה את המכפלה בימים. איננו יכולים להחליט שהממשלה קוראת, פונה או תובעת מועדת החקירה הזו, כאשר שר המשפטים אומר שהם אינם מוסמכים לכך מבחינת החוק.

המגמה שלנו היא שתעשה רביזיה. אם שר המשפטים יאמר: לא באמצעות ועדת החקירה, אלא באמצעות גוף אחר - בבקשה, אך איננו יכולים לקבל החלטה בניגוד להליכים החוקיים.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

גם לי יש ספקות בנוגע לאפשרות לקבל החלטה לפנות אל ועדת ויתקון בבקשה לבדוק את החלטתה מחדש, ולא רק משום ששר המשפטים אומר שמבחינה חוקית זה לא ניתן. גם לו הדבר היה ניתן, היינו פונים אל ועדת ויתקון, ואז היו חבריה אומרים מה שאמר שר הבטחון: בעצם החלטנו על יסוד קריטריונים שקבעתם לנו. לו הייתם מביאים קריטריונים אחרים, היינו מחליטים אחרת. הם לא קבעו את הקריטריונים. לאחר שהממשלה קבעה את הקריטריונים לפיהם החליטה הועדה, היא פונה אל הועדה לשנות את החלטתה. לי נראה שנימצא כאן במצב לא הגיוני. הם יאמרו כי החליטו על סמך הקריטריונים שמסר להם מנכ"ל משרד המשפטים, ואלה נקבעו עפ"י הפרקטיקה והתקדימים שהיו. ישאלו אותנו: יש לכם קריטריונים אחרים? לפי מה נדון? אני חושש שהצעד הזה רק יוסיף מבוכה ותסבוכה לעניין. אני מתהלך בהרגשה קשה ביותר. לא היה זה חידוש בשבילי, כי משלמים סכומים כאלה ע"י חברות ממשלתיות. נתקלתי בכך וניסיתי לטפל בנושא, אך ללא הצלחה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה להבין מה פירוש המלים "חברות ממשלתיות" ו"ניסיתי לטפל בכך, אך ללא הצלחה"? במה מתבטא חוסר ההצלחה? במה תלויה ההצלחה?

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

הכוונה שלי היא לחברה חצי ממשלתית, משותפת לממשלה ולגורמים פרטיים. הייתי אחראי לה לפני שנים, ואז באו אלי והגישו לחתימתי חשבון עבור דמי רישום והקמת החברה ועבור שירותים שונים שניתנו לחברה, בסכום של רבע מליון ל"י. אם מותר לי לומר: אני הייתי החבר הטוב עליו דיבר שר המשפטים, אשר פנה אליו וביקש להתייעץ אתו מה עושים במקרה זה. לצערי הרב לא קיבלתי עצה כיצד לנהוג, והעניין נשאר תלוי ועד היום אנו חייבים סכום של רבע מליון ל"י. איני יודע להעריך אם העבודה הזו שווה 100 אלף, 200 אלף, או 250 אלף ל"י. אני יודע כמה שילמו לעורכי-הדין על ניהול משפט ים המלח, אך אז באתי לאחר שהדברים היו גמורים. לא היה בכך חידוש עבורי. יחד עם זאת, היתה תדהמה.

להציע הצעה אחרת איני יודע, אך אני חושש מהחלטת הממשלה לפנות אל ועדת ויתקון, לשוב ולדון בנושא. אני חושב שהחלטה כאן אינה הגיונית, מפני שהם פסקו מה שפסקו לפי הקריטריונים שהממשלה נתנה להם.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

האם בקריטריונים האלה מדובר על תשלום לתובעים?

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

לעניין זה איני נכנס.

ראש הממשלה ג. מאיר :

אני יודעת שאנו נמצאים במבוכה, כי יש כאן צירוף של הרבה גורמים שאי אפשר לסלקם. למשל, העובדה שהמנהל הכללי של משרד המשפטים, עפ"י עצת היועץ המשפטי לממשלה ובאישורו של שר המשפטים, אמר כי הדרך של קביעת התשלום היא עפ"י העקרון הזה. נכונים דברי שר המשפטים, כי ודאי לא עלה על דעת המנכ"ל - ואיני יודעת אם הדבר בסמכותו - להדריך את הועדה ולומר לה כי אלה אמנם הקריטריונים, אך יש הבדל בין עניין הנמשך 10 ימים לבין עניין הנמשך 60-70 יום. איני יודעת אם בסמכותו של מנכ"ל המשפטים היה לומר זאת, ואם אמר זאת.

שר הבטחון מ. דיין :

הוא ידע שלא מדובר כאן בועדת חקירה ל-10 ימים.

ראש הממשלה ג. מאיר :

שוב, איני יודעת אם בסמכותו היה לומר לועדת החקירה: אלה הם הקריטריונים, אך אין אתם צריכים ללכת לפי לוח הכפל ולומר כי כך וכך ימים נותנים סכום כזה וכזה. זה אינו דבר אוטומטי, מבלי לשים לב לאורך התקופה. יש להתחשב גם במה שהסביר שר המשפטים, כי לא דומה עבודת הכנה של עורך-דין המופיע במשפט הנמשך 2-3 ימים, לעבודת ההכנה של עורך-דין במשפט המתארך ונמשך 60-70 יום. תקופת ההכנה במשפט הארוך אינה מתארכת באופן מקביל יחסית. אני מבינה שחברי ועדת החקירה עצמם היו צריכים להגיב למסקנה הזו, שעפ"י לוח הכפל בלבד הם עלולים להגיע לאבסורד. עד כאן דבר אחד.

דבר שני, אין זה פועל לטובת הממשלה, כאשר חברות שלה שילמו כפי ששילמו. כאן צודק דיין. זה לא יכול היה להיות סוד כמוס, ששילמנו כפי ששילמנו. חברה ממשלתית בוודאי אינה חופשית במאה אחוז, ויש עליה ודאי מעצורים, כדי שלא תוכל לעשות מה שהיא רוצה. אם אין זה כך, אז באיזשהו מקום

רחוק היינו צריכים להתעורר לכך, ודברים אלה ודאי וודאי נכונים לגבי המשק ההסתדרותי. אך הרי אסור לדון כאן בהסתדרות.

אלה הם הקשיים. ועדת החקירה יכולה לומר מה שגבתי אמר: קיבלנו את הקריטריונים האלה, ועל-פיהם נהגנו. כותב אפילו קליר, כי אמנם חשב שזה מוגזם ובלתי מציאותי, כך נראה שהוא וזרו, ואולי גם ויתקון עצמו, חושבים שאין ברירה וכך צריך לנהוג.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה מוגזם ביותר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה מה שקליר כותב. אם הוא כותב, ברור שהוא חושב כך, ואין אני מתארת לעצמי שזרו מתוך שמחה יוצאת מן הכלל הגיע למסקנה כזו. הועדה בכל זאת חיה בתוך עמה, וכאשר היא מגיעה למספרים אסטרונומיים כאלה, היא צריכה לומר שצריך לבדוק זאת מחדש עם שר המשפטים, או עם מישור אחר, ולומר: הביטו למה אנו מגיעים.

אך אני מייעצת לורהפטיג וודאי לממשלה, אם עוד לא מספיק שמח בארץ, לא להחליט כי לעורך-הדין של ניב איננו צריכים לשלם. רק זה חסר לנו. אמנם יש לי דעה על עורך-דין המופיע כאביר הצדק, ואחר כך אומר: אמנם אני אביר הצדק, אך תשלמו לי עבור זה. אבירות אינה בחינם.

אולי פעם נתיישב ונדון, ושר המשפטים יציע מה לעשות במקרה כזה, אך אני מזהירה את הממשלה לא להיכנס לשריפה חדשה, כי גם אם זה הגיוני ונכון, לא ההגיון שולט עכשיו בציבור, בכל אופן לא רק ההגיון. אני רק מחכה שחבר כנסת אחד יגיש שאילתה או הצעה לסדר היום בעניין זה.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

יש כבר פניה לבג"צ.

שר הפנים י. בורג:

אבנרי הגיש פניה לבג"צ, ועורך-דין יעקב סלומון אמר כי הועדה עלתה לו יותר מאשר הרוויח.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

נגד מי הוגש הבג"צ?

שר העבודה י. אלמוגי:

נגד ועדת החקירה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לו אפשר היה לפנות אל ועדת החקירה לדון מחדש בגובה שכר עורכי-הדין, עלי בכל אופן זה היה מקל. אך אם אי אפשר, לא כדאי לטפס על קירות.

אנו דנים עתה על עורכי-דין. למזלנו אין הממשלה משלמת עבור טיפול רפואי, אך אתם יודעים מה משלמים היום לרופאים בעלי פרקטיקה פרטית? אתמול ישב אצלי בבית יהודי אמריקאי שימים ולילות, במשך שנים, מקדיש רק לעניין ישראל. במשך שנה הוא נמצא כאן בוודאי עשר פעמים, ומכיר כל עניין בישראל, והוא אמר לי: "IT IS NOT THE ISRAEL WE ONCE WANTED". כיצד מתקנים

זאת, על כך יותר קשה לענות מאשר לציין את העובדה שיש לתקן. איני רוצה שחברי הועדה יאמרו: מה אתם רוצים מחיינו, הממשלה קבעה זאת. זה נמסר לנו ועפ"י זה הלכנו.

השר י. גלילי:

אני רוצה לשנות את סעיף ה' בהצעתי, ולהציע שראש הממשלה ושר המשפטים יבחנו האפשרויות החוקיות לשינוי ההחלטה ולדיון חוזר בנושא ע"י ועדת החקירה.

שר הבטחון מ. דיין:

מדוע להזכיר את ועדת החקירה? אפשר לומר: "... את הדרכים החוקיות לשינוי ההחלטה ולדיון חוזר".

השר י. גלילי:

אם כן, אולי נאמר: "יבחנו האפשרויות החוקיות לשינוי ההחלטה ולדיון חוזר על גובה שכר הטירחה?"

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אלך לפי סדר השאלות. השאלה של השר פלד נשאלה גם בעתונות, לגבי הקריטריונים לתשלום עבור סעד משפטי לאנשים מחוסרי אמצעים. יש שוני רב בין הקריטריונים כאשר אתה נותן סעד משפטי לאדם מחוסר אמצעים, לבין הקריטריונים כאשר אתה נותן עזרה משפטית לעובד מדינה אשר נכשל בעבודתו, הובא למשפט ויצא זכאי. זהו תנאי סוציאלי שלא נקבע בשום איגוד מקצועי, אך קיים כמעט מיום שקיימת מדינת ישראל. שילמנו גם את שכר טירחת עורך-הדין של איסר בארי, אשר יצא חייב בדין, אך עשה מה שעשה מתוך טעות בשיפוט. גם אז לא היה זה לפי המושגים

של סער משפטי בשפה מודרנית, או צדקה בשפה עתיקה. מי הגן אז על איסר בארי? יעקב סלומון.

אני חושב שהשר שרף קיבל תשובה על שאלתו, לפי איזה סעיפים משלמים. בסעיף 27 של חוק ועדות החקירה, בסעיף ג' נאמר: "אדם שהוטל עליו לאסוף חומר כאמור בסעיף 13 והוא אינו בשירות המדינה, ועורך-דין שהוטל עליו תפקיד כאמור בסעיף 17, זכאי לקבל בנוסף על הוצאותיו הסבירות שגר בסכום שתקבע הועדה". עד כאן מה שנוגע לד"ר ניב, ואילו הסעיפים הנוגעים לפרידמן, דינשטיין וקמחי הם סעיפים קטנים ד' ו-ה': "מי שהתייצב לפני ועדת חקירה כאמור בסעיף 15, רשאית הועדה לפסוק לו את הוצאותיו, כולל הוצאות הייצוג בסכום שתקבע; הסכומים האמורים בסעיף זה ישולמו מאוצר המדינה".

אני יכול לשאול, מדוע לא יקבע שר הדתות בתקנות בתי-הדין הרבניים את גובה שכר הרבנים? החוק קבע כי אני אקבע את התשלום עבור סדרי הדין, אך לא חשבתי ואיני חושב גם היום, כי אני יכול לשים עצמי במקום הועדה ולקבוע את שכר הטירחה במקומה.

ביחס לד"ר ניב ולעורך-דין כספי, כבר הזכיר השר דיין שהייתי בדעה כי לא צריך להקים ועדת חקירה, ואם הייתי בדעה זו קודם, עתה רק חיזקתי את דעתי. את כל המלאכה הזו יכול היה לעשות מבקר המדינה יחד עם המשטרה, מבלי שהמדינה תהיה במשך חודשים בקדחת עתונאית. אני חושב שבעניין ה-TRIAL וה-PRESS עברנו את כל מה שישנו בארה"ב. אין זה סוד שאיני חושב שהועדה יכולה או צריכה היתה למנות את כספי כבא כוחו של ניב. ניב לא היה צד בעניין, אך היא קבעה זאת, ונכון שזה היה FRONT לשמגר, כך וקירש, אך זה לא היה ה-FRONT היחיד שקיבלנו. אני מקבל בהחלט את מה שאמרה ראש הממשלה בעניין זה. למען השם, יש לנו די שריפות גם בלי זה, ועוד חסר לנו לבוא ולומר היום שדווקא כספי לא יקבל שכר טירחה. דווקא הוא, ששלח לישיבת הממשלה את "הבשורה הגדולה", כי הוא מוותר על 50 אלף ל"י, לא שהוא רוצה להחזיר זאת חלילה, כי אז יצטרך לשלם על כך מס הכנסה, לכן הוא עושה אתנו "ביזנס", שנשלח זאת כתרומה. היה אצלי עורך-דין

שהיה מוכן לוותר על כל שכר הטירח. הוא אמר כי הוא רוצה לקבל זאת מהקליינט, ושהקליינט יוותר לו על קבלה. כלומר, הקליינט יחזיר את הכסף לממשלה (סגן רה"מ י. אלון: מסתבר שזהו קליינט שיכול לשלם לפי דעתו). נשאלה כאן השאלה מדוע אי אפשר להחזיר את העניין לוועדת ויתקון. בכך עלול להיווצר נוהג חדש במדינה: בכל פעם שאינך מרוצה מהחלטה של בית המשפט העליון או של ועדת חקירה, תפנה אליהם מחדש. ועדת החקירה היא מוסד קווי משפטי אשר גמר לטפל בענייניו, מסר דו"ח וסידר את החשבונות. עד מתי חיה ועדת חקירה? עד אשר היא מסיימת להגיש את מסקנותיה.

אני סבור כי סעיף ה' המתוקן בנוסח הצעתו של השר גלילי מעמיד את ראש הממשלה ואת עבדכם הנאמן במצב קשה. אני בדעה שאין מה לפנות אל ועדת החקירה. אני חושב שלפניה כזו אין שחר. יותר מכך אני יכול לומר. אני מתנגד לפניה אל עורכי-הדין בבקשה שיוותרו על שכר הטירח. צריך לפנות לצדדים ולא לעורכי-הדין.

בקשר לשאלתו של השר קול, ביחס להתבטאותו של השופט ויתקון בעניין ה"פסטיבל", אני צריך לומר לחברי הממשלה כי כבר לפני שלושה ימים פנה אלי נשיא בית המשפט העליון, ואמר שהד"ר ויתקון פנה אליו והביע צער על הביטוי הזה. מובן שצריך להסביר זאת לציבור, ואני צריך להודיע בכנסת כי ד"ר ויתקון מצטער על כך. אמרתי לנשיא בית המשפט העליון כי ד"ר ויתקון צריך לכתוב לי מכתב בו הוא מביע את צערו על כך, ואני אומר זאת בכנסת בצורה שלא תפגע בכבודה. זו היתה פליטת פה, ואפילו שופטים עושים פליטות פה.

אני רוצה לומר לחברי הממשלה, בעקבות דבריו של השר דיין ולא רק בעקבותיהם, כי קיימת הרגשה שאנו יושבים על האולימפוס ומדברים על בעלי מקצוע שאיננו יודעים ואיננו שומעים עליהם. אין לי ספק שכל אלה שיושבים כאן יודעים מיהו יעקב סלומון, ובמידה והזדקקו לעזרה משפטית, ידעו את כתובתו. מי הגן על איסקה שדמי? יעקב סלומון. כבר הזכרתי את העובדה שהוא הגן על איסר בארי, וכאשר רוזנבלט הגיש משפט נגד שאול אביגור, נגד "מולד" ונגד מפא"י,

בעניין רצח ארלוזורוב, מי הגן על אביגור, "מולד" ומפא"י, אם לא יעקב סלומון? איני אומר שהשכר מוצדק, אך זוהי המציאות. אני אומר לכם כי יש בארץ עורכי-דין המקבלים עבור יום הופעה בבית המשפט אלף ל"י ויותר. מדוע זה כך, על כך דיברנו, וכיצד אפשר לתקן את המצב הזה - איני יודע.

שר הבטחון מ. דיין:

אתה חושב שכוכב של מצעד הפזמונים מקבל הרבה פחות בעד ערב אחד, מבלי להתכונן לקראתו? אם אתה חושב כך, אתה טועה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

פעם היתה אסיפה, קונצרט או ערב תרבות, היה מישור עולה על הבמה, ואומר: רשות הדיבור לזה ולזה. עכשיו קיים נוהג חדש: עומד מישור שהקהל אפילו אינו מכירו, ומחלק את רשות הדיבור, ותמורת תפקיד זה הוא מקבל 1,500 ל"י לערב, ואם הוא גם מסדר את הבמה, הוא מקבל הרבה אלפים. דבר זה נהוג כבר אפילו בעמק.

שר המשפטים י. ש. שפירא:

אסור לפרסם את ספר הנישומים, אך פעם אחת פירסמו אותו, והיה כתוב בו שהכנסתו של סלומון היתה 18 אלף ל"י. אם תקראו באותו ספר, תיווכחו כי סלומון שילם מס אמת. אחד מאלה שהתקיפו אותו על גובה הכנסתו הצהיר על הכנסה של 3,000 ל"י, אך במשך אותה שנה הספיק להיות שלוש פעמים בחו"ל עם אשתו (מאיפה?). בפרקטיקה המשפטית שלי לא היה עורך-דין שנלחמתי אתו כמו סלומון. הופענו יחד במשפטים, אחד אחר השני, אך מה זה נוגע לכאן? הרי אין מונופול למהנדסים ולאדריכלים, אך מה נעשה אם חולי לב מעדיפים ללכת דווקא אל רחמילביץ' או רוגל, ואם אפשר היה ללכת אל רופא נוסף, אז הוא עצמו קיבל התקפת לב.

אפשר היה לקבוע את הקריטריונים לפי העידית. לא קבענו קריטריונים לפי העידית, כי עם כל הקריטריונים שקבענו צריך לזכור כי סלומון קיבל מהועדה רק 40% ממה שיקבל מהקליינט שלו. מדברים על כונסי נכסים. הצעתי לכנסת הצעת חוק בעניין זה, אך מכיוון שהנושא אינו די סנסציוני, הוא מחכה עד שיגמרו את הטיפול בכל ההצעות לסדר היום. הנכון הוא שכונסי הנכסים והמפרקים כונסים את הנכסים לכיסיהם ומפרקים את העסקים. ד"ר ורהפטיג אמר כי זהו "קייס" שכדאי ללכת אחריו לבג"צ. אם נלך לבג"צ, יאמרו כי ד"ר ויתקון וחבריו בועדה החליטו לא נכון, כי התחשבו בקריטריונים שהממשלה או משרד המשפטים נהגו לפיהם במשך שלוש שנים, כפי שהודיע מנכ"ל משרד המשפטים. האם אתה חושב שכית הדין הגבוה לצדק יאמר לנו תודה עבור זה? אני חושב שזה לא יילך. אני רוצה לשאול את ד"ר ורהפטיג, שהינו עורך-דין טוב, כיצד הממשלה יכולה להטיל על שר האוצר לא לשלם את ההוצאות, אם כתוב בחוק שהתשלומים ישולמו מקופת המדינה? הצו הוא אל שר האוצר, שישלם.

שר האוצר פ. ספיר:

פירסמו רכילות, שהם כבר שולמו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

זה שלא שילמת, אין זה נורא. אפשר גם לא לשלם שבוע-שבועיים, אם זה מחמם אותך. לשר ורהפטיג אני רוצה לומר, כי אפשר אפשר ללכת למקום אחד בשלוש דרכים: גם דרך ועדת החקירה, גם דרך בג"צ וגם ע"י אי תשלום.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אמרתי שאפשר לפנות לוועדה שתבדוק את הנושא עוד פעם, ואיני חושש מבג"צ. שהם יפנו לבג"צ ולא אנו.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

הממשלה אינה יכולה לבזות את עצמה, כאשר הם יפנו לבג"צ. כאשר מטילים על ראש הממשלה ועל שר המשפטים לעשות דבר ששר המשפטים אומר שהוא בלתי אפשרי, זה לא מתקבל על הדעת. שאלנו את העניין אמש וגם הבוקר, והגענו למסקנה שזה לא הולך. אני יכול לומר לכם שבימים או בחודשים הראשונים של המדינה ניתן פסק דין נגד אחד השרים, שר המשטרה המנוח בכור שטרית, כי יקבל בחזרה אחד הקצינים. לאחר מתן הצו אמר השר כי לא יקבל את הקצין לעבודתו. מכיוון שהייתי ידיד טוב שלו, טלפנתי אליו ושאלתי: אתה רוצה שאבקש פקודת מעצר נגדך? אם אתה לא מקיים את החוק, עוצרים אותך עד שתקיימו. איך אפשר לומר לשר האוצר כי לא יקיים פסק דין של ועדת חקירה, כאשר החוק אומר שצריך לציית לו? מדוע, אם כן, צריך אדם לשלם למס הכנסה או לשלם קנסות, כאשר הממשלה עצמה אינה מקיימת את הצווים? זה יהיה סוף שלטון החוק במדינה.

כבר דובר ארוכות על ימי פומפיי האחרונים. השאלה היא זו: שר הבטחון אמר את האמת, שהשרים ידעו או יכלו לדעת מהם התשלומים שמקבלים עורכי-דין מחברות ממשלתיות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

יכלו לדעת - כן; אך לא בהכרח ידעו.

השר י. גלילי:

ידעו מרכילות. שר המשפטים עצמו אמר זאת. הפעם אנו יודעים את הדברים באופן רשמי.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

דיברתי על חברי ועדת השרים לענייני כלכלה, הקרובים לענייני החברות הממשלתיות, וחלקם אף ממונים עליהן.

שר האוצר פ. ספיר:

הממשלה אינה יודעת דברים מרכילות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

ד"ר ורהפטיג דיבר על כך שלעורכי-הדין שהם גם חברי כנסת יש מונופול. מה אתם רוצים ממני? לעניין זה מינתי ועדה, פניתי לוועדת הכנסת וגרמתי לכך שועדת השרים לענייני כלכלה תקים ועדה לחלוקת הלוטפונדיות האלה. איני אוהב לומר: "כוחי ועוצם ידי עשו את הדבר הזה", אך אין זה לגמרי נעים כאשר חבר כנסת אומר לך שאתה יורד לפרנסתו. בכל זאת עשיתי זאת, אך ועדת הכנסת מחזיקה את הנושא כבר שנתיים, ומשחקת בכך פינג פונג. בכל פעם יש נושא אחר, יותר חשוב כנראה. אני בעד זה שבחוק החברות הממשלתיות יהיה סעיף שיאמר כי חברי כנסת אינם יכולים להיות חברי דירקטוריונים, רואי חשבון, יועצים או אדריכלים (חשר ז. שרף: זהו רעיון טוב). בטיוטה האחרונה כתבתי שחבר כנסת אינו יכול להיות מנהל; האם אתה חושב שלא דיברו אתי חברי כנסת היושבים בדירקטוריונים ואמרו שזה לא יפה?

אני מקבל את הצעותיו של גלילי, אך לא את הצעתו השנייה, האומרת כי הממשלה מחליטה שהתשלום יעוכב עד להחלטה חדשה של הממשלה. זו אינה יכולה להיות החלטה. אם יצליח שר האוצר לא לשלם, ניחא; אך לקבל החלטה שלא ישלם, למרות זאת שישנו צו של ועדת החקירה לשלם - לפי דעתי זוהי החלטה שהממשלה אינה יכולה לקבל. ביחס לסעיף ה' המתקן, קשה לי להתנגד לכך. איני רוצה להישמע כאילו אני תומך בסטטוס קוו שנוצר. נוצר סטטוס שהוא תוצאה של שורש פורה ראש

ולענה.

אני רוצה לומר לשר פלד, כי יש הבדל בין בעל בית חרושת המשלם הרבה מס הכנסה, לבין בעל מקצוע חופשי שמשלם יותר מס הכנסה עבור מה שהוא מרוויח בעשר אצבעותיו. הוא אינו מרוויח מרנטה או מערך עודף, אלא מעבודתו, ומעבודתי אני נותן לקופת המדינה כל כך הרבה יותר מאשר כל אחד אחר. זוהי ההרגשה. כאשר ישבתי עם קליר, הוא שאל מדוע חברות ציבוריות וממשלתיות משלמות כל כך הרבה. אמרתי לו כי אנו חיים ב"מנג'רל סוסייטי". אנשים משלמים כסף שאינו שייך להם. כאשר אתה מרחיב חברה או משרד ומגדיל את ההוצאות, קיימת הרגשה שבעיקר משלם בעד זה ספיר. לכן עורך-דין פרטי יכול לשלם למזכירתו פי שניים מאשר משרד המשפטים, כי 80% ממשכורתה בלאו הכי ישלם ספיר.

אני תומך בהצעות א', ג' ו-ד' של גלילי. אני מתנגד להצעה ב' ומטיל ספק בהצעה ה'. לא אחוס על כבודי ולא אראה בכך פגיעה, אם יתייעצו עם מי שרוצים להתייעץ בעניין זה, אך לקבל החלטה כי נבדוק את העניין ולאחר מכן לומר כי איננו יכולים לשנותו - זאת אני מקבל. יהיה בכך משום בזיון, אם ראש הממשלה ושר המשפטים יאמרו כי חקרו את העניין ונוכחו לדעת שאי אפשר לשנותו. לכן, אם גלילי אינו עומד על סעיף ה' המתוקן, אני מציע שנוותר עליו.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני רוצה לומר לשר המשפטים, כי לפי דעתי יש להשאיר את סעיף ה'. ננסה לבדוק, ואם יתברר לנו שאי אפשר לשנות, זה יישאר כך, ואז יש טעם, נדמה לי מבלי לפגוע באף אחד, לצרף את סעיף ב' לסעיף ה'. כלומר, לעכב את התשלום עד להגשת הדו"ח של שר המשפטים וראש הממשלה, על מה שהצליחו או לא הצליחו. אם ישלמו ואחר כך נצטרך לבקש את הכסף בחזרה...

שר המשפטים י.ש. שפירא:

אני בעד זה שלא ישלמו, וגם לא יוחלט. לכן אני מציע לא לכתוב זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אם ישולם וכמה ישולם, יוחלט לאור הדו"ח לפי סעיף ה' בהחלטות.

השר גלילי, בבקשה, אני מתחננת.

השר י. גלילי:

אתחשב בתחנונייך עד קצה גבול היכולת, ויכולת ההתחשבות שלי גדולה כידוע.

חברי ליד השולחן הזה יודעים שאיני מתיימר לשבת כאן על תקן של צדיק, אך גם לא על תקן של "כולנו מוטי פרידמן, או כולנו פוקה הירש", וזהו הסלוגן המקובל עתה בארץ. כאשר אמרתי כי אנו יודעים מרכילות מהו שכר טירחתם של עורכי-דין וציטטתי את דיין, התכוונתי לומר מה שהוא אמר: כי הדברים מעולם לא הובאו אל השולחן כדי לתת להם אישור וגושפנקא מאתנו.

שר האוצר פ. ספיר:

מעולם לא ביקשה ממני שום חברה אישור למה שהיא משלמת לעורכי-דין.

השר י. גלילי :

איני אומר כך, אלא שהפעם הזו, על מצפה כה גבוה ובעל חשיבות סמלית כה רבה, אנו מתבקשים או להתעלם, או לאשר, או להסתייג מהנושא, ואיני רואה כל אפשרות להתעלם ממנו. אם תקבלו את הצעתי והצעת שר המשפטים בדבר הקמת ועדה לבדיקת התקבולים בחברות הממשלתיות, היא תתייחס גם לכך.

יש אתי הצעה נוספת, והיא שתהיה הודעה של שר המשפטים בכנסת, במקום תשובה להצעות לסדר היום. יש לפנינו מספר הצעות, איני יודע כמה, ואני חושב שהיה רצוי כי הדבר יבוא לכנסת מיוזמתנו, במקום שנשמע את ההצעות האלה, ואחר כך נשיב עליהן. ממילא שמורה לשר המשפטים הזכות למתן תשובה לאחר הדיון.

ב. אם אזני קלטה נכון, שמענו הערה משר המשפטים, שבסיכומה אין הוא מציע לפנות אל ועדת החקירה. אך אם דייקתי לשמוע, הוא לא שלל את הדבר מבחינה חוקית. הוא לא אמר שפניה זו אינה מתיישבת עם החוק, ואפילו אם אני מביא בחשבון את ההתנגשות בינינו לבין הועדה, במובן זה שאו שלא תרצה להתכנס או שתתכנס ותאשר מחדש את מסקנותיה - אני מעדיף פניה. אני מבטל את ההצעה הקודמת של פניית ראש הממשלה, על דעת הממשלה, ומסתפק בניסוח, ששר המשפטים הסכים כי ראש הממשלה והוא יבחנו את האפשרויות המשפטיות בנוגע לגובה שכר הטירחה.

שר המשפטים י. ש. שפירא :

אני מעדיף שיטילו זאת עלי.

השר י. גלילי :

זה יותר טוב.

לגבי עיכוב התשלום, אני מניח כי גם השר ורהפטיג מעדיף שלא נקבל החלטה על אי תשלום, אלא נסתפק בהודעה כי שר המשפטים יפעל במסגרת החוק לעיכוב התשלום.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

לומר כי שר המשפטים יפעל במסגרת החוק לעיכוב התשלום, זה בסדר גמור. אגיש בקשה המופנית לוועדה, כי תעכב את התשלום עד שנבדוק ונחליט מה לעשות. אם תהיה החלטה חיובית, זה מאושר, אם לא - זה יידחה. עד כאן זה במסגרת החוק.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

(מקריא את נוסח הצעת ההחלטה).

השר י. גלילי:

אני מציע להוסיף על חמשת הסעיפים הללו גם סעיף ו': שר המשפטים ימסור הודעה בכנסת בנושא.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

מה פירוש "יועצים משפטיים, רואי חשבון ואחרים"?
האם האחרים הם טרקטוריסטים?

שר המשפטים י.ש. שפירא:

מעירים לי כי יתכן שלפי השינוי בתקנון הודעתי בכנסת אינה פותרת את שאלת הדיון בהצעות לסדר היום.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זאת נשאר לכנסת. אין זו הפעם הראשונה שיש הצעות לסדר היום, והממשלה מחליטה למסור הודעה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

כך היה עד עכשיו, אך התקנון השתנה.

מזכיר הממשלה מ. ארנון:

אני אסדיר זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

בכל אופן, גם אם אין זה פותר מדיון בהצעות לסדר היום, אתה מוסר הודעה, ואם אחר כך יש הצעות לסדר היום, אתה אומר כי הודעתך היתה תוספת לדיון.

באשר ל"אחרים", כאן יכולים להיכנס כונסי נכסים.

שר הבטחון מ. דיין:

כדי שלא ניתפס לדיונים כאלה לאחר מעשה, כאשר אנו שותפי למעשה, איני מציע החלטה בעניין זה, אך הייתי מציע שנטפל בכך. ישנם רבים בארץ המקבלים תשלומים מהסוג הזה ממוסדות ציבוריות, ביניהם אמנים ואמרגנים. בשעתו קיבלו אלה תשלומים גבוהים גם מהצבא, אך בר-לב ביטל זאת. אך בכל כנס אליו מוזמן אמן להופעה של שעה משלמים לו אלף לירות. גם כסף זה בא מקופתם של אותם משרדים, של ההסברה ושל הבטחון, ואמנים אלה אינם סלומונים. אכלתי השבוע במסעדה בכרם התימנים, ובעל המסעדה סיפר לי כי הוא בונה עתה יחד עם האמנים האלה והאחרים (שמנה את שמותיהם) שורה של חנויות בתחנה המרכזית בתל-אביב, כי אומרים שזה יהיה עסק מכניס. איני יודע אם אנשים אלה שמנה בשמותיהם יהיו אנשי המחר, אך אלה ודאי אותם אנשים שמקבלים אלף לירות עבור הופעה, מקופת העובדים. אני מציע כי לא ניתפס למצב של הזדעזעות, ובין זעזוע לזעזוע - נשלם.

ראש הממשלה ג. מאיר:

הדבר היחיד שהממשלה יכולה לעשות, הוא שגשרדי

הממשלה לא ישתתפו בכך.

שר הבטחון מ. דיין:

זה מספיק בהחלט, אני מדבר על כך.

שר השיכון ז. שרף:

הכוונה גם למרכז ההסברה ולנשפים הנערכים ע"י

ועדי העובדים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

חשבתי כי כדי שהועדה תפעל מתוך ידיעה, היא צריכה להיות מורכבת משר המשפטים ומעוד שני שרים שבמשרדיהם ישנו המספר הגדול ביותר של חברות, והם משרד הפיתוח ומשרד האוצר.

שר האוצר פ. ספיר:

אני מסרב להיות בועדה.

שר הפנים י. בורג:

אני מציע את שר הדתות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

יכולה להיות דרך אחרת: שר הדתות, שר התיירות והשר פלד יהיו חברי הועדה. אז אנו יודעים כי קיימת מתכונת כזו. איני מתנגדת לכך, אם כי איני בטוחה שכל הועדה יותר גדולה, היא גם יותר יעילה. אם כך, הועדה תהיה מורכבת מהשרים שפירא - יו"ר, גבתי, ורהפטיג, פלד וקול.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אני מציע את השר שם-טוב במקומי.

ראש הממשלה ג. מאיר:

מתי הוא חוזר מחו"ל?

השר לקליטת העליה נ. פלד:

הוא מגיע השבוע.

מ ח ל י ט י ם:

א. הממשלה מגלה את דעתה כי גובה שכר הטירחה שנקבע לעורכי-הדין שהופיעו בפני ועדת החקירה בעניין נתיבי נפט חורג מכל מסגרת סבירה ההולמת את המשק והחברה בישראל.

ב. שר המשפטים יביא לאישור הממשלה הקריטריונים לתשלום הוצאות הגנה לעובד ציבור המובא בפלילים בכל אשמה הקשורה למילוי תפקידו כעובד ציבור, בהתאם להחלטת הממשלה מס. 736 מיום 15.6.69.

ג. ועדת שרים תבחן המצב בכל הנוגע לתקבולים הניתנים לעורכי-דין, רואי חשבון ואחרים מחברות ממשלתיות וציבוריות עבור שירותיהם, ותביא המלצותיה לאישור הממשלה.

הרכב הועדה: שר המשפטים - יו"ר, שר הבריאות, שר הדתות, שר החקלאות והפיתוח ושר התיירות.

ד. ראש הממשלה ושר המשפטים יבחנו האפשרויות החוקיות לשינוי ההחלטה על גובה שכר הטירחה.

ה. שר המשפטים - במסגרת החוק - יפעל לעיכוב התשלום עד לסיום הדיון בנושא.

ו. שר המשפטים ימסור הודעה בכנסת בנושא.

621. סקירה מדינית

שר החוץ א. אבן:

כמה דיווחים קצרים. קודם כל, הואיל והעליתי את דיון ועידת הבריות העולמית, אני רוצה לסכם את התוצאות. כידוע לממשלה, אנו עומדים בפני בעיה איך לכלכל את מעשינו במשרדים בהם כל היתרון האריתמטי הוא בידי הערבים. הם רשאים להציע הצעות, לא בפומבי, אשר תגרומנה לנו להפסיק לנסות את כוחנו, ונודיע כי קיים חוזר מאזן בינינו לביניהם, עד כדי השחתה, ולכן אנו מפסיקים להשתתף במשחק. יש לי רושם שהממשלה והציבור אינם מוכנים להודעה כזו, ולכן אנו מנהלים מערכה נפרדת בכל מעמד ומעמד, ויש להודות כי במעמד שאני מדבר בו, יש כמה חידושים. הסיכום הוא כדלהלן: הערבים העלו הצעה לדיון בין המשלחות, וההצעה היא להשעות את ישראל ולהפסיק את זכות ההצבעה שלה. אי אפשר לגרש מדינה מחברות בסוכנות של האו"ם, כל עוד אותה מדינה היא חברה באו"ם. חברות באו"ם מעניקה למדינה חברות ברשת הסוכנויות של האו"ם. כאמור, היה ברור לנו לפני ההצבעה כי 71 מדינות הבטיחו לנו להצביע נגד כל הצעה שיהיה בה כדי לפגוע במעמדה של ישראל ובזכויותיה. כנראה שגם הערבים הגיעו למסקנה זו, ולכן לא הציעו זאת. 73 מדינות הבטיחו לנו לתמוך בקו של שליש-שני שליש. גם הערבים יכלו לעשות את החשבון הזה, ולכן לא הציעו את הצעתם המקורית. כאן היו כמה תופעות מעניינות: לא רק כל מדינות אירופה, אמריקה ואמריקה הלטינית הבטיחו להצביע נגד ההצעה הערבית, אלא גם מדינות שתמיד מצביעות עם הערבים, כמו ברזיל, מלאווי, קונגו, קובה, סנגאל, איראן ויוון. אף הן הודיעו לנו שלא תצבענה בעד החלטה כזו. לכן ההצעה הזו לא הוגשה. לפני שנה נתקבלה החלטה, כי אם ישראל תתמיד במדיניותה, הצעה כזו

תוצע. רוב החומר בו השתמשו הערבים בעת הדיון היה שאול מדברים שנאמרו בארץ מסביב לנושא הדיון. לפני שנה, כאמור, נאמר כי ידונו באפשרות השעייתה של ישראל. השנה, גם נגד הצעה זו נתגבש רוב גדול, עד כדי כך שהערבים הוציאו גם את הנוסח הזה, כלומר לא יכלו לקבל רוב להצעה שנתגבשה אשתקד.

נותר הסעיף המביע מורת רוח על פגיעה בבריאותם של הפליטים, ע"י השארתם תחת כיפת השמים, וסעיף זה נתקבל ברוב של 34 נגד 28. זוהי עובדה מאלפת, כי לפני שנה נתקבלה החלטת הגינוי על פעולות ישראליות בעזה ברוב של 74 נגד 4, ואילו השנה הודעה על מורת רוח בלבד, נתקבל ברוב זעום. אני חושב שהמערכה שניהלנו היתה כדאית מאוד, והיא נמשכת גם בארגון העבודה הבינלאומי. עם כל המאמצים של הערבים ישנן מדינות האומות כי ישנו איזה גבול שבו ההתגרות הערבית בישראל מגיעה לנקודת רוויה.

הואיל ודובר על כמה מעמדים באירופה, אני רוצה למסור עובדות על המתרחש: היה דיון בועידת הקהיליה האירופאית על בעיית הפליטים, ונתקבל סיכום בו נאמר כי הקהיליה החליטה לא להתייחס למוקדי הסכסוך ולהיבטיו הפוליטיים, אלא להתרכז בצד ההומניטרי שלו, וסוכם על שלושה סעיפים: 1. תרומות במזון להגדלת המנות הנקנות ע"י סס"ת; 2. תרומות לקידום החינוך המקצועי; 3. מימון ההשקעות במפעלים שיספקו מקומות עבודה נוספים בארצות בהן נמצאים מחנות הפליטים. זהו נוסח הדברים שנתקבלו, ואיני חושב שמתבקשת הערה על הסיכום הזה.

מהי התוצאה הממשית של נכונות להשקיע במפעלים הנמצאים במחנות הפליטים, בכך נתעניין, אך לפי שעה ההחלטה היא בגדר עקרון בלבד.

מאידך, בניגוד למה שפורסם בעתונות, נאמר לנו כי בפגישת שרי החוץ בלוקסמבורג לא יובא לדיון עניין המזרח התיכון, עקב הסתייגותם של כמה משרי החוץ האירופים מכך. הפעם לא מדובר רק בהסתייגותם של שרי החוץ של הולנד וגרמניה, אלא גם בדניה.

אני רוצה להודיע לממשלה על המצב הנוכחי לגבי המאמצים לחילוץ יהודי ערב. השבוע מלאו שנתיים לפעולה המאורגנת בנושא זה, והואיל ואין מגעים ודיווחים שוטפים, יתכן והתמונה המפתיעה אינה ידועה. מעיראק וממצרים יצאו בשנתיים האחרונות 6,000 יהודים. בעיראק נשארו עוד 600 יהודים ובמצרים 450. היציאה מעיראק היא חוקית בזמן האחרון, על אף כל מיני הכבדות והצקות, אך אין ספק שהמסעים הציבוריים והנדנדוד המתמיד שקויימו ע"י ישראל ברחבי העולם היו יותר יעילים מאשר ניתן היה להניח. על רקע זה אפשר לציין כי גם בסוריה יש תזוזה מסויימת. 11 היהודים שהיו כלואים בדמשק ללא משפט במשך חודשים רבים, שוחררו. ביניהם כמה מורים אשר חזרו לעבודתם. נשארו בבתי הכלא בסוריה 7 יהודים, ביניהם אלברט אליה הקשיש, אשר נחטף מביירות בחודש ספטמבר אשתקד.

זוהי תוצאה של התערבות עשרים מדינות. נעשה מאמץ לכוון את הלחץ הזה להוצאת היהודים מסוריה.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

האם ישנו אמדן, כמה יהודים נשארו עדיין בסוריה?

שר החוץ א. אבן:

בחאלב ובצפון סוריה נשארו עדיין 3,000 יהודים.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

4,500.

שר החוץ א. אבן:

יתכן שההישגים שהושגו במצרים ובעיראק ישפיעו גם

על סוריה.

622. חברון

השר י. גלילי:

את ההצעה לפרטיה יביא ודאי שר הבטחון, או תא"ל גזית על דעת שר הבטחון. אני רוצה להקדים ולומר, כי מובאת כאן הצעה בדבר החלטה על בניין 250 יחידות דיור נוספות בחברון, בקרית ארבע, במסגרת כוונותיה של הממשלה להמשיך ולפתח את קרית ארבע. כדי למנוע שאלות צפויות אני רוצה להקדים ולהזכיר לממשלה כי בשעתו, בישיבת ועדת השרים לבטחון, על דעת הממשלה, הוחלט על הקמת 250 יחידות דיור שנבנו ברובן. אז נמסר שהתכנון של הקריה בשלמותה מצריך זמן. היו שאמרו שנה, היו שאמרו שנה וחצי, וראש הממשלה סיכמה שכאשר התכנון יושלם, הנושא יובא לדיון בממשלה ותתקבל החלטה בנדון, ובעת הדיון יהיו שרים רשאים להציג גם ערעור עקרוני. במלים אחרות, עד לשעה שאנו דנים בה, עדיין לא נתקבלה החלטה בממשלה בדבר תכניתה השלמה בנושא קרית ארבע וחברון. הנושא נדון פעמים אחדות, גם בכנסת וגם בועדת חוץ ובטחון. לאחרונה היה דיון בועדת חוץ ובטחון, שבו השתתפו ראש הממשלה ושר השיכון, והם הודיעו שם על כך שהנושא עומד לדיון בממשלה, וראש הממשלה הדגישה שהעיכוב בהמשך הבניה בקרית ארבע, לפי הכרתה אינו עקרוני, אלא נתון במסגרת המגבלות התקציביות. שר השיכון הודיע כי מתגבשת הצעה מוסכמת עם האוצר על דבר המשך הבניה בקרית ארבע באמצעות השקעות של משקיעים פרטיים. איני רואה כל הגיון בהקפאת המצב בקרית ארבע. כל הנימוקים ההגיוניים וההתיישבותיים מצדיקים פעולה להמשך הפיתוח. אני תמים דעים עם הדעה שהביעה ראש הממשלה בועדת חוץ ובטחון, שהמגבלה אינה עקרונית, אך מבחינה פורמלית היתה התחייבות של ראש הממשלה בעת שדנו על כך בועדת חוץ ובטחון, כי צעדים נרחבים להמשך הפיתוח, לרבות החלטה על התכנון בכללותו, יובאו לאישור הממשלה.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

האם התכנון בכללותו כבר הושלם?

השר י. גלילי:

התכנון בכללותו כבר הושלם ושר השיכון יוכל לספר על כך. בכל אופן, לא היעדר התכנון מעכב החלטה עקרונית.

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לשאול: כאשר הוחלט בשעתו על הקמת 250 יחידות, לא נפלה הכרעה על הקמת העיר. כאשר לוי אשכול המנוח הביא את העניין לראשונה לפני ועדת השרים לענייני בטחון, נאמר ע"י שר הבטחון שאם רוצים לבנות עיר ליד חברון, שגרים בה 50 אלף תושבים, צריך להביא בחשבון כוח גדול, עם 10 אלפים תושבים לפחות. צריך לתכנן עיר מבחינה כלכלית, מבחינת השיכון, הבטחון, ומכל הבחינות האחרות. אי אפשר ללכת לחברון בפורמט קטן, בצעדים קטנים. אחר כך היו כל מיני דיונים, והעניין נדחה. אחר כך כונסה ועדת השרים לענייני בטחון, בראשותה של ראש הממשלה תבל"א, ושם הוחלט לבנות 250 יחידות דיור, אך לא שמעתי על תכנון עיר.

ראש הממשלה ג. מאיר:

זה היה בראשותי, ודובר שם על תכנון עיר, עם

מפות.

השר י. גלילי:

ישנה החלטה מה-5.2.70, של ועדת השרים לענייני בטחון, והיא אומרת: "לגשת לתכנון תכנית המיתאר של העיר חברון עילית. הביצוע יוטל על מר י. תמיר; ב. לאשר תוספת 250 משפחות למתנחלים אשר כבר יושבים בחברון, או בגבעת הממשלה או במקום הישוב הקבוע, אם הדבר ניתן. קביעת אתר ההתיישבות הסופי של 250 משפחות אלו תיעשה בתיאום עם מר י. תמיר; משרד השיכון יהיה אחראי להקמת היחידות החדשות במסגרת תקציביו המאושרים". בנוסף לכך רשמה הוועדה את הודעת שר הבטחון: א. בדבר אתר הבניה; ב. בדבר הקמת מחנה צבאי במקום.

אחר כך היתה ישיבה של ועדת השרים לענייני בטחון ב-12.3.70, ובה סיכמה ראש הממשלה על דעת כולם, כי ניגשים לבנות את 250 יחידות הדיור במקום החדש המיועד לחברון עילית, וכי הוועדה רושמת לפניה את הודעת שר הבטחון בדבר כוונתו להקים מחנה צבאי במקום. כן סיכמה ראש הממשלה על דעת כולם, כי כאשר יושלם התכנון, יובא הדבר להכרעה עקרונית, ותהיה רשות למי שמערער על כך להביא את ערעורו.

שר התיירות מ. קול:

לא אמרתי כי לא הוטל על י. תמיר לתכנן, אלא שבזמן שהוחלט על תכנון, לא הוחלט עקרונית על הקמת העיר חברון. דובר על 250 יחידות, ועל כך שהן לא תיבנינה באיזור שבו נמצאת המשטרה, אלא במקום אחר, כך שהדבר לא יסתור פעולות בעתיד. היו אז ויכוחים, היכן למקם את 250 היחידות. עתה אני שואל את השאלה: האם יש תכנית להקמת העיר חברון? אם כן, מה סדר הגודל שלה? ממה תתפרנס? מהן התכניות הכלכליות לגביה? כמה תושבים יהיו בה? איך תבוצענה עבודות השיכון ופעולות ההתאזרחות בה? מיהם אלה שהגיעו ל-150 היחידות שהוקמו? עדיין לא נקטתי בשום עמדה, ואני רוצה לקבל בקשר לנושא פרטים מדויקים, ולדעת מה בעצם בוצע כאן.

השר לקליטת העליה נ. פלד :

השאלה שרציתי להשמיע, היא האם הממשלה צריכה בשלב זה לקבל החלטה שיש לה משמעות מרחיקת לכת, שפירושה כי אנו הולכים להקים עיר חברון עילית. את הבעיה הזו נדמה לי כי יש לשקול משתי בחינות: מן הבחינה המדינית ומן הבחינה של עדיפויות הפניית המשאבים העומדים לרשותנו בתקופה זו. מבחינה מדינית, הממשלה לא החליטה על עמדתה הסופית ביחס לגורלה של הגדה המערבית במסגרת הסדר שלום בינינו לבין ירדן. נדמה לי שאם זהו המצב - ואכן זהו המצב - איננו צריכים להתחייב למהלכים שיש בהם בבחינת יצירת עובדות המונעות את חופש הדיון ואת חופש ההכרעה, קודם כל שלנו עצמנו, בשעה שאנו מתכוונים למו"מ ללא תנאים מוקדמים בדבר הסכמי שלום עם השכנים, במקרה זה עם ירדן.

איני רוצה להיכנס עתה להיסטוריה, אך בעצם ראשית ההתנחלות בחברון נעשתה שלא על דעת הממשלה, ואפילו בניגוד לעמדת הממשלה. היתה על כך הודעה של ראש הממשלה המנוח אשכול, אשר נמסרה בכנסת.

שר הפנים י. בורג :

הוא שהחליט על 250 היחידות.

השר לקליטת העליה נ. פלד :

אני מתכוון לתקופה שקדמה לכך. איני רוצה להיכנס לכך. עובדה היא שישנן 250 יחידות. אך מהו הכורח המדיני, אם אנו רוצים להישאר נאמנים לעמדתנו הבסיסית? להמשיך ביצירת עובדה זו אשר סותרת את המדיניות המוצהרת של הממשלה כלפי פנים וכלפי חוץ. זוהי הנקודה הראשונה שרציתי לעמוד עליה.

נקודה שניה היא הנושא של המשאבים. אנו עומדים עכשיו בפני לחצים רציניים מאוד בקשר לנושא השיכון. קיימות בעיות רציניות בקשר לנושא השיכון בירושלים, על אף שלכל הדעות אנו מעוניינים בפיתוחה המזורז. כיום המצב הוא שמשפחת עולים רגילה, כלומר ללא אמצעים עצמאיים משלה, אינה יכולה להתיישב בירושלים, או כמעט שאינה יכולה. אנו עומדים בפני לחצים קשים מאוד, ושר השיכון יכול לומר על כך יותר ממני, בנושא השיכון לזוגות צעירים. אנו עומדים בפני לחצים חזקים מאוד בנושא פינוי משפחות הגרות במשכנות עוני. עתה מתקיימת שביתה מסוג זה בחיפה, של דרי האסבסטונים.

שר השיכון ז. שרף:

השביתה הסתיימה.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

אני שמח מאוד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

חבל, ארגומנט אחד שלך נפל.

השר לקליטת העליה נ. פלד:

לדאבוני לא נפל הארגומנט הזה, כי מספר דרי האסבסטונים הוא רב מאוד. מה שקורה בחיפה, הוא אחד הביטויים לבעיה כאובה זו. מה שאני רוצה לומר, הוא כי במצב זה אין צורך להקים 250 יחידות נוספות בחברון, כי יש בכך סתירה לקו המדיני של הממשלה, וזוהי הנקודה העיקרית, אך יש בכך גם משום אי שימת המשאבים במקומות אחרים הנראים בעיני הרבה יותר חיוניים.

מתוך שתי סיבות אלה הייתי מציע שהממשלה לא תחליט עכשיו על הקמת 250 יחידות נוספות בחברון.

שר הפנים י. בורג:

מדברי השר קול אני מוכן לקבל את הטענה כי לא טוב לעשות דברים בפורמט קטן בחברון. אך כאן אני רוצה לצטט את הפתגם הסיני הידוע, כי גם מסע של אלף מילין מתחיל בצעד הראשון. כאן אני מגיע לתוכן השאלות שהציג השר קול ולעצם ההתנגדות של השר פלד. ההצעה העומדת לפנינו היום אינה לעצם הקמתה של העיר חברון עילית, אלא להקמתן של 250 יחידות. אילו עמדה ההצעה להקים עיר, הייתי בעדה, אך ההצעה הזו אינה עומדת עתה.

השר פלד אומר שהקמת עיר נוגדת את העקרון של עשיית שלום מהיר וטוב סביב שולחן הדיונים, בלי תנאים מוקדמים. איני חושב שהביטוי "תנאים מוקדמים", שראש הממשלה משתמשת בו לעתים קרובות - ובצדק, תלוי ביצירת איזושהי עובדה. אין זה משנה עם איזו נדוניה תבוא אל שולחן הדיונים, כי אם היה זה משנה, אולי לא היינו צריכים לעשות גם דברים אחרים. איננו עקביים במאה אחוז כאשר מדובר בעמק הירדן, ואנו יותר ממאז אחוז לא עקביים כאשר מדובר ברמת הגולן. אולי הייתי צריך להתאמץ להבין את הטיעון המדיני, אלמלא פלד וחבריו טענו אותו טיעון גם לגבי 250 יחידות הדיור הקודמות, ואם זה נטען גם בפעם הקודמת, הייתי אומר: סלק מכאן את נושא המשאבים. מי יילך לכאן? זוג צעיר, שבמקום לבנות עבורו בתל-אביב או בחיפה תבנה עבורו בחברון, או עולה חדש שבמקום לבנות עבורו בירושלים או בבאר שבע, תבנה בחברון. לא ששר האוצר מהקופה המלאה שלו יוציא עוד סכום, אלא מהסכום המוקצב לשיכון יוקצב סכום לשיכון בחברון.

שר השיכון ז. שרף:

אתה מפליא אותי.

שר האוצר פ. ספיר:

זהו סכום נוסף?

שר השיכון ז. שרף:

אלא מה?

שר הפנים י. בורג:

אם כך, אני מציע שמהסכומים הקיימים יוקצב סכום לשם כך. זה עדיין לא פוסל את המטרה - להוציא מלב המתיישבים בחברון את הרגשת הסטגנציה, כפי שהיא קיימת בעיירות מסוימות: יש להן הרגשה שמשהו סימן נקודה על המפה, וכך הוקמה עיירת הפיתוח, מבלי שיהיה לה המשך.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני מתפלא על השרים קול ופלד, מדוע הם רוצים החלטה עקרונית. החלטה עקרונית שלילית לגבי בניית 250 היחידות פירושה החלטה עקרונית שלילית בעניין הקמתה של העיר. בינתיים אין עומדים אצלנו בתור להליכה לחברון, וגם אין מטלפנים אלינו ומבקשים מו"מ לשלום. חמש שנים לא פנה אלינו איש, לא כדי לקיים אתנו מו"מ על הסדר כללי ולא כדי לקיים אתנו מו"מ על הסדר חלקי. היינו צריכים להחליט באופן עקרוני לגבי חברון, ואנו מוותרים על כך. השר גלילי הביא את ההצעה לא להחלטה עקרונית. מדובר כאן בגידול טבעי אורגני של שכונה קיימת, ואם אין מדובר כאן על החלטה עקרונית, הייתם צריכים להיות בעדה.

באשר לשאלה אם אושרה ההתנחלות בחברון, אני סבור כי לא חשוב מי עושה את הקפיצה הנחשונית. הקבוצה הזו של המתישבים בחברון עשתה זאת בלי החלטת הממשלה, אך הדבר אושר ע"י הממשלה. עכשיו שייכת חברון למדינת ישראל. הדבר הוחלט לא על דעת הממשלה הזו, זוהי החלטה הרבה יותר ישנה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אנו צריכים לאשר זאת (סגן רה"י י. אלון):

לאשרר).

שר התיירות מ. קול:

חשבתי שהכנסת אינה צריכה לאשר מה שכתוב בתורה.

שר האוצר פ. ספיר:

השר בורג עורר את בעיית התקציב. איני רוצה להתייחס לנושא ההתנחלות בחברון מבחינה מדינית או עקרונית, אלא לומר כי רק לפני חודשים אישרנו את התקציב הכולל, ותקציב השיכון בתוכו הוא מהגדולים ביותר. עשיתי את חשבון תקציבי השיכון, לרגל איזה נאום השמעה של אחד מפקידי הממשלה - אומר זאת בבירור - ד"ר ישראל כץ, מנהל הביטוח הלאומי, אשר אמר כי אנו נסוגים אחורנית מבחינת המצב הסוציאלי. אין זו הפעם הראשונה שהוא אומר דברים כאלה. בין היתר אמר: כרגע מליון ילדים במדינה חיים כיום בעוני או על סף העוני. רובם גרים בתנאים של תת דיור, דבר השולל מהם הסיכוי להשיג חינוך גבוה ולהעלות את רמת חיהם בכגרותם. ד"ר כץ הדגיש כי יעדי המדיניות הסוציאלית בארץ לא הושגו. יתר על כן, במקום לצעוד קדימה, חלה נסיגה מדי שנה. הוא ציין לדוגמה, כי בשנת '69 היתה הצריכה פרטית לנפש במשפחות מרובות ילדים 43 אחוז לעומת משפחה ממוצעת. זו ירידה של 35 אחוז בהשוואה למצב שלפני עשרים שנים, כשהתחילו לחלק קצבאות למשפחות מרובות ילדים.

אני רוצה לחזור לעצם העניין, ולומר כי בתוך 170 אלף יחידות הדיור שאנו בונים בארץ בשנים האחרונות, צריך לכלול גם את 250 היחידות בחברון, גם אם תהיינה כתוצאה מכך שביתות והשבתות. איני רוצה להתעכב ולתאר עתה את המצב שאנו נתונים בו ונכנסים לתוכו מדי יום ביומו, מדי חודש בחודשו. שמענו על כך שמישהו רוצה לתת הלוואה לצורך הבניה בחברון. אנשי האוצר עשו חשבון ומצאו כי כאשר אותו משקיע ישתמש באופציה שלו בעוד שלוש שנים, תתחולל בארץ סערה גדולה, יותר גדולה מאשר עתה, כאשר נודעו הסכומים שישולמו לארבעת עורכי-הדין.

איני רוצה להיכנס עתה לעניין, אך שמעתי כי יחידת דיור בחברון צריכה לעלות 85 אלף. כך היה לפני חודש, בוודאי בסוף היא תעלה יותר. נוסף ליחידות הדיור יש צורך גם בשירותים. הממשלה מוסמכת לתת סובסידיה לכל משפחה, בגובה 15 אלף ל"י לשנה. היא יכולה להחליט גם על סובסידיה של 30 אלף, אך אם יחליטו כי הסכומים האלה אינם כלולים בתקציב השיכון, אני אבקש שיגידו לי ולועדת הכספים מאיזה סעיף להוריד זאת. אם לא מסעיף שיכון, זה יכול להיות מסעיפים אחרים, אך אין זה בא בחשבון כי נקציב עכשיו כסף נוסף לשיכון. יש לי רשימה מה כלול בתקציב, שהזמן גרמו. אם כך יימשכו הדברים, ודאי נצטרך להופיע בעוד כמה חודשים עם תקציב נוסף. שום דבר לא יקרה אם יורידו מכפר סבא 10 דירות, מחיפה 50 דירות ומתל-אביב 30 דירות, כאשר יחליטו לבנות 250 יחידות בחברון. לא מובן לי מדוע זו צריכה להיות בניה אקסטרה. אפשר לבקש בניה אקסטרה, אך אני מתנגד בכל תוקף לכך שבכל פעם יהיה סעיף אקסטרה אחר. מסביב לנושא השיכון יש לא פחות אגדות בארץ מאשר מסביב לנושאים אחרים. איני רוצה להתנבא, אך אני כמעט בטוח כי יהיה משבר בנושא הבניה בארץ.

בהזדמנות זו אני רוצה לנפץ עוד אגדה. מ-170 אלף הדירות שנמסרו ב-1970 וב-1971, ואשר תימסרנה עד סוף הקדנציה הזו, רק 48 אלף דירות נמסרו לעולים. לעומת זאת, לישראלים, גם לזוגות צעירים וגם למפוני משכנות עוני נמסרו 120 אלף יחידות דיור. שום אסון לא יקרה אם באיזשהו מקום תימסרנה

כמה יחידות פחות, ולא נלך לחפש תקציב נוסף עבור משקיע הרוצה להרוויח 40% על הטרנסאקציה הזו. איני נכנס עתה לויכוח עם ד"ר בורג או עם השר פלד, אלא אומר שעל 250 היחידות האלה ידענו גם לפני ארבעה חודשים. גם בחודש מרץ ידענו כי צריך לבנות בחברון.

שר השיכון ז. שרף:

את בעיית מימון המשך הבניה בחברון העליתי בדיונים שהיו לי עם שר האוצר לקראת הכנת התקציב. הוא אמר לי כי אם אני יכול להסתדר בסכום של 850-860 מליון ל"י, אוכל להכניס בו מה שאני רוצה. גם אני, כמו שר האוצר, איני נכנס לויכוח בין בורג לבין פלד. אני רק רוצה לומר כמה דברים לעניין המימון.

בתקציב יש לנו 850 או 860 מליון. להמשך בניה וגמר בניה מיועדים מתוך סכום זה 450 מליון, ולבניה חדשה 400 מליון, מזה כשליש לעליה וכ-80 מליון להתיישבות, כולל 30 מליון להיאחזויות חדשות. אחר כך מתחלקים הסכומים בין זוגות צעירים, משפחות מרובות ילדים, אזורי פיתוח, מפעל החסכון, שאנו בונים למעשה בכסף המונח אצלנו, מכספי החוסכים. עד כה הפעלנו את כל הבניה לעולים, גם בכסף הנוסף שקיבלנו מהסוכנות וגם בסכומים שהופיעו בתקציב, משום שאין לנו הזמן, וגם עתה אנו עומדים בקושי בדרישות זרם העליה.

שר האוצר פ. ספיר:

הסכום של 850 מליון אינו כולל את ה-50 מליון דולר שסידרנו לכם מהסוכנות.

שר השיכון ז. שרף:

לא. למעשה מדובר ביותר מ-200 מליון ל"י, אך במזומן אלה 200 מליון ל"י שאנו מקבלים לפי הסדר שאיני בקי בו. הפעלנו את הסכומים האלה, הפעלנו גם את הבניה לעולים, ויש לנו בניה לשאר המטרות, של בערך 10 אלפים יחידות דיור, כולל ההתיישבות. אנו נמצאים במשבר חמור בתחום הדיור למשפחות מרובות ילדים ולזוגות צעירים, ויש לנו גם ויכוחים די מרים עם אנשי ערי הפיתוח, מעבר לנושא השיכון לזוגות צעירים והשיכון האחר. הם טוענים כי בתקופת כהונתי הופסק הגידול של ערי הפיתוח בשל מדיניות הבניה, ויש להם עוד טענות שאיני נכנס אליהן עתה.

אני רוצה לדבר על שיכון לזוגות צעירים ולמשפחות מרובות ילדים. ההוצאה שתהיה לנו בקרית ארבע על כל דירה, היא כזו בערך: כנגד שתי דירות בקרית ארבע אנו יכולים לבנות לפחות שלוש דירות במקור אחר, זאת בגלל היוקר המיוחד של הבניה שם.

שר התיירות מ. קול:

האם העבודה שם אינה יותר זולה?

שר השיכון ז. שרף:

למה לך לשאול עכשיו? אני מדבר בקושי, במידה רבה

של מתח פנימי שלי.

אנו נמצאים במשבר חמור בתחום השיכון לזוגות צעירים. נתנו 6,500 תשובות חיוביות, לאחר שנרשמו 15 אלף זוגות. לחלק האחר לא ענינו, או ענינו בשלילה. התגובות על כך הן חמורות מאוד, והן מגיעות אלינו דרך הרשויות המקומיות ודרך המשרדים שלנו. המשרד המחוזי שלנו בבאר שבע סגור זה שישה

שבועות לקהל. ועד העובדים סגר אותו לאחר שעובדים הוכו והמשטרה שנתבקשה לשמור על הסדר טענה כי אין לה אנשים לשם כך, אלא רק סיירת רגילה היכולה לעבור במקום פעם-פעמיים ביום.

יש לנו תכנית לחמש שנים לחיסול משכנות עוני, והיא תכנית חשובה, אך בשלושת הערים הגדולות וגם בערים יותר קטנות טוענים אנשים כי אי אפשר לומר למשפחות המתגוררות במשכנות עוני כי לעת עתה אין פתרון לבעייתן. סיימנו היום את השביתה באסבסטונים בחיפה, רק לאחר שהתחייבנו לתת פתרון למשפחות הגרות באסבסטונים על שטח של 48 מ"ר, ויש בהן לפחות 7 נפשות. כך הוסכם וכך נגמרה השביתה. אך אין זה אומר שלא יהיו עוד מקרים כאלה. אני חייב לומר כי תנאי דיור כאלה, של 48 מ"ר למשפחה בה 5 ילדים ושני הורים הם מנת חלקם של עשרות אלפים, ואלה שמטפלים בעוני הזה, אנשי המועצות המקומיות והעיריות, טוענים כי אם הם אומרים למשפחה כזו שתקבל פתרון דיור בעוד חמש שנים, הרי זה לעג לרש. אפשר לדבר על פתרון קונקרטי רק לטווח של שנתיים-שלוש. כלומר, לשאר יש לנו פתרונות רק בתכנית, מה שגם ביחס לתקציב הקודם וגם ביחס לתקציב הזה, קרה לנו שעליית המחירים היתה למעלה מההערכה שלנו. מכאן שתכנית החומש, הלוואי ותבוצע בסכומים הקבועים לה שנה-שנה, במשך 6-7 שנים. על כך אין מדברים, לא אני ולא חברי. ראשי העיריות מדברים על כך.

אני לא מסוגל לקחת על עצמי - אולי משהו אחר מסוגל - לקחת יחידות דיור מהבניה למושבים, בהם אנו מוסיפים חדר למשפחה ב-2,500 בתים, ולא מהקיבוצים, לאחר שגמרנו אתם בהסכמה, ולאחר שהם שיבחו את משרד השיכון בפני ראש הממשלה, אך העמידו דרישה לאמצעים גדולים פי 2-3 מהסכום שסוכם אתם. אני מסוגל לכך. אני מניח שדברי לגמרי מובנים. אני מסוגל לקחת מהזוגות הצעירים הללו או ממשפחות מרובות ילדים הנמצאות בתחתית הסולם החברתי. אני נפגש עם עובדים שלנו, עם ראשי שכונות ועם אנשי העיריות המטפלים בנושא. לקחת מהם 400 יחידות דיור כדי לבנות בקרית ארבע 230 או 250 יחידות, לכך אני מסוגל. לכן הצעתי, בהתייעצות שקדמה לדיון הזה, כי השנה יוקטן היקף ההיאחזויות הכפריות, להן מוקצב סכום של 30 מליון ל"י. יילקחו מתקציב זה 12 מליון ל"י ויושאר 18

מליון. ירחיבו את הבניה בחברון על חשבון הבניה בהיאחזויות, התנחלויות או התיישבויות (כל שם שתמצאו). למעשה זהו אותו יעד - הרחבת ההתנחלות. אני רואה בכך הצעה אפשרית יחידה. איני מאמין שאני חש בכך יותר מאחרים. כל השרים ודאי רגישים לכך, וראש הממשלה בוודאי ובוודאי.

שר הבטחון הציע כי נמצא משקיעים למימון הבניה בקרית ארבע, ואף נקב בשמם. באו אלינו המשקיעים והציעו הצעה שקשה היה לקבלה. למעשה, מה שהם הציעו היתה הלוואה לשלוש שנים, כאשר הריבית תחושב לא לפי הלוואה, אלא לפי החוק המדבר על השקעות לבניה בשכירות עבור עולים. יוצא שהאחוזים שיגיעו למשקיעים כעבור שלוש השנים האלה יהיו פי שניים-שלושה מכל ריבית גבוהה מקובלת. מסרתי על כך לשר האוצר, והוא אמר לי כי הדבר אינו נראה לו ויש לו ספק לגביו, אך ביקש שאודיע על כך לוועדת השרים לענייני כלכלה. הודעתי על כך, ואז באו אלי אנשי האוצר ושאלו אם השתגעתי. אמרתי: לא השתגעתי, אך אין לי מקור אחר. הם אמרו כי מדובר בהלוואה לשנתיים-שלוש, אפשר להשיג הלוואה בסכום של 12 מליון ל"י לשנה זו, או שזה יילקח מתקציב השנה הבאה, ולא צריך לשם כך את המשקיעים. ביחס לשלושת המשקיעים שהיו אצלי, התברר לי כי רק אחד מהם התלהב מההשקעה, וגרר אחריו את השני, שבכלל לא רצה בכך.

אנשי האוצר אמרו כי יבררו את העניין עם שר

האוצר.

שר האוצר פ. ספיר:

שר האוצר לא נפגש אתם.

שר השיכון ז. שרף:

על יסוד ההתייעצות עם אנשי האוצר אמרתי למשקיעים כי יש לנו מו"מ עם האוצר, ויש תקווה כי כאשר תתקבל החלטה מדינית, נמצא פתרון גם לבעיות מימון הביניים. אחר כך אמרו לי אנשי האוצר כי דיברו עם שר האוצר, והוא אמר כי אינו רוצה לטפל בכך לפני ההחלטה בממשלה.

באשר לתכנון: ישנה תכנית מתאר, ישנו תכנון פיזי לאלף יחידות, או משהו בדומה לכך, ישנה התשתית - כולה או חלקה - ל-250 יחידות דיור נוספות.

שר האוצר פ. ספיר:

בדרך כלל אנו משלים את עצמנו. כבר היום יש שוק שחור במלט, והמלט בשוק השחור עולה 12 ל"י לשק, לעומת 6 ל"י בבית החרושת. נדמה לנו כי אנו מוסיפים עוד 250 יחידות דיור. איני מדבר כבר על חומרי בניה אחרים, שאין משיגים. כאשר שמעתי אתמול כי אפשר לקנות מלט בקלקיליה בשוק שחור, נחרדתי. רציתי לומר לכם כי ה-850 מליון שהקצבנו לשיכון, פלוס 200 מליון מהסוכנות שווים היום 100 מליון ל"י פחות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כבר מזמן עמדו הצעות לסדר היום בעניין תוספת הבניה בחברון. ההצעות עברו לוועדת חוץ ובטחון, ושר השיכון ואנוכי היינו מוכרחים להופיע בפניה בשבוע שעבר בעניין זה. יכול להיות שהכל היה בנוי על אי הבנה, אך שר השיכון מסר בועדה מה שמסר כאן, כי הוא עומד במו"מ עם האוצר, ויש לו סיבה להניח שיאופשר לו לבנות על חשבון תקציב השנה הבאה. על סמך זה אמרתי בועדת חוץ ובטחון, כי אם שאלת התקציב נפתרה, אני מניחה שהממשלה תחליט ביום א' על תוספת הבניה.

אני רוצה לשאול את שר האוצר, האם אפשר להקדים להקצות את הסכום הזה על חשבון התקציב הבא, או לא, היות והבניה תימשך גם בשנה הבאה.

שר האוצר פ. ספיר:

אפשר לעשות כל מה שהממשלה תחליט. אפשר להדפיס עוד 12 מליון ל"י על חשבון התקציב הבא. אני בטוח שכל ההחלטות מצויות עם גלילי, ושום דבר אינו בניגוד להחלטה לבנות 250 יחידות. אני מציע שאם קיימת עדיפות לבניית 250 יחידות בחברון, יבנו בחברון במקום במקומות אחרים. אין בונים היום גם במקומות אחרים, כי אין מלט, אין מרצפות ואין רצפים, אין גם מי שיסייד גגות. סיפרו לי קצינים בצה"ל כי הם עושים עבודות ריצוף בבתיהם, כי אין הם משיגים רצף, וכאשר משיגים אחד כזה, הוא מבקש 100 ל"י ליום. אם אומר לא לבנות בחברון, מה יאמרו עלי? לכן אני מציע שיבנו בחברון במקום לבנות בכפר סבא, בתל-אביב, בחיפה ואפילו בירושלים, אם זה כה חשוב. אך אני מודיע לכם כי שום בעיה לא תיפתר ע"י החלטה כזו, אלא עוד כמה ספקולנטים ירוויחו יותר כתוצאה מכך. איני בדעתו של פלד, או בדעתו של קול.

השר י. גלילי:

הנושא הזה תלוי ועומד זה זמן רב, ואף עפ"י כן הוא לא הובא עד כה לדיון בממשלה, מאחר ולא נתגבשה הצעה בדבר המימון. אני מדגיש: בכל הנוגע לי, לשר השיכון או לשר האוצר, כל אחד בהתייחסותו לנושא הדיון התעכב עד כה לא בגלל מגבלות עקרוניות, אלא כתוצאה מכך שלא היתה הצעה מגובשת בעניין המימון, ואיש לא קיבל על עצמו להציע את מה שהציע שר האוצר, וגם שר האוצר לא היה מציע זאת אלמלא התפתח הדיון.

שר האוצר פ. ספיר:

הצעתי זאת לשרף.

השר י. גלילי:

אני מבחין בין הצעה לשרף לבין הצעה לשולחן הממשלה, ואי אפשר לומר כי אין הבדל בין זה לבין זה. מכל מקום, עד כה לא היה מי שהציע זאת. כיצד התרחש הדיון? היו דיונים מכינים והיתה ישיבה של ועדת השרים לענייני כלכלה, ובישיבה זו אמר שר השיכון, ואני מצטט: "יש לי הודעה. היה לנו בירור בעניין הבניה בקרית ארבע. הועלתה הצעה שנמצא משקיעים שיבנו את הדירות להשכרה, אם ע"י הממשלה או משרד השיכון או גוף אחר, בתנאים שיש בחוק להשכרה לעולים (שמבטיחים 11% וכו'). יש כעת יזם או משקיע כזה שנכנס אתנו למו"מ. רציתי להודיע על כך כאן. גם על יתר התנאים יש ועוד יהיה מו"מ, אבל נוסף לזה הוא מתנה תנאי: שתהיה לו אופציה בתום שלוש שנים למכור את הבתים לממשלה". על כך העיר שר התיירות: "בעקבות ההודעה של שר השיכון, אני רואה צורך לומר שהעניין של 250 דירות התקבל בממשלה, בועדת שרים לענייני בטחון. אם רוצים לשנות את ההחלטה (ויש הזכות לכך) - צריך להביא זאת לממשלה, ולא די ששר השיכון מוסר הודעה כאן, ואפילו לא מספיקה ההתייעצות אצל ראש הממשלה".

זו היתה סיבה אחת שבגללה הובא הנושא לממשלה, לא מצד המימון, אלא מצד המשך הבניה. בועדת חוץ ובטחון אמר שר השיכון בנושא זה: "אנו מנהלים משא ומתן עם האוצר, ואני יכול לומר דבר שלא הייתי יכול לומר לפני שבועיים, כאשר הופעתי בכנסת, שיש סיכוי סביר מאוד לפתרון חיובי בדבר המשך הבניה. האוצר יצטרך להביא זאת לאישור ועדת הכספים של הכנסת. והמדובר במימון ביניים על חשבון התקציב של השנה הבאה. ניהלנו בינתיים משא ומתן עם משקיע או משקיעים שחשבונו שיתנו לנו פתרון. לא גמרנו את המשא ומתן, אבל התברר כבר בראשיתו שהתנאים של המשקיעים הם תנאים קשים למדינה מבחינת תשלום של ריבית וזכויות אחרות, ובמקום זה בחר האוצר למצוא דרך אחרת למימון. אינני יכול לומר

כרגע מהי. אני יכול רק לומר שהמגמה היא חיובית, והאוצר יביא הצעה חיובית לועדת הכספים".

על סמך הדברים האלה אני רוצה להציע את ההצעה הבאה: במגמה להמשך הבניה והפיתוח בקרית ארבע, מחליטים על בניין 250 יחידות דיור נוספות. תכנית המימון תובא לאישור ועדת השרים לענייני כלכלה.

שר האוצר פ. ספיר:

יש לי תיקון אחד: תכנית המימון תובא לאישור הממשלה. אין לועדת השרים לענייני כלכלה מה לעשות בעניין זה. אין לה כסף.

השר י. גלילי:

אני רוצה לשאול את שר האוצר: אילו היה מתברר שההצעה להמשך הבניה בעזרת משקיעים היתה סבירה בעיני האוצר ובעיני שר השיכון, האם גם אז היה הנושא צריך להגיע לממשלה, או שאפשר היה להסתפק בועדת השרים לענייני כלכלה?

אני מחשיב את ההחלטה היום מעור סיבה, כי ההכנות לביצוע הבניה הנוספת, גם אם היה מימון, כרוכות בתפיסת קרקע ובהכנת קרקע לתעשיה.

שר האוצר פ. ספיר:

מדוע צריך להחליט עכשיו על המימון? ישנה ההצעה של שרף, ישנה ההצעה לקחת הלוואה, וישנה ההצעה שלי, לבנות בקרית ארבע על חשבון הבניה במקומות אחרים. מדוע אי אפשר להחליט על כך עכשיו? מדוע צריך להביא זאת עוד פעם?

השר י. גלילי:

אילו חשבתי כי העניין יובא לשיבת הממשלה כפי שהובא היום, הייתי מציע לא להביאו היום לדיון. ההנחה היתה כי מתגבשת הצעה משותפת.

שר האוצר פ. ספיר:

כאמור, ישנן שלוש הצעות: א. במקום להקציב את הסכום הזה להתנחלות, להקציבו לבניית יחידות הדיור חברון; ב. לקחת הלוואה; ג. לקחת זאת מתקציב השיכון.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מצטערת, לא ההצעות האלה הובאו לוועדת חוץ והבטחון. סירבתי ללכת לוועדת חוץ ובטחון, אך אי אפשר היה ללכת, כל זמן שלא היתה הצעה שבהסתמך עליה אפשר היה להניח שניגשים לבניה. אחרת לא הייתי אומרת מה שאמרתי לוועדת חוץ ובטחון. עד לפני רבע שעה לא ידעתי שהבעיה התקציבית עוד עומדת ושר האוצר לא קיבל את הצעת שר השיכון.

שר האוצר פ. ספיר:

עובדי משרד האוצר סיפרו לי רק הבוקר על העניין.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני לא מניחה ששר השיכון הלך לועדת החוץ והבטחון ומסר על דבר שחלם עליו. הנחתי שזה נאמר גם באישור שר האוצר, אחרת הייתי אומר שאין כסף. לו ידעתי כי ישנו ערעור, לא הייתי מביאה זאת היום.

שר השיכון ז. שרף:

את האינפורמציה על הערעור קיבלתי כמה ימים אחר

כך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם אני לא ידעתי על כך.

שר האוצר פ. ספיר:

מדוע לא יכולה הממשלה להחליט על כך עכשיו?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

מה הרע בהצעתו של גילי?

שר האוצר פ. ספיר:

אני מציע שיחליטו פה על מימון. שרף מציע שתי הצעות ואני מציע הצעה שלישית. האמינו לי שהעניין יותר טרגי מאשר ההחלטה אם לבנות או לא לבנות ²⁵⁰ יחידות, כדי שעוד ספקולנטים ירוויחו על כך, כדי שהאינפלציה תהיה יותר דוהרת. אפשר להחליט לבנות זאת במקום לבנות במקומות אחרים. האם אני מתנגד לכך? האם אתפטר בגלל זה?

השר י. גלילי:

איני יכול להציע את ההצעה הזו, לאחר מה ששמעתי

מפי שר האוצר.

שר האוצר פ. ספיר:

אך אני מציע זאת.

השר י. גלילי:

לא עלה על דעתי להציע בשמך, ולא לחתום על צ'קים בשמך. לכן הצעתי שלב נוסף של בירור. אך צריכה להיות לפחות החלטה עקרונית בנדון, שתאפשר תפיסת הקרקע שיש בה תנועה של המחוג בכיוון של המשך הבניה.

שר האוצר פ. ספיר:

אני מציע הכל בדיוק אותו דבר, כי תהיה תנועה

בכיוון של המשך הבניה.

השר י. גלילי:

אפשר להביא הצעתי להצבעה?

שר התיירות מ. קול:

אני רוצה לדעת, איפה הקרקע? ממני לוקחים את

הקרקע?

שר האוצר פ. ספיר:

יש עוד נימוק בעד קבלת החלטה היום - השר שרף

נוסע לשלושה שבועות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כולנו חושבים שצריך להחליט היום, אך חילוקי הדעות הם על מה צריך להחליט היום. אם אנו לא רוצים להופיע בבושת פנים, אני מציעה שנחליט היום להמשיך בבניית עוד 250 יחידות, ונעשה הכנות באשר לקרקעות וכו', באשר למימון, הנושא יחזור לוועדת השרים הכלכליים. אם לא נחליט היום על המשך הבניה, אני בכל אופן אמצא לנחון לבקש את יו"ר ועדת החוץ והבטחון לכנס ישיבה בה אבוא ואגיד: הטעיתי אתכם. איני מוכנה שהם יאמרו לי זאת. אני אומר זאת להם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יש לי שאלה: מדוע אי אפשר למצוא נוסחה מפשרת האומרת שהיום מחליטים כפי שראש הממשלה וגילי הציגו, ואילו שאלת המימון תובא לממשלה? ראש הממשלה מציעה שהעניין יובא לוועדת השרים לענייני כלכלה, ולכך מתנגד שר האוצר.

שר האוצר פ. ספיר:

העניין יכול לבוא לוועדת השרים לכלכלה, אך ממילא

יוחזר לכאן.

השר י. גלילי:

בסדר, כשלב מכין היא תובא לוועדת השרים לענייני

כלכלה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מציעה כי נוריד את הנושא מעל סדר היום, וגמרנו את העניין. אם היום לא מתקבלת החלטה, ביום ג' אופיע בפני ועדת חוץ ובטחון, ואומר: מה שאמרתי - לא אמרתי, ואני מצטערת על כך. אלה שהגישו את ההצעות לסדר היום לא יסתפקו בכך, והעניין יילך לכנסת.

שר השיכון ז. שרף:

בתשובה לשאלתו של השר קול, אני רוצה לומר: הקרקע תפוסה, ותפיסת הקרקע מספיקה עד כה לבניית 1,700 יחידות דיור, מהן אלף מתוכננות תכנון פיזי לבניה. ממי נתפסה הקרקע, על כך כבר נמסר.

תא"ל ש. גזית:

מרבית הקרקע נרכשה ע"י מו"מ.

שר השיכון ז. שרף:

מי איכלס את היחידות הגמורות?

תא"ל ש. גזית:

32 משפחות ועוד מספר רווקים. ביחד 34 יחידות. עוד 78 משפחות שנרשמו ונכנסו הן מחוגים שונים, בתוכן משפחות שוטרים ועובדים אחרים שם. עוד 19 יחידות דיור נמסרו לישיבה ולמוסדות ציבור, והשאר יאוכלסו עד סוף יוני, לפי רישומים שאושרו והגרלה.

שר התיירות מ. קול:

ממה הם מתקיימים?

שר השיכון ז. שרף:

איני יודע. יש שם מפעלים ויש בתי מלאכה, אך אני חושב שרוב העובדים בהם הינם ערבים.

תא"ל ש. גזית:

המשפחות היושבות כאן, מרביתן קשורות לישיבה, בודדים מועסקים בנגריה ובמסגריה.

שר האוצר פ. ספיר:

כמה משפחות גרות שם?

שר השיכון ז. שרף:

110 בערך.

שר האוצר פ. ספיר:

כמה עובדים?

תא"ל ש. גזית:

להוציא את הישיבה, אני מעריך שעובדים במקום

30-25 איש.

השר י. גלילי:

מה בעניין הקרקע הדרושה להקמת איזור התעשייה במקום? אני מבין שתא"ל גזית יכול למסור על כך.

תא"ל ש. גזית:

בשעתו הוקצה שטח לקריית מלאכה מצומצמת בתחום השטח המקורי. בנייתה של הקריה הזו מושלמת, ואני מניח שבקרוב תאוכלס. אין מקום למבנים נוספים בתחומי אותו שטח. הוא לא יתאים למתקני תעשייה יותר גדולים, ויהיה בכך בוודאי מטרד אקולוגי. באשר להמשך תכניות הפיתוח, יש הצעות קונקרטיות להקמת מפעלים, ולשם כך אין מנוס מלתפוס שטח נוסף. בדקנו עם אנשי משרד השיכון ומשרד המסחר והתעשייה את האלטרנטיבות. יש הצעה לתפוס שטח של 400 דונם דרומית-מזרחית לקריה, שטח שכמעט כולו טרשים, הנמצא בבעלותם של 30 גויים בודדים. הכוונה היא

לא לפגוע במבנים קיימים, שלושה במספר, ובעוד שני מטעים דלילים. שטח זה מיועד להקמת איזור התעשייה, ונטפל רק באיזור הטרשים במקום. כפי שהזכרתי קודם, הנסיון בשטחים קודמים שנתפסו נותן תקווה להגיע עם בעלי הקרקעות להסדר על רכישתן. ככל שמתקדמים מזרחה מאיזור הקריה לעבר האיזור המדברי, הבעיה תהיה חמורה פחות מבחינה זו. היום איננו צריכים 400 דונם אלא פחות, אך כדי לא להימצא כל חצי שנה במצב של תפיסה נוספת, ההמלצה שלנו היא לתפוס עתה שטח יותר גדול, כדי לשחרר אותנו מן הבעיה בעתיד.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ישנן שתי הצעות. הראשונה, של שר האוצר, כי נחליט כאן על חשבון איזה סעיף בתקציב מקימים את היחידות האלה.

שר האוצר פ. ספיר:

או לקחת הלוואה, כפי שמציע שרף. גם זוהי הצעה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

קיימת הצעה של שר האוצר, אם נחליט עקרונית על הבניה, כי על המימון יוחלט היום. יש הצעה שנחליט להקים את היחידות, ואילו על המימון יהיה דיון מוקדם בועדת השרים לענייני כלכלה, והנושא יוחזר לממשלה לאחר מכן.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

איני רואה כל אפשרות להצביע היום על הצעה אלטרנטיבית של מימון, מבלי שתהיה לי ידיעה על מה מדובר, אם זה מימון שכדאי לקחת, או לא. אני מציע כי לוועדת השרים לענייני כלכלה תובא הצעה מפורטת, והיא

תשקול אותה. איני יודע איך אפשר להחליט כאן בלי פרטים.

שר השיכון ז. שרף:

לא מדובר עוד על הלוואת המשקיעים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

התבררו כאן שלוש אפשרויות של מימון. הדרך הפשוטה: להקטין את היקף הבניה ביתר חלקי הארץ, ובמקום זה לבנות כאן. עפ"י דברי שר השיכון, 250 יחידות בחברון צריכות לעלות כמו 375 יחידות במקומות אחרים.

שר השיכון ז. שרף:

מדובר עתה על 200 יחידות כאן, אשר צריכות לעלות 20 מליון, ועוד בשנה זאת 12-13 מליון מתוך הסכום הזה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

שר השיכון אומר כי הבניה הזו תהיה על חשבון יחידות דיור במקומות אחרים.

ישנה הצעה של מימון ע"י משקיעים, שאיש אינו ממליץ לקבלה, ויש הצעה כי המימון ייעשה על חשבון התקציבים הבאים. שר האוצר רוצה כי היום נחליט על אחת האפשרויות האלה. על הצעת המימון עוד ידונו בוועדת השרים לענייני כלכלה, ואחר כך יוחזר הנושא לממשלה.

שר האוצר פ. ספיר:

הצעתי היא שיחליטו לבנות 250 יחידות בחברון, והמימון ייעשה או מכספי השיכון, או מהלוואה. אני מציע כי המימון יהיה על חשבון השיכון במקומות אחרים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אתה רוצה שיוחלט על כך היום?

שר האוצר פ. ספיר:

כן.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מוכרחה להעמיד את הדברים להצבעה עקרונית: מי בעד זה שנבנה 250 יחידות דיור נוספות בחברון: (11 בעד, 1 נגד).

בעניין המימון: ישנה הצעה להחליט היום על דרכי המימון, או לדחות את ההחלטה עד לאחר הבירור הנוסף בועדת השרים לכלכלה. אם יגיעו לסיכום בועדה, מה טוב. אם לא, יחזירו את הנושא לממשלה.

שר הסעד מ. חזני:

ועדת השרים לכלכלה בלאו הכי לא תגיע לסיכום, כי העמדות ברורות. במקרה הטוב היא תטיל את הנושא על ועדה. לכן אני מציע להטיל כבר כאן על ועדה לעשות זאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

גם זו הצעה. מי בעד ההצעה שנחליט היום על דרכי

המימון: (5 בעד).

מי בעד ההצעה השנייה? (8 בעד).

העניין יועבר לועדה.

תא"ל ש. גזית:

אני מבין שעניין תפיסת השטח הנוסף לתעשיה

מאושר?

ראש הממשלה ג. מאיר:

יש מי שמתנגד? (1 נגד).

מ ח ל י ט י ם:

א. (ב-11 קולות נגד 1) לאשר בניית 200 יחידות דיור בקרית ארבע בחברון, בנוסף על היחידות שבנייתן כבר אושרה.

ב. (ב-8 קולות) להטיל על ועדת השרים לענייני כלכלה להחליט בדבר תכנית המימון של החלטה זו. לא הגיעה ועדת השרים לידי סיכום, יוחזר הנושא לממשלה. (5 קולות בעד החלטה לאלתר על סדרי המימון).

ג. (נגד 1 קול) לאשר תפיסת 400 דונם בצמוד לקרית ארבע, להרחבת השטח המיועד לאיזור תעשייה לקריה.

623. המצב הכספי של האוניברסיטאות

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בשים לב לשעה המאוחרת, לא אציג לפניכם את התמונה בכללותה. אסתפק במידע הקשור לדיון.

במשך שנים רבות סירב שר החינוך והתרבות במודע ובמוצהר לטפל בחינוך הגבוה בישראל, הן מבחינה תקציבית, הן מבחינת פיתוחו והן מבחינה אקדמית. הדבר נומק בנימוקים רציניים, שאין טעם לחזור עליהם עתה. שלא ברצונו של האוצר, התגלגל הטיפול בהשכלה הגבוהה לידיו. אני אומר "שלא ברצונו", כי שמעתי זאת מפי שר האוצר לשעבר וגם מפיו של השר ספיר. השר ספיר קלע לכוונתי, כאשר אמר כי הוא תובע שמשרד החינוך יטפל גם בחינוך הגבוה. הנושא היחידי שטיפל בו שר החינוך הקודם, זלמן ארן ז"ל, בהקשר לחינוך הגבוה, היה המועצה להשכלה גבוהה, בה ישב כפי שנגזר ע"י המחוקק. המועצה להשכלה גבוהה עסקה בין היתר בהקמתם של מוסדות להשכלה גבוהה ופקולטות, ובסמכותם להעניק תארים אקדמאים. יתרה מכך, כל מוסד נתן פירוש משלו למושג חירות אקדמאית, עד כדי כך שהמוסדות היו כמעט חופשיים מבחינה תקציבית ומינהלית, ומבחינת מקורות התפתחותם. האוניברסיטאות היו חופשיות להחליט לא רק מי מלמד את מה, ובמה צריך להתרכז, אלא גם בפתיחת פקולטות נוספות, פרט למקרים בהם היה הטיפול מוקדם. כך למשל, על הקמת אוניברסיטת ת"א הוחלט ע"י ועדה בראשותו של שרת ז"ל, וגם החלטה זו לא הובאה לפני הממשלה, אם כי היה ברור שכולם רוצים בהקמתה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

גם הועדה לא נתמנתה ע"י הממשלה, אלא ע"י עיריית

ת"א.

שר החוץ א. אבן:

אך הביאו למועצה להשכלה גבוהה את דבר הקמת

המוסד.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלוץ:

את אוניברסיטת ת"א התחילו להקים לפני 8 שנים. קודם לכן היתה האוניברסיטה באבו-כביר, ולמעשה היא קיימת כבר 12 שנים. את אוניברסיטת בר-אילן הקימו ביוזמת חבר נאמני האוניברסיטה. על הקמתה של אוניברסיטת הנגב החליטה הממשלה. בעצם הוחלט על כך ע"י ועדת השרים לענייני מדע וטכנולוגיה, בהתאם למסקנות ועדת גיליס שנתמנתה ע"י ראש הממשלה המנוח אשכול. על בית הספר לרפואה בחיפה הוחלט בממשלה, לאחר שהדעות בנושא זה היו חלוקות בועדה שהוקמה ע"י שר הבריאות. היא הוקמת בידיעתה ובתמיכתה של הממשלה.

כאשר קיבלתי על עצמי את הטיפול בחינוך הגבוה, הבאתי לממשלה הצעה, לתקן את חוק המועצה להשכלה גבוהה, והתיקונים נקבעו על דעת הממשלה וועדת החוקה של הכנסת, ועברו את שלושת הקריאות. כך שמי שירצה לבנות להבא אוניברסיטה, לא יוכל ליצור עובדה ואחר כך לבקש הכרה, אלא יהיה עליו לבקש אישור מראש מהמועצה להשכלה גבוהה. המועצה להשכלה גבוהה כבר החליטה על הקמת מוסד מסונף אליה, בדומה ל"יוניברסיטי גרנד קומיטי", והוא יחלק את התקציבים בין המוסדות להשכלה גבוהה לאחר שיקבל את אישורם של שרי האוצר והחינוך, וזאת עפ"י קריטריונים אובייקטיביים של מספר נושאי הלימוד, מספר הסטודנטים וכדומה.

מתגבשת במועצה להשכלה גבוהה הצעה, כי במה שנוגע לתקציב השוטף, די יהיה אם ועדת ההקצבות תחלק את הכסף. תפקיד אחר יהיה מוטל על המועצה להשכלה גבוהה במה שנוגע לתכנון החינוך הגבוה. איני רוצה לומר כי אסור שתהיינה פקולטות מקבילות באוניברסיטאות השונות, אך תלוי במה מדובר. לפי המלצות ועדת פטנקין, הממשלה החליטה על הרחבת אוניברסיטת הנגב לשם הכשרת מהנדסים, וכן הוחלט על פתיחת בית הספר לתואר ראשון להנדסה במרחב תל-אביב. כלומר, הממשלה, ואפילו הטכניון, לא פסלו את האפשרות שלימודי הנדסה יהיו במקומות שונים בארץ.

אין כל ספק שקיימת סכנה. ולמה לדבר על סכנה לעתיד? קיימות כבר תופעות כאלה כיום, שמקימים פקולטות לנושאים מיותרים או לנושאים שאין להעמיד עליהם עדיפויות, אבל דברים שיש בשבילם עדיפויות דוחים אותם כיוון שאין הכספים הדרושים או אין פרופסור לאותה מחלקה, ומחכים להקמתן של פקולטות כאלה עד עת מצוא. לא יתכן שהמדינה תהפוך להיות גורם ראשון בעזרה הכספית לאוניברסיטאות ולא תהיה גורם מכריע, או שלא תהיה לה סמכות מכריעה באישור או אי אישור להקמת בתי ספר גבוהים חדשים. לכן גם בחוק להשכלה גבוהה נאמר, כי כאשר מדובר על הקמת אוניברסיטה חדשה או על הקמת פקולטה חדשה באוניברסיטה קיימת, הרי הדבר יבוצע רק לאחר שועדת ההקצבות תמליץ על הדבר בפני המועצה להשכלה גבוהה ולאחר זה יהיה עוד צורך באישור סופי של הממשלה. לה תהיה המלה האחרונה בעניין זה.

הדבר הושג בהסכמת הגורמים השונים של המוסדות להשכלה גבוהה, אם כי הם הסכימו לכך לא בלי אנחות ולא בלי מחאות, אבל הם הבינו שבלי זה לא תהיה הממשלה מוכנה לטפל גם בצד הכספי של המוסדות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

ההמלצה הראשונה תהיה של המועצה להשכלה גבוהה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

היא תזמין מחקר אם צריך להקים פקולטה למשפטים, או לחינוך, או להנדסה.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

בית ספר למשפטים נחוץ גם בלי מחקר. הקימו דבר כזה בחיפה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

יש לחץ מצד שתי אוניברסיטאות. האחת הורידה את הלחץ. קם בית ספר לרפואה.

מוכרח להיות מוסד שבראשו יעמדו אנשים רציניים המתמנים על-ידי המועצה להשכלה גבוהה, הבודקים כל עניין לגופו ואחרי כן מעבירים זאת לממשלה. אני חושב זאת לשינוי מהפכני בענייני ההשכלה הגבוהה, הן מבחינת התכנון והפיתוח והן מבחינת חלוקת הכספים.

זה עמד להיכנס בתוקף לקראת שנת הכספים הבאה ולא לקראת שנת הכספים הזאת, כי פשוט קצב החקיקה בכנסת והדיונים במועצה להשכלה גבוהה לא היו כל כך מהירים ולא היו צריכים להיות כל כך מהירים. והנה מצאנו את עצמנו במצוקה גדולה. היינו במצוקה גדולה גם אילו היתה פועלת ועדת ההקצבות השנה, משום שהמצוקה של היום אינה תולדה של המצב של היום. השתתפות הממשלה בתקציבי האוניברסיטאות לא התיימרה בשעתו לכסות את מלוא התקציב של האוניברסיטאות. זו היתה השתתפות מירבית לפי יכולתה הכספית של המדינה. ואמנם, כל מי שיודע את ההיסטוריה הפיננסית של המוסדות - וספיר מכיר בזה יותר מאשר אני - יודע כי לא היה מוסד שבתקופה זו או אחרת הממשלה או האוצר לא באו להציל אותו

על-ידי קונסולידציה של חוב גדול ופתיחת דף חדש, כדי שיוכלו להמשיך להתפתח.

שר האוצר פ. ספיר:

שר האוצר עושה רק מה שהממשלה רוצה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

איני אומר את דברי כביקורת על האוצר. אני רוצה לומר של שלמרות שהממשלה, קרי האוצר ומשרד החינוך והתרבות, לא לקחה בשעתה על עצמה אחריות כוללת על מימון תקציבי האוניברסיטאות, נוצרו חובות מצטברים, ולא פעם באו מוסדות הממשלה לעזרת מוסדות להשכלה גבוהה על-ידי קונסולידציה של חוב כדי לאפשר להם להתקיים ולהתפתח.

איני אומר זאת כלפי השולחן הזה, אלא כלפי טענות שיגיעו ממוסדות אחרים, מדוע עזרנו אשתקד לאוניברסיטת תל-אביב לעשות קונסולידציה של חוב מצטבר בסדר גודל של מאה מליון ל"י. כאשר באו אוניברסיטאות אחרות בטענות בעניין זה, הזכרתי להן שגם להן עשו בשעתו קונסולידציה כזו, ועכשיו על-פי גולדה ועל-פי התפתחותה הגיעה כנראה שעתה של אוניברסיטת תל-אביב. אבל אסור שהדבר הזה יימשך בצורה שנמשך, כי אם יימשך ככה, זה יעודד התחרות פרועה בין המוסדות. כבר פה ושם אומרים: מי מקבל פרס? מי שצובר גרעונות. מי נענש? מי שעובד לפי תקציב מאוזן. צריך למנוע דבר כזה, צריך לדאוג לכך שתקציבו של כל מוסד יהיה מאוזן. אף אחד מהמוסדות האלה לא קופח בהשוואה לאחרים - לא בעבר ולא בהווה, אם כי לא לכל מוסד ניתן הסכום שנדרש על ידו. כמובן שכל אחד תובע סכום נוסף.

אתן דוגמה. השתתפות הממשלה בתקציב הגלובלי של המוסדות להשכלה גבוהה, וזה עוד לפני שהנושא הועבר לטיפול משרד החינוך והתרבות, הגיעה בשנת 1970/71 לסכום של 210,260,000 ל"י. בשנת 1971/72, זו השנה

הראשונה, שבה טיפל בנושא משרד החינוך והתרבות בתיאום עם האוצר, הגיעה ההשתתפות לסכום של 256 מליון ל"י, זאת אומרת גידול ב-28%.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

ומהו כל התקציב של כל האוניברסיטאות?

שר האוצר פ. ספיר:

בשנת 1971/72 התקציב של כל האוניברסיטאות, התקציב השוטף, לא כולל תקציב הפיתוח, הגיע לסכום של 435 מליון ל"י.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

בשנת 1972/73 הגיעה השתתפות הממשלה במוסדות להשכלה גבוהה לסכום של 340 מליון ל"י, שוב עליה ב-28.3%.

ראש הממשלה ג. מאיר:

כמה אלה אחוזים מכלל ההוצאות של האוניברסיטאות?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הדבר תלוי בכך באיזו אוניברסיטה מדובר. בדרך כלל זה נע בין 60%-80%. אני חושב כי ביחס לנגב ולחיפה זה אפילו קצת יותר. וכמובן שזה כולל את כל המוסדות. זה כולל גם את אוניברסיטת בר-אילן וגם את מכון ויצמן, אם כי מכון ויצמן מתמחה בהוראה למוסמכים ולא לתארים הראשונים, אלא רק לדוקטורטים.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

יש גם הסמכה למ.א.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ניקח את אוניברסיטת תל-אביב, זו שהרימה קול זעקה, ובאמת היא נמצאת במצוקה גדולה, יותר מכל המוסדות להשכלה גבוהה שישנם בארץ. תל-אביב קיבלה מהממשלה כהשתתפות בהוצאות האוניברסיטה בשנת 1970/71 סכום של 40 מליון ל"י. כדי שתראו שהאוצר לא קיפח אותה, אומר כי בסכום זה יש משום עליה ב-30.7% לעומת השנה הקודמת. בשנת 1971/72 נתנו לה סכום של 53 מליון ל"י, היינו עליה ב-32% וחצי אחוזים. השנה ניתן לה סכום של 66 מליון ל"י, היינו עליה ב-25%. נוסף לזה טיפל האוצר יחד אתנו בקונסולידציה של החוב המצטבר של מאה מליון ל"י. נתנו לה השנה ואשתקד עוד 10 מליון ל"י על חשבון הקונסולידציה, שזה אינו מופיע בהשתתפות הממשלה. התקציב הכולל של אוניברסיטת תל-אביב עכשיו הוא 115 מליון ל"י.

פרופסור נאמן ביקר בשבוע האחרון אצל ראש הממשלה. גם אני הייתי נוכח באותה שיחה. ראש הממשלה שאלה אותו שאלה פשוטה, שהיא היתה בדיוק אותה השאלה ששאלתי את נאמן ואת חבריו כאשר היו אצלי. השאלה היתה: מסדרים לכם את עניין הקונסולידציה, נניח שהתקציב אינו מספיק לכם לכל השנה, אבל הוא מספיק לחודשים הראשונים של השנה, מדוע אתם מודיעים כבר בחודש השני של שנת התקציב על שמיטת חובות ועל סגירת המוסד? הוא לא נתן את התשובה על השאלה הזאת, אבל אני נתתי אותה כאשר אמרתי: הקושי הוא לא נתן את התשובה על השאלה הזאת, 115 מליון ל"י, מאתנו הם מקבלים 66 מליון ל"י. הקונסולידציה אמנם הובטחה להם, אבל היא עדיין בתהליך של סידור. הם גוררים חוב שוטף של השנה הקודמת. יש פחד בכל המוסדות להשכלה גבוהה, שהסכום הסופי שיקבלו השנה ישמש בסיס לסכומים שועדת ההקצבות תתן להם בעתיד. ויש מחלוקת בעניין זה. ועדת שלום חושבת שיש להתחשב

בסכום הזה כבסכום התחלתי, ואני ואחרים חושבים שצריך לבדוק את צרכי המוסדות לפי תהליכים וקריטריונים מציאותיים. כל אוניברסיטה רואה לא רק מה שנחוץ לה, אלא מה קיבלה האוניברסיטה האחרת ומה חלקה ב"עוגה". היה לי ויכוח עם האוניברסיטה העברית בירושלים, שטענה מדוע היה חלקה בעוגה של השתתפות הממשלה במוסדות להשכלה גבוהה בירידה באחוזים - אמנם לא בסכומים אבסולוטיים. ברור כי כאשר מקימים בית ספר נוסף לרפואה בחיפה ואוניברסיטה חדשה בבאר שבע ובחיפה, עניין האחוזים משתנה. וגם אוניברסיטת תל-אביב גדלה מאוד, וגם אוניברסיטת בר-אילן התפתחה יפה, וגם הטכניון בחיפה הגדיל לפי החלטת הממשלה את תפוקת המהנדסים. כל זה משנה את הפרופורציות. אולם אותי לא הפרופורציות מעניינות, אלא מהם הצרכים האמיתיים של כל מוסד ומוסד.

אבל, כאמור, מצבה של אוניברסיטת תל-אביב הוא הרבה יותר קשה מאשר מצבם של יתר המוסדות להשכלה גבוהה. השני בתור לקושי הוא הטכניון. ויש לנו צורך לעזור גם ליתר המוסדות, גם לאוניברסיטה העברית בירושלים, גם לאוניברסיטת בר אילן, גם למוסדות בחיפה ומשהו גם לנגב וכיוצא באלה.

בחיפה יש להם כבר כל המסלול של בית ספר לרפואה.

שר האוצר פ. ספיר:

אין להם עדיין כל המסלול.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

חסרות להם עדיין הכיתות ב' ו-ג'.

ברור שחלק מהתביעות שלהם צודק, אולם מה אני מציע כדי לקיים את המצב הקיים שנתגבש לקראת שנת הלימודים תשל"ג, שהיא מחצית שנת התקציב? אין חפיפה בין שנת לימודים ובין שנת תקציב. כל שנת לימודים מורכבת משני חלקי שנות תקציב.

אני מוכרח לומר שרמת החיים ורמת ההוצאות באוניברסיטאות גבוהה. אין לנו עדיין כלים לבדוק בדיוק באיזו מידה מתבטא הגובה של רמת החיים. בציבור מתחילה להיות תסיסה נגד קיומם של אי רווחה גדולה ומוגזמת על הרקע של המצוקה השוררת בחברה שלנו. ואולי לא שמעתם, הרי אספר לכם כי בשכר החדש שהם מבקשים, שכר הכולל גם כל מיני הטבות, ישנה תוספת של 105%.

שר האוצר פ. ספיר:

של 104%.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

וזה אינו כלול בתקציבים שהוגשו על-ידי האוניברסיטאות. בינתיים לקחנו לממן להם את התוספת לספרות מקצועית, ויש מצב ביש בעניין זה. התקציב למוסדות להשכלה גבוהה יכול להתגלגל במשך השנים עד ל-50% מתקציב החינוך. זה מטבעו נושא שגדל והולך ומתנפח.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

איזה אחוז מהווה שכר החינוך?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

שכר החינוך בכל האוניברסיטאות מגיע לסכום של 41

מליון ל"י, היינו פחות מ-10%.

האם אני צריך לשאת בפניכם נאום סניגוריה על חשיבות החינוך הגבוה, על ערך המחקר והמדע? כולכם ערים לזה כמוני. איך אפשר לתאר את החברה הישראלית בלי מקורות הידע והרוח, אם כי יש לפעמים גם רוח רעה? אבל בסך הכל אין תחליף בישראל למוסדות להשכלה גבוהה. אנחנו רוצים בקיומם ובפיתוחם, אבל זה צריך להיות לפי איזו מדיניות שלא תפגע בשום אופן בחופש האקדמאי האמיתי, אבל לא תרשה לחופש האקדמאי האמיתי להתגלגל לאנרכיה משקית וכספית. לא יתכן שהאוניברסיטאות תהיינה אחראיות לסעיף ההוצאות, ושר האוצר יהיה אחראי לסעיף ההכנסות.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

חלוקת עבודה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

ודאי זה נוח ככה, אבל מצב זה אינו יכול להימשך. הם כבר מודים בכך ששיטה זו אינה יכולה להימשך. לכן בסופו של דבר ברכו ראשי האוניברסיטאות על השינויים שיחולו במועצה להשכלה גבוהה, בסמכויותיה ובוועדת ההקצבות, אם כי כל מוסד חושש שמא זה ירע את תנאיו.

לפי בקשתם אני עומד להזמין אותם השבוע לפגישה משותפת. עד עכשיו נפגשתי עם כל אחד לחוד, עכשיו צריך להזמין את ועדת הנשיאים והרקטורים לשיחה כוללת.

אני מבקש להביא לפניכם מהם הדברים שצריך להחליט עליהם ומהם הדברים שצריך לתבוע מהם, תוך כדי מאמץ נוסף של הממשלה לקיים את שנת הלימודים הבאה:

(א) תקציבי המוסדות להשכלה גבוהה צריכים להיות מאוזנים ומאושרים מראש על-ידי הממשלה.

השר י. גלילי:

מאוזנים מראש.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלוץ:

הם צריכים להגיד מה הם מציעים כתקציב ומה לדעתם ההכנסות, בין אם הם מדברים על מענקי הממשלה ובין על תרומות ושכר לימוד. כל הדברים האלה צריכים להופיע בתקציב מעובד מראש ושנדע שיפעלו לפי תקציב מאושר.

(ב) צריך להתמנות לכל אוניברסיטה חשב מטעם החשב הכללי של הממשלה. גם אני איני יכול להוציא כסף במשרדי, אלא באישור החשב במשרדי הקשור עם החשב הכללי. איני יודע מדוע לגבי האוניברסיטאות, הנזקקות יותר ויותר לכספי הציבור, לא יהיה לנו פיקוח על הוצאת הכספים שלהן לפני המעשה ולא לאחר המעשה.

השר י. גלילי:

ואתה רוצה לומר לי שזה מוסכם עם הנשיאים ועם

הרקטורים?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לגבי הסעיף הראשון אני מבקש שתייפו את כוחנו לדרוש מהם שהתקציבים שלהם יהיו מאוזנים ומאושרים, מתוך תקווה שאנחנו נאזן אותם ונעשה אותם מאושרים.

לגבי הסעיף השני של מינוי חשב הקשור עם החשב הכללי, קיבלנו כבר שתי תשובות חיוביות: מהאוניברסיטה העברית ומאוניברסיטת תל-אביב. הטכניון מתנגד לדרישה זו. נצטרך בעניין זה להקשות את לבנו. הטכניון מציג למשל שנסתפק במפקח. מה ההבדל? החשב קובע את ההוצאה לפני המעשה, המפקח יזרע מלח על מי שהוציא כסף לאחר המעשה, כמו חמץ שעבר עליו הפסח, ושוב נעמוד בפני משברים.

(ג) אני תובע מהם - ולזה הם כבר מסכימים - שלהבא לא ייחתם חוזה עבודה של כל אוניברסיטה ואוניברסיטה לחוד עם עובדיה, אלא שכל המוסדות להשכלה גבוהה יהיו צד אחד למשא ומתן, וכן כל העובדים ושהחוזה יהיה ארצי ואחיד, ואם לא ארצי, הרי לפחות אחיד.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

לפי הקריטריונים של הנמלים?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אל תזכיר לי את זאת עכשיו.

שר האוצר פ. ספיר:

ראיתי שנתת קומפלימנטים לפרץ.

שר התחבורה ושר התקשורת ש. פרס:

הוא באמת עמד בהסכם.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני עומד לדרוש מהם שבמשא ומתן על תנאי העבודה ישתתפו שני אנשים כנציגי הממשלה, נציג משרד האוצר ונציג משרד החינוך והתרבות, כדי שלא יהיה מצב שבאופן ארצי יקבלו על עצמם דברים שאין לקבל אותם.

שר המשפטים י.ש. שפירא:

באיזה תפקיד ישתתפו נציגי הממשלה?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

הם ישתתפו בדיונים ויצטרכו אחרי כן לקבל את הסכמת השרים. זה יהווה מעין סנקציה. נוכחותם של שני אישים כאלה בדיונים תעזור.

נבקש מהמועצה להשכלה גבוהה לא לדון ולא לאשר שום פיתוח נוסף עד סוף שנת תשל"ג. כוונתי שלא ירוצו בהתחרות אחד אחרי השני מי יפתח בית ספר לאמנות ומי יפתח בית ספר למשפטים. אם יהיה משהו שאראה לנכון שיש לעודד אותו, אביא את הדבר לממשלה.

אתבע מהם תכנית חסכון משמעותית. אדרוש שתקום ועדה משותפת של המוסדות להשכלה גבוהה עם הממשלה. תהיה זו ועדה לא של שרים, אבל של אנשים לא פחות רציניים משרים.

כמו כן העליתי בפניהם אפשרות בדבר הקמת מרכז רישום ארצי מטעם המוסדות לסטודנטים. באנגליה זהו דבר מקובל, ולהם יש יותר מוסדות להשכלה גבוהה מאשר אצלנו. יש שם מרכז ארצי של כל המוסדות לרישום סטודנטים. זה מאפשר לווסת את הסטודנטים, כי הסטודנט קובע לעצמו לוח עדיפויות הרצוי לו, ואפשר להפנות אותו לפעמים לפי הצורך הממשי. בארץ אין אנו מצליחים לקבל עד היום מהאוניברסיטאות מספרים מדויקים על אוכלוסיית הסטודנטים. הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה היתה צריכה להגיש איזה דין וחשבון כמה סטודנטים לא נתקבלו לאוניברסיטאות. העתונות זועקת על כך שרבים הסטודנטים שאינם מתקבלים לאוניברסיטאות. זה שנה וחצי ביקשתי לעשות מחקר בעניין זה ולא הצלחתי, כי לא כל האוניברסיטאות משתפות פעולה עם הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, וישנן אוניברסיטאות שהלשכה המרכזית לסטטיסטיקה אינה סומכת כל כך על הדיוק של מספריהן. צריך להקים מרכז רישום כזה, זה יעזור לווסת את הסטודנטים וגם יחסוך כספים, אם גם לא הרבה.

יש התקדמות בהקמת איזה פיקוח מרכזי שלא יפגע

בחופש האקדמאי.

צריך יהיה לעשות סדר בעניין קרנות המילגות. למוסדות הותיקים יש קרנות מרובות, אבל יש מוסדות צעירים שאין להם קרנות למילגות, כי אין להם שוחרים בחוץ לארץ. היתה לי שיחה בעניין זה עם ראש הממשלה. כאשר דיברנו על קרן מילגות ליובל העשרים וחמש לקיום המדינה, אמרתי: אני רוצה לבדוק מה ניתן לעשות כדי להגיע או לעידוד קרנות נוספות לאוניברסיטאות צעירות, או לקבוע קריטריונים אחידים לכולם.

אני רוצה שייקבעו סידורים מוסכמים עם ראשי האוניברסיטאות, כדי שתיפסק התופעה, אם היא קיימת - כולם טוענים על קיומה - של משיכת כוחות הוראה ממוסד למוסד, לא על-ידי פתיון מדעי, אלא אומרים גם על-ידי תמריצים חומריים. אחד טוען על השני. האוניברסיטאות הצעירות טוענות נגד האוניברסיטאות הוותיקות. אני רוצה בהזדמנות זו לדרוש שיעשו סידורים כדי שטענות כאלה תוכלנה להיבדק, וכמו שדברים לגבי עורכי-דין נבדקים על-ידי לשכת עורכי-הדין, שדברים כאלה לא ייבדקו לא על-ידי שר ולא על-ידי שוטר ושופט, אלא על-ידי המוסדות שלהם עצמם, אם ירצו בכך. גם התופעה הזאת עולה ביוקר.

אם אני מסכם את הסכום הנדרש על-ידי כל האוניברסיטאות, הרי זה בערך בסדר גודל של 100 מליון ל"י נוספות.

שר הפנים י. בורג:

לשנה הזאת?

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

כן, לשנה הזאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לעת עתה.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לדעת שנינו, גם של ספיר ושלי, הסכום הזה הוא מוגזם אפילו אליבא דצורך לקיים את ההוצאות הריאליות של האוניברסיטאות. אבל איני רוצה לקבוע עכשיו מהו סדר הגודל של הסכום שבו אני ממליץ לגמור את הנושא

הזה. מה שברור, הוא שאנחנו צריכים להוסיף לאוניברסיטאות עשרות מליוני לירות שספיר אינו יודע עדיין מניין אפשר לקחת אותם, כי את התקציב כבר אישרנו וחילקנו בין כל משרדי הממשלה.

אני רוצה לעשות עוד סיבוב אחד עם שר האוצר ועם אנשי האוניברסיטאות. איני רוצה שמפה ייצא סכום לפני שבדקנו את הדבר עם כולם. גם אנשי האוניברסיטאות מבינים שלא יוכלו לקבל את כל הסכום הנדרש על ידם, ושהם יצטרכו לרדת בתביעתם.

אני מבקש שהממשלה תאשר את הדבר, שהיא שמעה דין וחשבון והיא מסמיכה אותי יחד עם שר האוצר או משרד האוצר לחפש פתרון לבעיה הכספית והמשקית של האוניברסיטאות, ולקבוע הסדרים שיבטיחו חסכון בכל הסעיפים שהבאתי לפניכם קודם לכן. אני מקווה שאולי אוכל כבר ביום הראשון הבא להביא לפניכם על דעת האוצר איזו הצעה כספית ונגמור את העניין.

ראש הממשלה ג. מאיר:

איני חושבת שנוכל להיכנס עכשיו לויכוח על כל העקרונות ששר החינוך והתרבות הביא לפנינו. אני מציעה לכם להשאיר זאת לשבוע הבא.

הדבר העיקרי שצריכים לדון עכשיו עליו, הוא מה עושים בסעיף הפחות מעניין והדוחק ביותר, כי לגבי עקרונות שמענו שכמעט כל האוניברסיטאות מוכנות להסכים להם. היו ויכוחים ויהיו, אבל הם כאילו מסכימים להם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

יש לי השגות ביחס למספר עקרונות.

ראש הממשלה ג. מאיר:

לא נחליט עליהם היום ולא נדון עליהם היום. זה יהיה בשבוע הבא. מה שהיום צריך להחליט, הוא מה עושים בסעיף הגרעונות והתקציבים.

שר האוצר פ. ספיר:

לפני שאני עובר לעניין הפרוזאי, רוצה אני קודם כל להגיד שמה שיש באוניברסיטאות, זה לא רק בישראל. לפני מונח ה"ניו יורק טיימס" מה-23 במאי 1972, ובו תיאור על הזעזוע ועל המשבר ועל הגרעונות של אוניברסיטת ניו יורק. ומדובר לא רק על אוניברסיטה אחת בלבד.

איני מדבר על כך על מה שבן גוריון היה חוזר ודאי מאה פעמים, שכל מנקה רחובות בארץ צריך להיות בעל השכלה גבוהה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

צריך להיות בעל דוקטורט.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

עם עובד אקדמאי.

שר האוצר פ. ספיר:

דיברו נגדנו ותקפו אותנו על שאיננו רואים את ישראל כעתידה להיות בעלת השכלה גבוהה. והנה, מספר הסטודנטים גדל רק בארבע השנים האחרונות מ-28,000 ל-45,000.

עכשיו התחיל הויכוח בין האוניברסיטאות - אמנם לא על רמה אוניברסיטאית, איני יודע על איזו רמה הוא מתנהל - ואחת משמיצה את השניה ומאשימה אותה בכזבוז ובהוצאת כסף ובסחיבת אנשים אחת מהשניה.

על כל פנים, מספר הסטודנטים הגיע ל-45,000, ואיני מצטער על כך שקמה אוניברסיטה בתל-אביב. האם במצב הקיים בירושלים היינו צריכים לסחוב הנה מכל הארץ עוד 10,000 סטודנטים לירושלים? אני מפנה את תשומת לבכם לויכוח שהיה לפני 2-3 שנים עם טדי קולק על כל מה שצריך להיות בירושלים, שצריך להכפיל פה את מספר הסטודנטים. איני מצטער על כך שעוד רבבת סטודנטים אינם צריכים לחיות בירושלים, שבה החיים יקרים יותר. ראיתי את הפנימיות של האוניברסיטה בירושלים, ויש אוניברסיטה בחיפה ויש אוניברסיטה בבאר שבע.

כל מי שיכול, מבזה אותנו ואת המדינה. והנה, בשנת 1951 התחילה המדינה להשתתף בהוצאות של המוסדות להשכלה גבוהה בסכום של 700,000 ל"י. כעבור עשר שנים הגיע הסכום כבר ל-20 מליון ל"י. עכשיו הקציבו להם 350 מליון ל"י. שמעתם מה שהם דורשים וודאי קראתם כל מה שכתוב על כך בעתונות ונותנים ראיונות. אבל אני רוצה לדבר על העניינים הפרוזאיים. שמעתם על ענין השיכון ומדברים על 8 מיליארד ל"י. מדברים על מה שנעשה בפקין. הגשנו בשעתו תקציב, אם גם באיחור ולא אושר עדיין על-ידי הכנסת. ביקשו מאתנו 20 מיליארד ל"י, הצענו 16 מיליארד ל"י, אחר כך הצעתנו היתה 16 ורבע מיליארד ל"י, התקציב נגמר ב-16,580,000 ל"י וסכום של עוד 350 מליון ל"י, שמשדר הבטחון יכול להוציא בשנה הבאה. בסך הכל הגענו ל-17 מיליארד ל"י.

הסכום הזה, של 17 מיליארד ל"י, איננו עדיין. ישנה המגבית ויש מפעל הבונדס. יש דיווחים מדאיגים על ירידה בהכנסותיהם לעומת השנה שעברה. כל אחד שחוזר מספר בסיפוק איזו מידה מהאחוזים עלו יותר. אבל למעשה הכנסות המגבית והכנסות הבונדס לעומת השנה שעברה הן בירידה. אתמול ישבתי עם סם רוטברג והוא הסביר לי מדוע הכנסות הבונדס בירידה. אני שומע כדבר הזה גם מאנשי המגבית. אין לי צורך בהסברים מהם, אני רואה כל שבוע את המספרים. פינקוס מסר לי שהירידה היא קטסטרופלית.

אין לי הזדמנות אחרת לספר לכם על המצב הזה. אם אבוא ואציג פה לדיון את מצבנו, ידליפו. זהו א'. ב) מה זה חשוב? ג) אין הזדמנות אחרת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

ד) כל פעם ששר האוצר מבקש, הוא מקבל!

שר האוצר פ. ספיר:

אין אני יכול להגיד שאת אינך יודעת מה המצב, את

שומעת על כך.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אפילו בממשלה.

שר האוצר פ. ספיר:

הממשלה אינה מתעניינת בכך. כל שר מתעניין רק במה שהוא צריך לקבל.

שר התחבורה הגיע בתביעותיו לסכום של 4,600,000,000 ל"י. איני אומר זאת כתרעומת לשר פרס. הוא הביא שלוש הצעות. שתיים הובאו מיד לשולחן, על השלישית נודע לי אחר כך. בהם סכומים לטלפונים ולכבישים ולרכבת תחתית. הוא חושב שהרכבת התחתית תעלה 600 מליון ל"י. אני בטוח שזה יעלה מיליארד ל"י. רק אתמול שמעתי דיון על בית התפוצות, כמה חשבו שזה יעלה, והנה כמה זה עלה, כמה זה עולה וכמה זה יעלה. כן גם ביחס לרכבת תחתית - אין יודעים מראש כמה היא תעלה.

יש לנו עניין של סובסידיות שהבטחנו בנוכחות ראש הממשלה ועל-ידי זה פרקנו קצת את המתח. המדובר הוא על 70 מליון ל"י בשביל עשרה מוצרים, והכסף אין לנו. לבטחון רע ומר. יש הפרשי פיחות על עודפים ומגיע להם סכום של 70 מליון ל"י. סיפרו הבוקר שיש תיסוף במדינות שונות והם צריכים עוד 50 מליון ל"י. וקופת חולים דורשת 42 מליון ל"י, וזה מחוץ לפשיטת רגל ממש של קופת חולים עממית, שרק הבוקר ישבנו על כך. צריך לתת תמריצי יצוא. חס ושלום אם לא נגדיל את היצוא. והכל עולה. עכשיו מתחיל עניין הטקסטיל "המכניס הרבה", ליצואנים. הבטיחו להם 10 אגורות נוספות. המטפל העיקרי בזה הוא שר המסחר והתעשייה, בר-לב. היו סקנדלים בעניין זה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

עשר אגורות זה לא הרבה כסף.

שר האוצר פ. ספיר:

לא אמרתי שזה הרבה.

יש עניין של מענקים לפי החוק לעידוד השקעות הון. אני חוזר על הצעתי שנבטל את כינוס הועידה הכלכלית. האם נחוץ לנו להביא יהודים לכאן לוועידה כדי שישמעו את כל ההצמחות וההסתות, ואם לא ישמעו - הישראלים ילמדו אותם מה שיש?

ועדת הכספים באה בטענות שלה בעניין סעד וכדומה. אין היא רוצה להיות חותמת גומי המאשרת.

יש תביעה של ספרות מקצועית לאקדמאים. במקרה נפלתי בפח ביום שישי אצל עורכי-הדין שבאו בטענה: מדוע לא נתנו להם תוספת ישירה?

הסברתי את הדברים, אבל ההסבר הזה עולה ב-15 מליון ל"י. זה עוד לא נכנס בחשבון. ב-24 במאי לא היה עדיין עניין חרוון. יש פינוי הבדואים מפיתחת רפיח. הבטיחו בקשר לזה 15 מליון ל"י. יש עניין של השכלה גבוהה.

איך נאמר באיוב? עוד זה מדבר וזה בא. בשבוע שעבר בא אלי רב אלוף צור. בינתיים נתן לי דף נייר. הוא אמר לי: היות והציווד מגיע בקצב מהיר יותר מאשר שיערו והוא אינו מאמין בזה שהאמריקאים יחזיקו את החשבונות עד אפריל 1973 - יתכן שהוא צודק - הוא מבקש השנה עוד 500 מליון ל"י. אין זו אינפלציה, כי צריך לשלם את הכסף בארצות הברית.

ביקר אצלי עוזר שר הבטחון וסיפר לי כי בשנה הבאה - שנת 1973 - גם בלי כל ענייני השכר יגיע התקציב שלהם מ-5,600,000,000 ל"י ל-7 מיליארד ל"י. יש דברים שאני מבין יותר ממנו - לא בענייני צבא. אני מתרגם לי את המספרים, אם העובדות שלו נכונות. שאלתי אותו, כדי לדעת מה יהיה

להבא, וזה מתוך הנחה ששיטת הפסקת האש תימשך. שאלתי אותו: מה אתה חושב יהיה בערך בשנת 1974/75? אכלתי ארוחת ערב אצל קצין גבוה. מדברים שם על מה שיעלה הבטחון. היה שם מתכנן ראשי. הוא אמר לי מה עולה כל פנטום כשאינן נלחמים. הוא אמר לי מה תובע שר הבטחון בשביל 1974/75. ועם מה שרוצים להזמין פה ב"בדק" יעלה גם כן 500 מליון דולר, שחלק מכסה חשבונות אחרים.

והנה כל זה אינו כולל את התוספת של מאה אחוז שהפרופסורים דורשים כתוספת. היה אצלי פרופסור קייז ופרופסור רמז ועוד שלישי. אמרתי להם: אתם באים לדבר על מצבה הקשה של האוניברסיטה, איך אתם דורשים תוספת של מאה אחוז? הם אומרים: זה לא אנחנו, אלה חברינו.

איני מטיף מוסר לאיש, אבל אני מסכם מה חסר לנו כבר לשנה הזאת לפי הסכומים שהבטחנו על יד השולחן הזה, מה נחוץ לתקשורת ומה נחוץ לתעשייה וכו'. אמנם בתקציב הכסף איננו, אבל אנחנו צריכים לחפש את הכסף. ואיני מדבר עדיין על מה שגשתולל ועומד להשתולל בענייני שכר.

באיגוד עובדי המדינה הורידו את "הקונדוקטור" הקודם והעלו חדש. מישחו התרעם על כך שהחליפו אותו ולא שאלו את האיש. היות ואינני יושב בשום קומה של הועד הפועל, לא התרעמתי על שהחליפו אותו.

קראתי בעתון שהכינו בשבילנו את ההצעות ליולי. עוד זה יוצא וזה בא, האחד נכנס והשני יוצא עם "הבשורות" שלו. ניצן מביא לי "בשורות" מה הם חושבים לקבל. זה כבר עלינו.

אתם זוכרים שלפני שנה היה בירור ושר הבריאות עמד בתוקף על כך שהנה אנשי משרד הבריאות מקבלים פחות מאשר אנשי קופת חולים? היתה ועדה העובדת ואינה עובדת, מתנהלת סבוטז'ה. עכשיו הוזמנתי לישיבה עם בן אהרן, כי עובדי קופת חולים מבקשים מפרעה של 75 ל"י בעד שנתיים, כי אלה מקבלים יותר מהם. אמרנו: יישבו ויבדקו מה המצב במציאות. גם שם טוב היה. אני יודע

שבועה המרכזת כבר הובטח להם.

והכל על חשבון האוצר. גם שר החינוך והתרבות לא שכח בכל פעם להזכיר: "האוצר", "שר האוצר", זה כאילו הופך לדבר של "כבוד". בועדה המרכזת אמרו לאנשי קופת חולים: הועדה היא בין כך לא תגמור את העבודה, אתם תקבלו מפרעה של 75 ל"י.

אומר אני לסורוקה: אינך מבין שאתה פושט רגל? אתה חייב כל כך הרבה כסף ואתה דורש עוד 42 מליון ל"י, ואומר: "אלוהים יעזור לנו", והנה איך אתה יכול לתת להם עוד מפרעה?

אין אני נכנס לויכוח. כולם התרשמו ממאמרו של ברטוב. אני יודע שיש רבים התוקפים אותנו על שאין אנו דואגים להשכלה הגבוהה.

אני שואל את סורוקה: איך אתה יכול לנהוג ככה? אתה אומר שחסר לך סכום של 70 מליון ל"י, אתה מקבל אצלנו 42 מליון ל"י, 80%, חלק הולך לקופות חולים אחרות, והנה איך אתה יכול להבטיח להם מפרעה? יוצא חוזר של יואל פלגי (מחבר הספר "רוח גדולה באה") על המנגנון. קראתי את ספרו באוירון, כמעט שנפלתי מכסאי.

אני שואל אתכם: מה אני צריך להגיד? אמנם אנשי האוניברסיטה אינם מטפלים עכשיו בי. האוניברסיטה עכשיו בידי אלון. ביום שישי בבוקר בשעה שבע ורבע היו אצלי הרמן ואדלר. כן ישב הרמן עם רוטברג. אתמול ישב אתי סשה גולדברג, קודם ישב עם האמריקאים. שמא לא הבינתי, בא הבוקר רפאלי. ודרור ממכון ויצמן מטלפן: אני שוכב זה ארבעה שבועות בבית החולים, אבל בחלוקה זו שאלון הולך לעשות אל תשכחו אותנו, מפני שאנחנו הגונים.

אני שואל את השולחן המכובד הזה, שאפילו איננו אוהב לשמוע: מה יהיה? מה עומד לקרות היום ומחר?

והנה, אין הזדמנות שלא ישמיעו ולא יתקפו אותנו, ופרופסורים מדברים על אלה החיים בעוני, שאלה הנמצאים מתחת לקו העוני מספרם גדל והולך ושרבע מליון ילד אין להם מה לאכול ואיפה לגור. פעם אומרים זאת ברוגז רב ופעם בניחותא. האם זה ככה?

אנשי בנק ישראל שינו את צורת המאזן. מדוע שינו את צורת המאזן? כדי לחשוף את ערוות האוצר, שיותר היה לו לקחת מהבנק רק 50 מליון ל"י והוא לקח כבר 141 מליון ל"י. לא מספיק דבר זה שהם עושים, והם עוד מוציאים דין וחשבון בצורת חוברת עם לוגריתמים על מה שקרה במדינה, על ההתפתחות הכלכלית בחודשים האחרונים. והכל מוגש על-ידי מחלקת המחקר, ושם מדובר על משבר הכספים של המדינה ביתר תחומי המשק ועל שישנה האטה בייצור התעשייתי ועוד ועוד, ומוכיחים באותות ובמופתים שבכל אשם האוצר. הנגיד איננו בארץ. שואל אני את אנשי בנק ישראל: מדוע אתם אומרים ככה? אומרים הם: שלחנו הכחשה לעתון שכתב זאת, והעתון שכח להדפיס את ההכחשה. קראתי את סימונסן ואמנון גולן. ב"מעריב" היה כתוב: חלק מחברי הועדה דיברו, חלק לא הספיקו עדיין לדבר. כל אחד יש לו הצעות. קיבלתי מכתב מקרגמן. העברתי לבר-לב העתק מהמכתב. השאלה: מדוע אנחנו נותנים תוספת תמריץ של עשר אגורות? התעשיינים אומרים שבתמריץ כזה לא יוכלו להתקיים. וכל זה עוד לפני כל העסק של השכר.

שמענו על עניין ועדת ההקצבות. המלחמה של האוניברסיטאות היא עכשיו באיזה סכום יופיעו בשנה הבאה בוועדת ההקצבות, היינו מה תהיה נקודת הזניקה.

אני יודע שיש אנשים החושבים שאפשר לעשות את כל הדברים האלה טוב יותר. אני אומר לעצמי הרבה פעמים ואני אומר גם לעצמי כאן: ארורים הימים שלי במה אני עוסק!

יש ויכוח בין הפרדסנים בקשר לאותה תעשיית השימורים ובקשר לליל השימורים המפורסם. הם אומרים: מוטב יקברו את הפרי מאשר יתנו אותו במחירים כאלה.

אין הדברים מתחילים מסכום של 4,600,000,000 ל"י שפרס מבקש והסכומים שסורוקה מבקש ושחובעים להוריד את גובה המשכנתאות לעולים (השר נ. פלד: אני לא אוריד). גם אני יודע מה שאנחנו עושים. אלון הציע הצעה שיתנו לו ייפוי כוח.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לטפל יחד עם האוצר בחיפוש פתרון.

שר האוצר פ. ספיר:

שר האוצר לא יטפל בזאת. העניין בידך. ארן לא רצה לטפל בהשכלה הגבוהה. הוא היה עקבי בזה. הוא חשב שזה יפגע בגנון ובגן. אתה קיבלת את העניין הזה עליך, טפל בזאת על הנעים ועל הרע. התחננתי אצלך, שמהסכום שקיבלת כתוספת לתקציב, שנאבקה עליו שפומבי ושלא בפומבי, תן עוד קצת כסף לאוניברסיטאות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

נתתי.

שר האוצר פ. ספיר:

יש לי הרשימה למי שנתת את הכסף. איני אומר שמוסדות אחרים אינם קיימים ושלא צריך לתת להם כסף, אבל הופתעתי איזה סכומים מקבלים התיאטרונים ומוסדות לאמנות. אבן זהר מאיים עלי תמיד באיבוד עצמו לדעת.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

כמה שנים?

שר האוצר פ. ספיר:

אבן זוהר זו האופרה.

שר המסחר והתעשייה ח. בר-לב:

שמעתי פה "אורי זוהר".

שר האוצר פ. ספיר:

ברחתי מלאכול באחת המסעדות, כי הזוג היה בא לנדנר אלי בעניין האופרה. נתת להם ביד רחבה. לכולם נתת לפי הבקשה של ועדת הכספים.

ראש הממשלה ג. מאיר:

האם נשכח פה כל הלילה בעניין אופרה?

שר האוצר פ. ספיר:

ראיתי פה שוב הזדמנות לתת תיאור על המצב. מי שידפדף פעם בפרוטוקול, יחשוב: איזה אדם בלתי אחראי, משוגע כזה, שנתן את הכל.

לעצם העניין, יתנו ייפוי כוח לשר החינוך והתרבות לדבר אתם ולנסות להוריד מהתביעה שלהם כל מה שאפשר. יש לי הצעה מנין לקחת - שיורידו מתקציבים אחרים. אחרת שום דבר לא יהיה. הם יסגרו את אוניברסיטת תל-אביב, יצעדו הסטודנטים ברחובות תל-אביב ויגיעו לירושלים. יצעדו.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

ואם כן, מה יהיה ומה יקרה? צריך לחדול לחיות בפחד שיצעדו. יצעדו וישבתו. אי אפשר לחיות ככה בפחד.

שר האוצר פ. ספיר:

ייפוי את כוחו של שר החינוך והתרבות לנהל משא ומתן עם האוניברסיטאות על התנאים שלהן ועל העקרונות שלו, שחשד ורהפטיג עוד אינו מסכים להם ועל התנאים שלו, שחלק יש להם ערך וחלק מיד ישפיע, אבל אין אני רוצה להגיד באיזה סעיף יכול לגמור עם כל שבע האוניברסיטאות.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

אני מציע סיכום בנוסח זה: שר החינוך והתרבות, בתיאום עם האוצר, יטפל במצב הכספי של האוניברסיטאות, תוך מאמץ מירבי לחסכון וקביעת סדרים שיבטיחו משק כספי בריא למוסדות להשכלה גבוהה. אבל היות ורוצים על זה דיון, לא אפרט סכום.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי :

בשביל מה נחוצה החלטה כזאת? אם יש ויכוח ודיון, צריך השר לקבל יפוי כוח מהממשלה בשביל לנהל משא ומתן.

שר האוצר פ. ספיר :

כדי לתת להם כסף נוסף!

ראש הממשלה ג. מאיר :

בשביל מה הוא צריך לקבל יפוי כוח נוסף?

שר האוצר פ. ספיר :

כדי לסיים את המשא ומתן עם האוניברסיטאות על

תוספת תקציב.

שר העבודה י. אלמוגי :

החלטה כזאת פירושה לתת להם הכל.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון :

טוב, אפשר לקבל את ההחלטה בשבוע הבא.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי :

אין לחתום על זה בלנקו.

שר העבודה י. אלמוגי:

שר החינוך והתרבות מסר לממשלה דין וחשבון על המשא ומתן המתנהל עם האוניברסיטאות, והוא ימשיך במגעים אתם.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני תומך בהצעתו הראשונה של שר החינוך והתרבות לייפות את כוחו לבוא בדברים אתם, אולם מבלי לפרט. אחרת עבודתו לא תהיה יעילה.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אין לי שמץ של ספק כי ברגע שמקבלים איזו החלטה שהיא, שמייפים את כוחו לטפל בדבר יחד עם האוצר, אנשי המוסדות להשכלה גבוהה "יתפרו להם כיסים". הם אנשים חכמים ומשכילים ומבינים יפה מאוד מה פירוש משא ומתן עם האוצר. שר החינוך והתרבות מנהל משא ומתן, ימשיך לנהל משא ומתן. יש משא ומתן על עקרונות ועל תקנות, יביאו לנו את החומר בשבוע הבא.

המשך הדיון נדחה.

624. סכסוך העבודה בתעשיית השימורים

ראש הממשלה ג. מאיר:

בעייפות העליונה שלכם אני מוכרחה לבקש מכם מספר דקות כדי לומר איזה דברים לפרוטוקול.

התלבטתי אם לעשות זאת או לא, והגעתי למסקנה שבאיזה מקום שהוא צריכים הדברים להיות רשומים, בעיקר שהיום הלך גם שר הסעד בדרך הפופולרית, בין אם יש צורך בכך ובין אם לא (צו מען דארף, צו מען דארף נישט), ואמר: "עובדי השימורים". לא אכנס עם איש לויכוח, אני רוצה רק שבפרוטוקול יהיה רשום כל "החטא" של ממשלת ישראל מראשית ועד הסוף.

שר החקלאות ושר הפיתוח ח. גבתי:

"החטא הקדמון".

ראש הממשלה ג. מאיר:

על-פי הודעת עובדי בתי החרושת לשימורים על סכסוך עבודה, היתה השביתה צריכה לפרוץ ביום ראשון. הודעת בעלי התעשיה היתה שאחרי שלושת ימי שביתה הם יכריזו על השבתה. ההשבתה היתה צריכה לכלול כ-90,000 פועל.

רק ביום שישי לפני אותו יום ראשון הקובע קרא שר העבודה, על-פי החוק, לפגישה משותפת של הצדדים. הישיבה היתה ביום שישי בבוקר והיא נגמרה בלא כלום. אז הוחלט שייפגשו עוד פעם בשבת בבוקר, כדי לנסות בכל זאת להביא אותם לידי איזה הסכם. עד כמה שהיו שיחות עם הצדדים ועם בעלי התעשיה, ניסו לשכנע את בעלי התעשיה ששתי הדרישות של הפועלים בעניין התנאים הסוציאליים הן צודקות. בכל אופן, העניין של השבתה הוא דבר פראי שאסור לעשות זאת. ניסו להשפיע עליהם שלא ללכת בדרך זו.

ביום שישי אחר הצהרים באו אלי שר העבודה, שר המסחר והתעשייה ושר האוצר, ואמרו: היות והישיבה ביום שישי בבוקר נגמרה בלא כלום, הם מבקשים ממני שאם גם הישיבה של שבת בבוקר לא תיגמר באיזה הסכם, שאני אסכים לזמן את הצדדים במוצאי שבת.

בשבת בשתיים וחצי בערך הודיע לי שר העבודה שהישיבה בבוקר נגמרה בלא כלום. הסכמתי לזמן את הצדדים - ההסתדרות והתעשיינים - בערב, ובנוכחות שלושת השרים הנוגעים בדבר: שר האוצר, שר העבודה, שר המסחר והתעשייה. אני מוכרחה להגיד: לא עשיתי זאת בשמחה. אבל אם צריכים לעשות - צריכים לעשות. בחמש אחר הצהרים הודיעו לי שמזכיר ההסתדרות לא יבוא לפגישה. אבל ההנחה היא שחברי הועדה המרכזת העוסקים בדבר יבואו. נציגות ההסתדרות היתה מיוצגת על-ידי מנהל המחלקה לאיגוד מקצועי, על-ידי חבר נוסף של הועדה המרכזת מויאל ועל-ידי החבר בר חיים, חבר של המחלקה לאיגוד מקצועי. היו גם מישורי המזכיר של אגודת פועלי המזון, והיתה ועדה משותפת של ועדי העובדים של אותם המפעלים שעמדו לפני שביתה.

נדמה לי כי הישיבה ארכה משעה שש עד 12:30, או עד אחת בלילה. רוב הזמן הלך על כך שניסינו לשכנע את בעלי התעשייה שיקבלו את התנאים שהיו צריכים להתבטא בערך ב-2% מעל הסכם המסגרת - ושל 6%, שגם על-פי הודעת ההסתדרות היתה צריכה לכלול גם את התנאים הסוציאליים וגם את העלאת השכר מחוץ לתשלום תוספות בשנתיים. הויכוח בעניין זה ארך אולי שעותיים. אז יצאו בעלי התעשייה מהפגישה להתייעצות. כאשר חזרו, קראו אותי לשיחה סוזייף ומושביץ. בשיחה אמרו לי שהם מוכנים ללכת לפשרה אם אני אציע את הפשרה. שתי הבקשות הסוציאליות היו אחת, היינו שעובדים העובדים מספר שנים - קודם ההסתדרות רצתה שאלה יהיו עשר שנים, אחרי כן הסכימה ל-13 שנה - יועברו לעבודה חודשית. ועוד דרישה: שהפועלים העובדים מעל למספר שנים - קודם רצו מעל לחמש שנים, אחרי כן הסכימו שזה יהיה מעל לשמונה שנים - יקבלו פיצויים של שלושה שבועות במקום של שבועיים. הם מוכנים לכלול בתוך המסגרת של השנתיים האלה אחת משתי הדרישות האלה, וכעבור שנתיים, כאשר ינהלו משא ומתן על חוזה חדש, יוכלו העובדים להעלות גם את הדרישה השניה.

אמרתי להם: את ההצעה הזאת אני לא אציע. לעומת זאת, אם הפועלים יסכימו לכך, אהיה מוכנה להציע שתביעה אחת תהיה בשנת 1972 והשניה בתוך 1973, ושתייהן בתוך המסגרת הזאת.

קראתי לנציגי הפועלים, לאנשי הועדה המרכזת, ואמרתי להם: (א) אם אתם מסכימים לכך - אני אציע זאת, אם אינכם מסכימים לכך - לא אציע זאת; (ב) אם אתם מסכימים לכך עקרונית, איזו משתי הדרישות צריכות לפי דעתכם להיות הראשונה - השנה? הם יצאו והתייעצו עם ועד העובדים, אחרי מספר דקות חזרו ואמרו: אנחנו מסכימים לחלק את שתי הדרישות בתוך המסגרת של החוזה הזה. הם דורשים שהדרישה הראשונה שתחול מה-1 בינואר 1972 תהיה החודשית. היה בזה משום הגיון, כי כל מה שהולך עם זה הולך כך, שבמקום 12 משכורות לשנה תהיינה 13 וחצי משכורות לשנה.

קראתי חזרה את התעשיינים, ואמרתי להם: אם אתם תסכימו לכך, אני מוכנה להציע זאת. הרימו זעקה עד לב השמים: בשום פנים ואופן לא. אם לא - אז לא.

הלכו עוד הפעם להתייעץ עם חברי התאחדות בעלי התעשייה. אמרו: אנחנו רוצים דחיית השביתה לעשרים וארבע שעות. ביום ראשון אחר הצהריים יש להם אסיפה כללית של בעלי התעשייה ויביאו את העניין לפניהם. אמרתי: אני מוכנה לפנות לפועלים ולבקש דחיית השביתה לעשרים וארבע שעות, אם אתם תגידו שאתם הולכים להמליץ על ההצעה הזאת. יצאו וחזרו ... רשום במקום שזה רשום. אבל היות והיצר הטוב מחייב כנראה אנשים שאני בטוחה שאינם שייכים בכלל לעניין, שאינם הולכים בזרם זה של כל מה שהיה, להיות קצת מודרניים, צריך להכניס מפעם לפעם את עניין פועלי השימורים.

שר הסעד מ. חזני :

אני מוכן להגיד "פועלי טכסטיל" במקום "פועלי השימורים". האם האשמתני את מישו? אבל יש פועלים שצריכים להיאבק על מספר לירות.

ראש הממשלה ג. מאיר :

אני מודה לך שדחת אותי שהעניין יהיה בכל זאת רשום בפרוטוקול.

ישבתי בליל שבת האחרון ברביבים. נכנסו פועלים אחדים, לא "אוכלי פועלים" כמוני, ורצו לדעת מה היה. כאשר מסרתי להם את הסיפור הזה, שאלו: מדוע אינך הולכת לרדיו ומספרת זאת? כי איש אינו יודע במה מדובר. את זאת לא אעשה. אבל אני רוצה שזה יישאר בפרוטוקול של הממשלה.

שר המשפטים י.ש. שפירא :

יש לך טעות אחת: צדיקים גמורים אינם צריכים ביצר הטוב.

625. חופשת ראש הממשלה

ראש הממשלה ג. מאיר :

אני מבקשת חופשה שתתחיל ממחר ל-10-14 יום.

626. נסיעות שריםראש הממשלה ג. מאיר:

שר השיכון צריך לנסוע לארצות הברית ולצרפת, בשליחות מפעל מלווה העצמאות והפיתוח ובענייני משרדו, למשך שלושה שבועות, החל ביום ד', י"ח בסיון התשל"ב (31.5.72). שר החקלאות והפיתוח ימלא את מקום שר השיכון בעת היעדרו מהארץ.

שר החוץ צריך לנסוע לשטוקהולם וללונדון בענייני משרדו ולביקורים רשמיים לקופנהגן ולאוסלו, למשך כשבועיים, החל ביום א', כ"ב בסיון התשל"ב (4.6.72). ראש הממשלה תמלא את מקום שר החוץ בעת היעדרו מהארץ.

מ ח ל י ט י ם:

א. לאשר את נסיעת שר השיכון לארצות הברית ולצרפת, בשליחות מפעל מלווה העצמאות והפיתוח ובענייני משרדו, למשך שלושה שבועות, החל ביום ד', י"ח בסיון התשל"ב (31.5.72).

שר החקלאות והפיתוח ימלא את מקום שר השיכון בעת היעדרו מהארץ.

ב. לאשר את נסיעת שר החוץ לשטוקהולם וללונדון בענייני משרדו ולביקורים רשמיים לקופנהגן ולאוסלו, למשך כשבועיים, החל ביום א', כ"ב בסיון התשל"ב (4.6.72).

ראש הממשלה תמלא את מקום שר החוץ בעת היעדרו

מהארץ.

627. בחירת שני חברי ועדת הבחירות למועצת הרבנות הראשית

שר הדתות ז. ורהפטיג:

עניין בחירת שני חברי ועדת הבחירות למועצת הרבנות הראשית צריך להסתדר לכל המאוחר בישיבה הבאה. לפי החוק והתקנות שאושרו, צריכות הבחירות למועצת הרבנות הראשית להתקיים עד א' באלול, אחרת יבואו אחרי כן בטענות ששר הדתות אינו מסדיר את העניינים. הסעיף מונח בממשלה זה השבוע הרביעי. אבקש לדון בסעיף ולהחליט.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני מתפלאת ביותר ששר הדתות מציע זאת בפשטות כזאת. הוא יודע לא פחות ממני מדוע הסעיף הזה עומד על סדר היום ואינו מובא לדיון. אני במקומו לא הייתי מביאה את הסעיף הזה גם עכשיו לדיון, אבל היות והוא מעלה את הסעיף, הרי מכריח הוא אותי לענות. לא הייתי רוצה שזה דווקא יודלף היום, אבל אין אני אחראית לזה, אני לא אדליף.

שר הדתות וחברי מפד"ל אתו, שרים ולא שרים, יודעים יפה מאוד שאחרי מאבק לא קטן בתוך המערך ובתוך לבנו, בתוך לבי ולב שר המשפטים ושר האוצר, שישבנו על נושא זה לא שעה אחת בלבד, העברנו סוף סוף הסכמה, ועל-פי זה הלכנו לכנסת ולועדת הפנים של הכנסת, כדי להוריד את העניין של הגבלת הגיל. מדוע עשינו זאת? מפני שנאמר לנו במפורש שהגבלת גיל זהו עלבון לרב אונטרמן ושהוא ממילא לא יעמיד את המועמדות שלו לרבנות הראשית. יבחרו בו לנשיא כבוד של הרבנות הראשית, ואז אינם צריכים לפגוע בו על-ידי הגבלת הגיל. אך ורק

בתנאי זה העברנו אותו הנוסח של החוק שהעברנו לכנסת. יודעים זאת למעלה מכל ספק החברים היושבים סביב השולחן הזה.

מה עושה אלוהים? או יותר נכון, מה עושה הרב הראשי אונטרמן? הוא מודיע ברבים שהוא כן מעמיד את המועמדות שלו.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אין הודעה כזאת.

ראש הממשלה ג. מאיר:

השר ורהפטיג, נא להביא הודעה מוסמכת ממנו! אך אין אני מוכנה לקבל הודעה כזאת מכל איש אחר, וזה לא מפני שאני חושדת באלה שאמרו לנו שהרב אונטרמן אמר להם שהוא לא יעמיד את מועמדותו. איני חושדת באלה שהביאו לנו את הידיעה הזאת. אני מאמינה להם במאה אחוז, אבל אם הרב אונטרמן לא יודיע במפורש שאין הוא מעמיד את המועמדות שלו לרבנות הראשית, יבוא תיקון לחוק הבחירות לרבנות הראשית בכנסת.

סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות י. אלון:

לגבי הגבלת הגיל?

ראש הממשלה ג. מאיר:

כן.

אתה יודע, השר ורהפטיג, שרק על-פי התנאי הזה שלא יעמיד את המועמדות שלו, עשינו כל מה שעשינו. השר חזני יודע זאת וגם השר בורג יודע זאת. רק על-פי זה הסכמנו לכך. איני מוכנה ללכת לסיעה שלנו ולהגיד שכך המצב, שממילא לא יעמיד את המועמדות שלו לבחירות לרבנות הראשית, נבחר בו כנשיא כבוד ואחרי כן לא יהיה ולא כלום. להעמיד בצורה פשטנית כזאת את הדבר, שעכשיו השאלה היא רק לבחור שני חברים לועדת הבחירות למועצת הרבנות הראשית - זה יותר מדי.

שר הדתות ז. ורהפטיג:

אני חושב שעכשיו מגיעה לי רשות הדיבור.

ראש הממשלה ג. מאיר:

אני חושבת שעכשיו לא צריך להיכנס לדיון בעניין.

תדחה זאת לשבוע הבא.

המשך הדיון נדחה.

הישיבה ננעלה בשעה 16:00.